

NAŠE NASLJEĐE

*Kratka povijest
Crkve Isusa Krista svetaca posljednjih dana*

NAŠE NASLJEĐE

*Kratka povijest
Crkve Isusa Krista svetaca posljednjih dana*

Izdavač:
Crkva Isusa Krista Svetaca posljednjih dana

Stranica 50: *Joseph Smith u zatvoru u Libertyju,*
naslikao Greg Olsen. © Greg Olsen
Stranica 68: *Kraj ulice Parley,*
naslikao Glen Hopkinson. © Glen Hopkinson

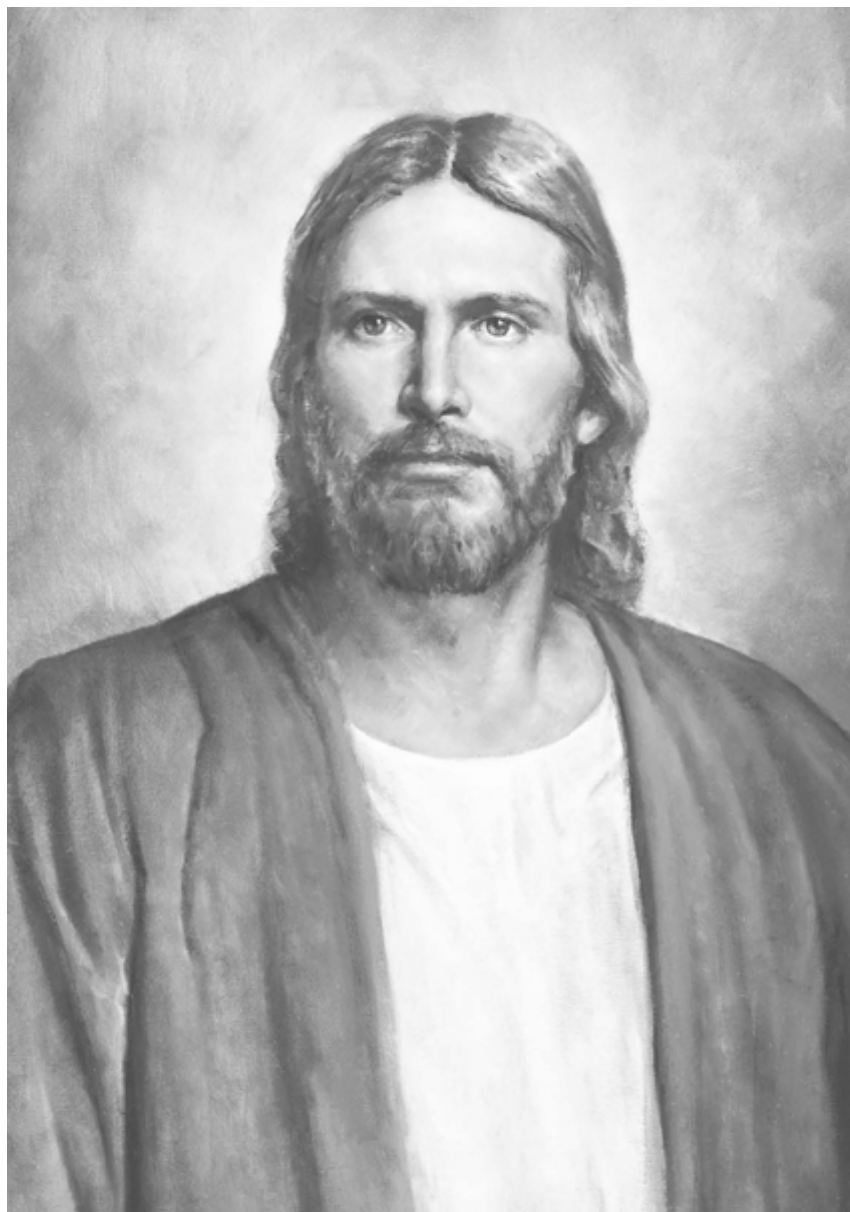
© 1996. Intellectual Reserve, Inc.
Sva prava pridržana.
Printed in Germany

Englesko izdanje odobreno: 11/96
Prijevod odobren: 4/97
Naslov izvornika:

Our Heritage: A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints
Croatian

Sadržaj

Uvod	v
1. poglavlje: Prvo viđenje	1
2. poglavlje: Uspostavljanje temelja Crkve	5
3. poglavlje: Izgradnja kraljevstva u Kirtlandu, Ohio	19
4. poglavlje: Uspostavljanje Siona u Missouriju	35
5. poglavlje: Žrtve i blagoslovi u Nauvoou	51
6. poglavlje: Vjera u svakom koraku	65
7. poglavlje: Uspostavljanje stijega narodima	77
8. poglavlje: Razdoblje iskušenja i ispita	89
9. poglavlje: Rastuća Crkva	100
10. poglavlje: Svjetska Crkva	115
11. poglavlje: Suvremena Crkva	127
Zaključak	137
Bilješke	140

Svaki prorok u ovoj rasporedbi svjedočio je o božanskom poslanju Spasitelja Isusa Krista.

Uvod

Središnja poruka ove knjige je poruka koju je Crkva Isusa Krista svetaca posljednjih dana objavljivala od svojeg početka. Joseph Smith, prvi prorok ove rasporedbe, podučavao je:

»Temeljna načela naše religije su svjedočanstvo apostola i proroka, koje se odnosi na Isusa Krista, te da je umro, bio pokopan, ponovno ustao treći dan i bio uznesen na nebo; i sve druge stvari koje se odnose na našu religiju samo su dodaci tome.«¹

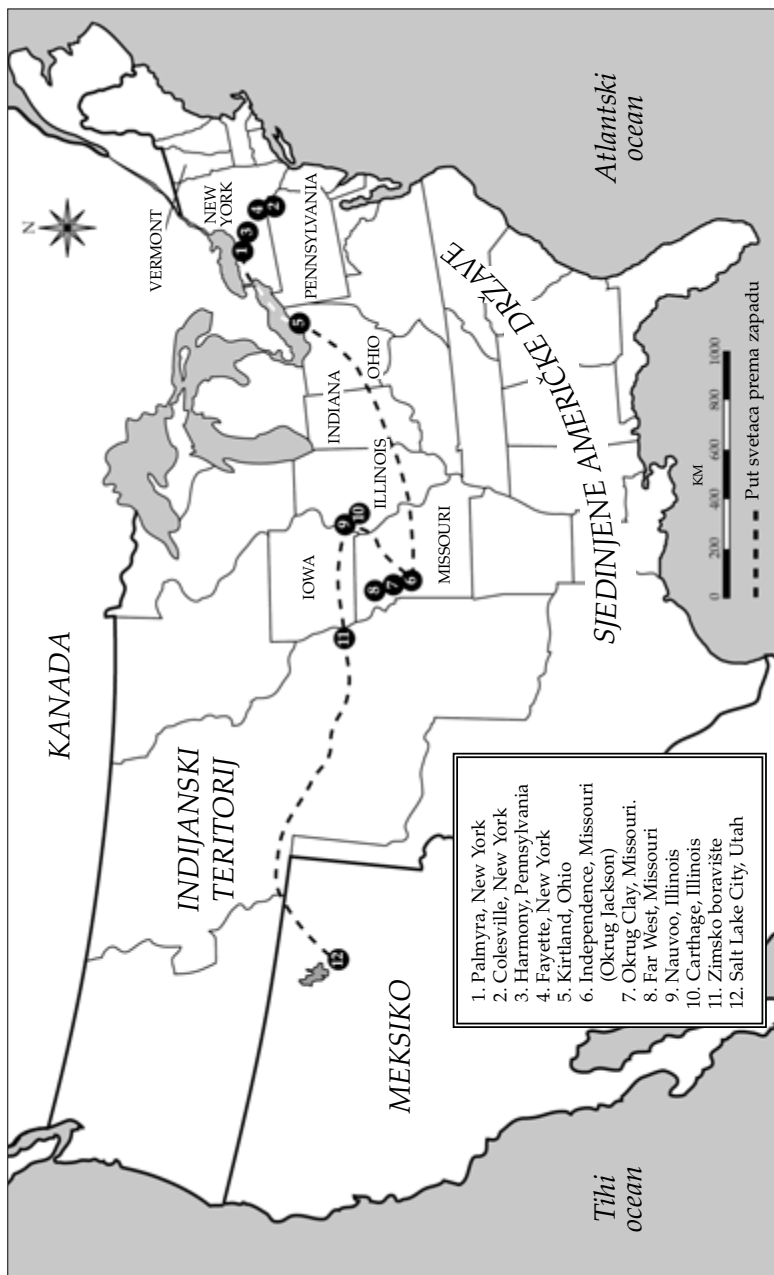
Svaki prorok koji je naslijedio Josepha Smitha dodao je svoje osobno svjedočanstvo o božanskom poslanju Spasitelja. Prvo predsjedništvo je potvrdilo:

»Kao oni koji su pozvani i zaređeni svjedočiti o Isusu Kristu cijelom svijetu, svjedočimo da je uskrsnuo toga uskršnjeg jutra prije skoro dvije tisuće godina, te da on danas živi. On ima proslavljeno, besmrtno tijelo od mesa i kostiju. On je Spasitelj, Svjetlost i Život svijeta.«²

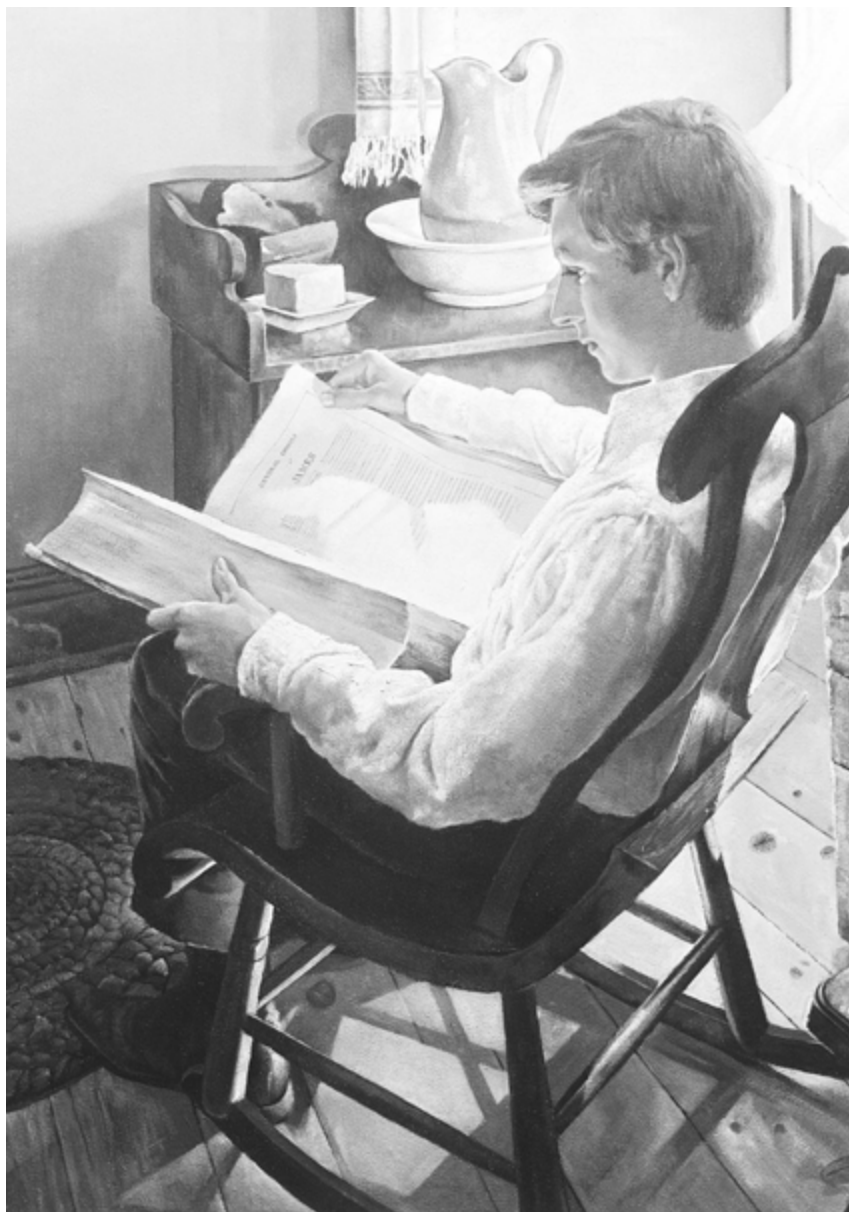
Milijuni vjernih svetaca također su imali svjedočanstvo o božanskoj prirodi Isusa Krista. Ovo ih je znanje potaknulo da prinesu žrtve potrebne za izgradnju Crkve Isusa Krista svetaca posljednjih dana, kraljevstva Božjeg na zemlji. Priča o uspostavljanju Crkve priča je o vjeri, posvećenju i radosti. To je priča o živućim prorocima koji su suvremeni svijet podučavali istine o Bogu. To je priča o muškarcima i ženama iz svih slojeva života koji su tražili puninu evanđelja Isusa Krista te su, nakon što su ga našli, bili spremni platiti cijenu postanka Spasiteljevih učenicima. Ti su odvažni sveci napredovali kroz patnje i teškoće, svjedočeći čak i u najtežim trenucima o dobroti Božjoj i radosti njegove ljubavi. Ostavili su baštinu vjere, hrabrosti, poslušnosti i žrtve.

Nasljeđe vjere nastavlja se i danas. Sveci posljednjih dana diljem svijeta suvremeni su pioniri u svojim zemljama, gdje žive s vjerom i hrabrošću u vremenu ispunjenom novim izazovima i mogućnostima. Mnoge stranice povijesti još trebaju biti napisane. Svatko od nas ima priliku ostaviti nasljeđe naraštajima koji slijede, koje će im pomoći razumjeti radost življenja i pronošnja evanđelja Isusa Krista.

Dok učimo više o vjeri onih koji su bili prije nas, možemo bolje razumjeti one s kojima smo se udružili svjedočeći o Spasitelju i pomažući uspostaviti njegovo kraljevstvo. Možemo odlučiti živjeti pravednije kao vjerni učenici Gospodina Isusa Krista.

Sjedinjene Američke Države 1847. godine. Ova karta pokazuje mjesta i rute putovanja koji su bili važni u ranoj povijesti Crkve.

Čitanje Svetih pisama dovelo je mladog Josepha Smitha do toga da upita Gospodina koja je crkva ispravna.

Prvo viđenje

Potreba za obnovom

Nakon smrti Isusovih apostola, moć svećeništva i mnoge istine evanđelja bili su uzeti sa zemlje, čime je započelo dugo razdoblje duhovne tame nazvano Veliki otpad. Prorok Amos je predvidio ovaj gubitak i najavio da će doći vrijeme kad će doći »glad na zemlju, ne glad kruha ni žeđ vode, već slušanja riječi Jahvine« (Amos 8:11). Tijekom dugih stoljeća otpada, mnogi su poštene muškarci i žene tražili puninu evanđeoske istine, ali je nisu mogli naći. Svećenici mnogih vjera propovijedali su različite poruke i pozivali muškarce i žene da im se pridruže. Iako su mnogi bili iskreni u svojoj namjeri, nitko nije imao puninu istine ili ovlast od Boga.

Međutim, Gospodin je u svojem milosrđu obećao da će njegovo evanđelje i moć svećeništva biti jednog dana obnovljeni na zemlji i nikada više neće biti oduzeti. Kad je osvanulo devetnaesto stoljeće, njegovo se obećanje bližilo ispunjenju i duga noć otpada bila je pri kraju.

Hrabrost mladog Josepha Smitha

Početakom 19. stoljeća obitelj Josepha i Lucy Mack Smith živjela je u Lebanonu, New Hampshire, u Sjedinjenim Američkim Državama. Bili su to ponizni, nezamjetljivi ljudi koji su skromno zarađivali za život napornim radom. Njihovo peto dijete, Joseph mlađi, imao je sedam godina kad je preživio epidemiju tifusa, koja je usmrtila više od 3000 ljudi u području Nove Engleske. Dok se oporavljao, razvila se ozbiljna infekcija u koštanoj srži njegove lijeve noge, te je skoro neizdrživa bol trajala više od tri tjedna.

Mjesni liječnik odlučio je da nogu treba amputirati, ali na nagovor Josephove majke, doveden je drugi doktor. Nathan Smith, liječnik na obližnjem fakultetu Dartmouth, rekao je da će pokušati spasiti nogu relativno novim i izuzetno bolnim zahvatom otklanjanja dijela kosti. Doktor je donio konopac kako bi vezao dječaka, ali Joseph se usprotivio, govoreći da će podnijeti operaciju bez toga. Također je odbio rakiju, jedini dostupan anestetik, i zatražio samo da ga njegov otac drži u svojim rukama tijekom operacije.

Joseph je izdržao operaciju s velikom hrabrošću, a doktor Smith, jedan od najpoznatijih liječnika u zemlji, uspio je spasiti Josephovu nogu. Joseph je dugo vremena trpio prije nego što mu je noga zarsla i prije nego što je mogao hodati bez bolova. Nakon Josephove operacije obitelj Smith se preselila u Norwich, Vermont, gdje su u tri uzastopne godine pretrpjeli gubitak nasada, i onda su se preselili u Palmyru, New York.

Prvo viđenje

Kao mladić, Joseph Smith je pomagao svojoj obitelji u raščišćavanju zemlje, nošenju kamenja i obavljanju mnogih drugih dužnosti. Njegova majka Lucy zabilježila je da je dječak Joseph bio predan dubokom razmišljanju i često je razmišljao o dobrobiti svoje besmrtno duše. Posebno ga je zanimalo koja je od svih crkvi koje su djelovale u području Palmyre ispravna. Kao što je objasnio svojim riječima:

»Za vrijeme toga velikog uzbuđenja duh mi obuzme ozbiljno razmišljanje i velika tjeskoba, no, premda mi osjećaji bijahu duboki i često u sukobu, ipak se držah po strani svih tih stranaka, iako prisustvovah nekim njihovim sastancima kad bi mi to prilike dopuštale. Tijekom vremena duh mi se ponešto prikloni metodističkoj sljedbi te osjetih neku želju da im se pridružim. No, pomutnja i sukob među različitim vjerozakonima bijahu tolike te bijaše nemoguće osobi mlađoj poput mene i nenaviknutoj na ljude i stvari da stvori bilo kakav siguran zaključak tko ima pravo, a tko krivo. ...

I dok se tako naprezah u krajnjim teškoćama što ih uzrokovaše sukobi stranaka tih pobornika, uzeh jednog dana čitati Jakovljevu

poslanicu, glava prva, redak peti, koja glasi: *Nedostaje li komu od vas mudrosti, neka ište od Boga, koji svima daje rado i bez negodovanja, i dat će mu se.*

Nikad nijedan odlomak Pisma nije prodro u čovječje srce s većom snagom no što je tada taj u moje. S velikom je, čini se, silom prožeo svaki oćut moga srca. Uvijek sam se iznova na nj navraćao svjestan da, ako ikome treba mudrosti od Boga, meni zacijelo treba. Jer ne znadoh kako postupiti, i, ne dobijem li više mudrosti nego što je tada imah, nikad i neću znati. Ućitelji, naime, vjerske nauke razlićutih sljedbi shvaćahu jedne te iste odlomke Pisma toliko oprećno te ubijahu svako povjerenje da će se to pitanje riješiti pozivanjem na Bibliju.

Naposljetku stigoh do zaključka da moram ostati u mraku i pomutnji, ili moram postupiti kako Jakov nalaže, to jest, zapitati Boga« (Josip Smith 2:8, 11–13).

Prekrasnog proljetnog jutra 1820. godine, sam u šumarku blizu svojega doma, Joseph Smith je kleknuo i počeo iznositi Bogu želje svojeg srca, tražeći vodstvo. Opisao je što se tada dogodilo:

»Umah me zahvati neka sila koja me potpuno svlada, i tako se ona ćudesno na meni odrazi da mi splete jezik te ne mogoh govoriti. Gusta me tama obavi te mi se na trenutak ućini kao da sam osuđen na nenadano uništenje« (JS 2:15).

Protivnik svake pravednosti znao je da je Joseph trebao obaviti veliko djelo i pokušao ga je uništiti, ali Joseph je, upirući svu svoju snagu, zazvao Boga i odmah je bio izbavljen:

»Baš u taj trenutak velike uzbunjenosti ugledah toćno povrh svoje glave stup svjetlosti od sunca sjajnije koji se postupno spuštaše dok ne siće na me.

Netom se on pojavio, ja se naćдох izbavljen od neprijatelja koji me držaše vezanim. Kad svjetlo otpoćinu na meni, ja ugledah dvije osobe kojih se sjaj i slava ne daju opisati gdje stoje u zraku povrh mene. Jedan od njih mi progovori, zazvavši me imenom te reće, upirući prstom u drugoga: *Ovo je Sin moj! Ljubljeni! Slušaj ga!*« (JS 2:16–17)

Čim je Joseph povratio kontrolu nad sobom, pitao je Gospodina koja je od svih vjerskih sljedbi ispravna i kojoj bi se trebao priključiti. Gospodin je odgovorio da se ne priključi »ni jednoj od njih, jer su sve pogrešne« i »da su sva njihova vjerovanja odvratna u njegovim očima«. Reкао je da »imaju izgled pobožnosti, ali snage se njezine odrekoše« (JS 2:19). Također je rekao Josephu još mnogo toga.

Nakon što je viđenje završilo, Joseph je otkrio da leži na leđima, još uvijek gledajući u nebo. Postupno je povratio snagu i vratio se kući.

Kad je tog jutra 1820. godine sunce izašlo, Joseph Smith je jedva mogao zamisliti da će dolaskom sumraka prorok još jednom hodati zemljom. On, nezamjetljiv dječak koji je živio u zapadnom New Yorku, bio je izabran od Boga da izvede čudno i prečudno djelo obnove evanđelja i Crkve Isusa Krista na zemlju. Vidio je dvije božanske osobe i sada je mogao jedinstveno posvjedočiti o istinitoj prirodi Boga Oca i njegovog Sina, Isusa Krista. To je jutro zaista bilo osvanuće sjajnijeg dana – svjetlo je preplavilo šumarak, a Bog Otac i Isus Krist pozvali su četrnaestogodišnjeg dječaka da bude njihov prorok.

Uspostavljanje temelja Crkve

Izlazak na vidjelo Mormonove knjige

Posjeti anđela Moronija

Uvečer 21. rujna 1823., tri godine nakon što je primio prvo viđenje, Joseph Smith se molio Gospodinu za oprost ludosti njegove mladosti i tražio je daljnje vodstvo. Gospodin mu je odgovorio tako što je poslao nebeskog glasnika da ga poduči. Joseph je napisao:

»On me zovnu imenom i reče mi da je glasnik poslan meni iz Božje nazočnosti te da se zove Moroni; da mi je izvesti djelo od Boga namijenjeno, da će moje ime smatrati i dobrim i zlim u svim narodima, plemenima i jezicima, odnosno da će se o njemu među svim ljudima govoriti i dobro i zlo.

On reče da postoji pohranjena knjiga ispisana na zlatnim pločama, s izvještajem o prijašnjim stanovnicima ovoga kopna te o izvoru s kojega potekoše. On k tomu reče kako je u njoj sadržana punina vječnog Evanđelja kako ga je Spasitelj predao drevnim stanovnicima« (JS 2:33–34).

Moroni je bio posljednji prorok koji je pisao u ovom drevnom zapisu, i kako ga je Gospodin uputio, zakopao ga je u brdo Kumora. Također je zakopao Urim i Tumim, kojeg su u drevna vremena koristili proroci i kojeg je Joseph trebao koristiti za prijevod zapisa.

Anđeo je uputio Josepha da ode na brdo, koje je bilo blizu, i rekao mu je mnogo toga važnoga o Gospodnjem djelu u posljednjim danima. Rekao je Josephu da, kad ih dobije, ne smije pokazati ploče nikome osim ako mu Gospodin ne zapovjedi da to učini. Moroni se vratio Josephu još dva puta te noći i još jednom sljedećeg dana. Svaki put je ponovio ovu važnu poruku i dao dodatne informacije.

Na brdu Kumora Joseph Smith je primio zlatne ploče od anđela Moronija i rečeno mu je da započne djelo prevođenja.

Dan nakon posjeta anđela Joseph je otišao na brdo Kumora, kako mu je bilo rečeno. O tom je iskustvu rekao:

»Na zapadnoj strani toga brežuljka, nedaleko od vrha, pod povelikim kamenom, bijahu ploče pohranjene u kamenoj posudi. Taj kamen bijaše debeo i zaobljen posred gornje strane, a tanji prema rubovima te mu srednji dio bijaše vidljiv povrh tla, no rubovi unaokolo bijahu pokriveni zemljom.

Odstranivši zemlju, dohvatih polugu koju podmetnuh ispod ruba kamena, i podignuh ga s malo napora. Pogledah unutra i doista ugledah ploče, Urim i Tumim i oplećak kao što kaza glasnik« (JS 2:51–52).

Pojavio se anđeo Moroni i rekao Josephu da ga dočeka na brdu za godinu dana u isto vrijeme te da nastavi s godišnjim sastancima sve dok ne dođe vrijeme da dobije ploče. Pri svakoj je posjeti Moroni dao daljnje upute o onome što će Gospodin učiniti i kako se njegovo kraljevstvo treba voditi (vidi JS 2:27–54).

Djelo prevođenja

Dana 22. rujna 1827., nakon četiri godine pripreme, Moroni je proroku Josephu dao zlatne ploče i rekao mu da započne s djelom prevođenja. Emma Hale, kojom se Joseph oženio ranije iste godine, pratila ga je u toj prilici i čekala je u podnožju brda Kumora kad se njezin muž vratio s pločama. Postala je važna pomoćnica proroku i radila je kratko vrijeme kao pisar za Mormonovu knjigu.

Zbog stalnih i upornih pokušaja mjesne gomile da ukrade zlatne ploče, Joseph i Emma bili su prisiljeni napustiti svoj dom u Manchesteru, New York. Sklonili su se u domu Emminog oca, Isaaca Halea, u Harmonyju, Pennsylvania, oko 200 km jugoistočno od Manchestera. Tamo je Joseph započeo prevoditi ploče. Uskoro mu se pridružio prijatelj, Martin Harris, dobrostojeći farmer, koji je postao njegov pisar.

Martin je pitao Josepha može li odnijeti 116 stranica prevedenog materijala kući kako bi ih pokazao članovima svoje obitelji i dokazao im valjanost djela koje su obavljali. Joseph je tražio dozvolu od Gospodina, ali Gospodinov odgovor bio je negativan.

Martin je molio Josepha da pita ponovno, što je Joseph nevoljko učinio još dva puta i napokon je dobio dozvolu. Martin je sklopio savez da će pokazati rukopis samo nekim ljudima, ali je prekršio svoje obećanje i stranice rukopisa bile su ukradene. Taj je gubitak uzrokovao neutješnu tugu kod Josepha, jer je mislio da je sav njegov trud da služi Gospodinu bio izgubljen. Zavapio je: »Što trebam učiniti? Zgriješio sam – ja sam taj koji je izazvao gnjev Božji. Trebao sam biti zadovoljan prvim odgovorom koji sam primio od Gospodina.«¹

Joseph se iskreno pokajao, i nakon kratkog razdoblja kad su ploče i Urim i Tumim bili uzeti, Gospodin mu je oprostio i on je ponovno započeo s prevođenjem. Gospodin mu je rekao da ne prevodi ponovno izgubljeni materijal, koji je sadržavao svjetovnu povijest. Umjesto toga, Joseph je trebao prevesti druge ploče koje je pripremio prorok Nefi, koje su pokrivale isto razdoblje, ali su sadržavale veća proroštva o Kristu i druge svete zapise. Gospodin je predvidio gubitak 116 stranica i nadahnuo je Nefija da pripremi tu drugu povijest. (Vidi 1. Nefi 9; NiS 10:38–45; vidi i NiS 3 i 10 koji su primljeni tijekom tog razdoblja.)

U to je vrijeme Joseph bio blagoslovljen pruženom pomoći Olivera Cowderyja, mladog učitelja kojeg je Gospodin doveo u prorokov dom. Oliver je započeo pisati 7. travnja 1829. O tom je značajnom razdoblju rekao: »To bijahu dani koji se nikad zaboraviti neće – sjediti uz zvuk glasa što ga izriče nadahnuće s neba, to je budilo najveću zahvalnost u ovim grudima!« (JS 2:71, fusnota).

Oliver je dalje izjavio: »Ta je knjiga istinita. ... Sam sam je napisao kako je silazila s usana proroka. Ona sadrži vječno evanđelje i dolazi kao ispunjenje objava Ivanu gdje kaže da je on vidio anđela kako dolazi propovijedati vječno evanđelje svakom narodu, jeziku i puku. Ona sadrži načela spasenja. I budete li hodali po njezinom svjetlu i slušali njezine propise, bit ćete spašeni u vječnom kraljevstvu Božjem.«²

Tijekom svojeg rada Joseph i Oliver su otkrili da ih je njihova predanost prevođenju zapisa ostavila bez hrane i novca; nedostajali su im čak i potrebni materijali za pisanje. Kad je saznao za njihove

neprilike, Joseph Knight stariji, bivši poslodavac i prijatelj proroka, odlučio im je pružiti pomoć. Opisao je prirodu svoje uistinu pravovremene pomoći:

»Kupio sam bačvu skuše i nešto papira na crte za pisanje. ... Kupio sam devet ili deset mjera žita i pet ili šest mjera krumpira.« Tad je posjetio dvojicu muškaraca u Harmonyju i sjetio se da su »Joseph i Oliver otišli vidjeti mogu li naći mjesto gdje bi mogli raditi za namirnice, ali nisu našli ništa. Vratili su se kući i našli me tamo s namirnicama, i bilo im je drago jer im je bilo ponestalo. ... Tad su se vratili na posao i imali su dovoljno namirnica da im potraje dok ne završe prijevod.«³

Je li ikakvo čudo što je prorok Joseph za ovog pravednog čovjeka rekao: »O njemu će govoriti sinovi Siona, dok god bude barem jedan preostao, da je to bio vjeran čovjek u Izraelu; stoga se njegovo ime nikada neće zaboraviti.«⁴

Zbog sve većeg progona, Joseph i Oliver napustili su Harmony i završili djelo prijevoda na farmi Petera Whitmera u Fayetteu, New York, tijekom lipnja 1829. godine. Završetak toga djela usred tako teških prilika zaista je čudo suvremenih dana. S malo formalnog obrazovanja Joseph Smith je izdiktirao prijevod u samo nešto više od dva mjeseca stvarnog rada i napravio je vrlo malo ispravaka. Knjiga danas u osnovi stoji onako kako ju je on preveo i bila je izvorom svjedočanstva za milijune ljudi širom svijeta. Joseph Smith bio je moćno oruđe u rukama Gospodina u iznošenju na vidjelo riječi drevnih proroka za blagoslov svecima u posljednjim danima.

Svjedoci Mormonove knjige

Dok je prorok Joseph Smith bio u Fayetteu, Gospodin je objavio da Oliver Cowdery, David Whitmer i Martin Harris trebaju biti tri posebna svjedoka kojima će biti dozvoljeno da vide zlatne ploče (vidi 2. Nefi 27:12; Eter 5:2–4; NiS 17). Oni su trebali, zajedno s Josephom, svjedočiti o podrijetlu i istinitosti ovog drevnog zapisa.

David Whitmer je objasnio: »Otišli smo u obližnju šumu, sjeli na deblo i razgovarali neko vrijeme. Tad smo kleknuli i pomolili se.

Joseph se molio. Tad smo ustali i sjeli na panj i razgovarali smo, kad je iznenada svjetlo došlo iznad nas i okružilo nas u nešto većem krugu; i anđeo je stajao pred nama.« Taj anđeo bio je Moroni. David je rekao da je bio »odjeven u bijelo, govorio je i pozvao me imenom i rekao: 'Blagoslovljen je onaj koji obdržava njegove zapovijedi.' Postavljen je stol pred nas i na njega su stavljani zapisi. Zapisi Nefijaca, s kojih je prevedena Mormonova knjiga, mjedene ploče, kugla smjerokaz, mač Labanov i druge ploče.«⁵ Dok su pregledavali ove stvari, čuli su glas koji je rekao: »Ove su ploče objavljene moću Božjom i prevedene su moću Božjom. Njihov prijevod, koji ste vidjeli, točan je, i zapovijedam vam da svjedočite o ovome što sada gledate i slušate.«⁶

Uskoro nakon ovog događaja, Joseph Smith je pokazao ploče osmorici dodatnih svjedoka, koji su ih pregledali u skrivenom okruženju u blizini obiteljskog doma Smithovih u Manchesteru, New York. Svjedočanstva obiju grupa svjedoka zabilježena su na početku Mormovone knjige.

Propovijedanje s Mormonovom knjigom

Kad je djelo prevođenja bilo dovršeno, prorok je s Egbertom B. Grandinom iz Palmyre dogovorio tiskanje Mormonove knjige. Martin Harris je dogovorio hipoteku s g. Grandinom kako bi osigurao plaćanje 3000 \$ potrebnih za tiskanje 5000 primjeraka knjige.

Prvi primjerci Mormonove knjige bili su dostupni javnosti u knjižari E. B. Grandina 26. ožujka 1830. godine. Među prvim misio-narima koji su koristili taj novo tiskani svezak bio je Samuel Smith. U travnju 1830. godine on je posjetio svratište Tomlinson Inn u općini Mendon, New York. Tamo je prodao primjerak knjige mladiću koji se zvao Phinehas Young, bratu Brigham Younga.

U lipnju je išao istim putem i ovaj put ostavio primjerak Mormonove knjige u domu Johna P. Greena u Bloomfieldu, New York. John je oženio Rhodu Young, sestru Brigham Younga. John Young, otac Brigham Younga, bio je sljedeći koji je došao u kontakt s knjigom, odnio je kući i pročitao. Rekao je da je ta »knjiga naj-

veća i najčišća od bilo kakvih grešaka koju je ikad vidio, uključujući Bibliju«. ⁷

Iako je Brigham Young od proljeća 1830. bio izložen sadržaju knjige od strane članova obitelji i misionara, trebalo mu je vremena da je detaljno istraži. Izjavio je: »Pažljivo sam ispitivao materiju dvije godine prije nego što sam se odlučio prihvatiti knjigu. Znao sam da je istinita, kao što sam znao da mogu gledati svojim očima ili osjetiti dodirom svojih prstiju ili biti svjestan korištenja bilo kojeg osjetila. Da nije bilo tako, nikada je do sada ne bih prihvatio. ... Trebalo mi je vremena da samostalno sve ispitam.« ⁸

Brigham Young je kršten 14. travnja 1832. Nakon svojeg krštenja i potvrde rekao je: »Prema riječima Spasitelja osjetio sam poniznoga duha poput djeteta kako mi svjedoči da su mi grijesi oprosteni.« ⁹ Kasnije je postao apostol i na kraju drugi predsjednik Crkve.

Obnova Aronovog i Melkisedekovog svećeništva

Kad se anđeo Moroni prvi put susreo s Josephom Smithom na brdu Kumora u rujnu 1823., dao je važne upute o obnovi svećeničke vlasti na zemlji, uključujući sljedeću izjavu: »Kad [zlatne ploče] budu prevedene, *Gospodin će dati sveto svećeništvo nekima*, i oni će započeti s proglašavanjem ovog evanđelja i krstiti vodom, i nakon toga će imati moć da daju Duha Svetoga polaganjem ruku.« ¹⁰

U proljeće 1829. godine Joseph je sudjelovao u djelomičnom ispunjenju riječi anđela. Dok su on i Oliver Cowdery prevodili Mormonovu knjigu, naišli su na spominjanje krštenja za otpust grijeha. Dana 15. svibnja tražili su daljnju spoznaju o tome od Gospodina u molitvi. Dok su iznosili svoje želje na obalama rijeke Susquehanna, dvojicu je muškarca posjetio nebeski glasnik. Predstavio se kao Ivan Krstitelj iz vremena Novog zavjeta. Polazući svoje ruke na glave Josepha i Olivera rekao je: »Vama, sudrugovi moji u službeništvu, u Mesijino ime, povjeravam Aronovo svećeništvo koje drži ključ posluživanja anđeoskog i evanđelja obraćenja, i krštenja uranjanjem za otpust grijeha« (NiS 13:1).

*Petar, Jakov i Ivan ukazali su se Josephu Smithu i Oliveru Cowderyju
te im udijelili Melkisedekovo svećeništvo.*

Nakon ovog zaređenja, Joseph i Oliver su krstili jedan drugog kako im je zapovjedio Ivan Krstitelj te zaredili jedan drugog u Aronovo svećeništvo. Ivan im je rekao »da to Aronovo Svećeništvo nema vlasti polaganja ruku za dar Duha Svetoga, no, da će nam to biti poslije povjereno.« Također je rekao da »djeluje pod ravnanjem Petra, Jakova i Ivana, koji drže ključe Melkisedekovog svećeništva, a to svećeništvo, reče, bit će nam u dogledno vrijeme povjereno« (JS 2:70, 72; vidi i 2:68–72).

Prorok je ispričao o ovom iskustvu: »Neposredno nakon našeg izlaska iz vode, pošto se krstismo, oćutismo velike i slavne blagoslove našega nebeskog Oca. Čim krstih Olivera Cowderyja, Duh Sveti siđe na nj te on ustade i proricaše mnogo toga što se uskoro ima dogoditi. Isto tako čim on mene krsti, i ja zadobih duh proroštva dok se dizah. Proricah o rastu ove Crkve i mnogo toga u vezi s Crkvom i ovim naraštajem sinova ljudskih. Ispunismo se Duhom Svetim i radovasmo se u Bogu našega spasenja.« (JS 2:73).

Kasnije su se Petar, Jakov i Ivan ukazali Josephu i Oliveru te im udijelili Melkisedekovo svećeništvo. Također su im udijelili ključeve Božjeg kraljevstva (vidi NiS 27:12–13; 128:20). Melkisedekovo svećeništvo najveća je ovlast dana čovjeku na zemlji. S tom je ovlasti prorok Joseph Smith mogao organizirati Crkvu Isusa Krista u ovoj rasporedbi i započeti s uspostavljanjem različitih svećeničkih zborova kako su danas poznati u Crkvi.

Organizacija Crkve

Gospodin je objavio Josephu Smithu da je 6. travnja 1830. dan kad je Crkva Isusa Krista u ovoj rasporedbi trebala biti organizirana (vidi NiS 20:1). Obavijesti su poslone vjernicima i prijateljima i oko 56 muškaraca i žena okupilo se u domu Petera Whitmera starijeg u Fayetteu, New York. Prorok je izabrao šest ljudi da mu pomognu u organizaciji »prema zakonima naše domovine, po volji i zapovijedima Božjim« (NiS 20:1).

Prorok je zabilježio: »Nakon što smo svečanom molitvom našem Nebeskom Ocu otvorili sastanak, nastavili smo, prema prethodnoj zapovijedi, s pozivanjem naše braće kako bismo saznali prihvaćaju

li nas za svoje učitelje u onome što je od kraljevstva Božjeg te pristaju li da krenemo dalje i budemo organizirani kao Crkva, prema rečenoj zapovijedi koju smo primili. Na tih su nekoliko prijedloga jednoglasno pristali.«¹¹

Uz pristanak prisutnih, Joseph je zaredio Olivera za starješinu u Crkvi i Oliver je zaredio proroka za starješinu kako im je naložio Gospodin. Sakrament je blagoslovljen i poslužen prisutnim članovima. Oni koji su bili kršteni, bili su potvrđeni i dan im je dar Duha Svetoga. Prorok je rekao da se »Duh Sveti izlio na nas u velikom obimu – neki su proricali, a svi smo hvalili Gospodina i silno se radovali«.¹² Tijekom tog sastanka Joseph je primio objavu u kojoj Gospodin nalaže Crkvi da obraća pozornost na riječi proroka kao da dolaze od samoga Gospodina (vidi NiS 21:4–6).

Elementi prisutni na tom sastanku 1830. godine nastavljaju se u Crkvi i danas: primjena zakona pristanka, pjevanje, molitva, blagovanje sakramenta, iznošenje osobnih svjedočanstava, davanje dara Duha Svetoga polaganjem ruku, zaređenja, osobna objava te objava kroz svećeničke službenike.

Josephova majka, Lucy Mack Smith, zabilježila je dirljiv događaj onoga dana kad se Joseph Smith stariji, prorokov otac, krstio: »Kad je g. Smith izašao iz vode, Joseph je stajao na obali i primajući svojeg oca za ruku, sa suzama radosnicama u očima, uskliknuo: 'Slava Bogu mojemu! Da sam doživio vidjeti mojeg vlastitog oca kako se krstio u istinitu Crkvu Isusa Krista!'«¹³ Joseph Knight stariji je rekao o tom trenutku: »[Prorok] je u velikoj mjeri bio ispunjen Duhom. ... Izgledalo je da je njegova radost potpuna. Mislim da je vidio veliko djelo koje je započeo i želio ga je izvršiti.«¹⁴

Postojala je snažna veza ljubavi između oca i sina. Kasnije, u posmrtnom govoru za svojeg oca, prorok je rekao: »Volim svojeg oca i uspomenu na njega, a uspomena na njegova plemenita djela duboko je urezana u mojem umu, te su mnoge od njegovih ljubaznih roditeljskih riječi za mene upisane na ploču mojega srca.«¹⁵

Istu ljubav koja je postojala između proroka i njegovog oca očitovao je i Joseph Smith stariji za svojeg oca, Asaela Smitha. U kolo-vozu 1830. Joseph Smith stariji odnio je primjerke Mormonove

knjige sjeveroistočno u okrug St. Lawrence, New York, kako bi ih dao svojem ocu i majci te braći i sestrama. Asael Smith je pročitao knjigu gotovo do kraja prije svoje smrti u listopadu 1830. i izjavio da je njegov unuk, Joseph Smith mlađi, »upravo onaj prorok za kojeg je on dugo znao da će doći iz njegove obitelji.«¹⁶ Još tri Asaelova sina na kraju su se priključila Crkvi – Silas, John i Asael mlađi. Prorok je imao povlasticu vidjeti cijelu svoju bližu obitelj uronjenu u vode krštenja, kao i mnoge od obitelji svojeg oca.

Sidney Rigdon, koji je kasnije postao član Prvog predsjedništva, govorio je o skromnim počecima Crkve i velikoj viziji budućnosti koju su organizatori imali čak i tada: »Susreo sam cijelu crkvu Kristovu u maloj drvenoj kućici od oko 2 kvadratna metra blizu Waterlooa, N.Y. i počeli smo govoriti o kraljevstvu Božjem kao da zapovijedamo cijelim svijetom; govorili smo s velikim pouzdanjem... iako nas nije bilo mnogo; ... vidjeli smo u viđenju crkvu Božju, tisuću puta veću; ... uz svijet potpuno nesvjestan svjedočanstva proroka i bez znanja o tome što će Bog uskoro učiniti.«¹⁷

Ono što se dogodilo 6. travnja 1830. u zapadnom New Yorku promijenilo je živote milijuna ljudi. Od nekoliko obraćenika u maloj drvenoj kući, evanđelje se proširilo diljem svijeta. Sada je Crkva uspostavljena u mnogim zemljama, često u uvjetima jednako skromnim kao oni koji su obilježili početnu organizaciju u Fayetteu. Sveci širom svijeta raduju se i nalaze utjehu u obećanju Spasitelja: »Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime... gle, tu sam i ja među njima« (NiS 6:32).

»Podite u Ohio« Sabiranje Izraela posljednjih dana

Progon u Collesvilleu

Istog mjeseca kada je Crkva organizirana, prorok Joseph Smith je otišao na misiju podučavati svoje prijatelje, obitelj Josepha Knighta starijeg, koja je boravila u Colesvilleu, New York. Dana 28. lipnja mnogi članovi obitelji Knight i prijatelji bili su spremni sklopiti krsne saveze.

U Colesvilleu se pojavilo snažno protivljenje propovijedanju evanđelja i gomila je pokušala spriječiti krštenja srušivši branu koju

su braća izgradila kako bi zadržala vodu. Međutim, to se ubrzo popravilo. Joseph Knight mlađi je opisao mjere koje su poduzeli neprijatelji vjere. »Dok smo se vraćali s [krštenja], susreli su nas mnogi naši susjedi, upirući prstom u nas i pitajući nas jesmo li prali ovce. ... Te su noći naša kola bila prevrnutna i drvo nagomilano na njih, dok su neka potopljena u vodi, drvene letve naslagane su na naša vrata, a lanci bačeni u potok i mnogo je učinjeno štete.«¹⁸

Istovremeno su oni koji su se protivili pokušali onemogućiti proroka tako što su ga uhitili i sudili mu zbog narušavanja mira. Međutim, Joseph Knight stariji je unajmio odvjetnike koji su ga uskoro oslobodili svih optužbi.

Kad god je Crkva ostvarivala važan napredak, izgledalo je da protivnik sve pravednosti ulaže veliki napor kako bi zaustavio rast kraljevstva Božjeg. Ali odani sveci Božji nadvladavaju probleme i jačaju, kao i sveci iz Colesvillea, koji su se povezali u snažan i ujedinjen ogranak.

Misionari Indijancima

U rujnu i listopadu 1830. godine četiri mladića pozvana su objavom da odnesu evanđelje i poruku Mormonove knjige američkim Indijancima, koji su bili potomci naroda iz Mormonove knjige. Ti su misionari bili Oliver Cowdery, Peter Whitmer mlađi, Parley P. Pratt i Ziba Peterson (vidi NiS 28:8; 30:5–6; 32). Putovali su stotinama kilometara u veoma teškim uvjetima i imali su priliku propovijedati Indijancima Catteraugus blizu Buffala, New York, Indijancima Wyandot u Ohio te na kraju Indijancima Delaware koji su živjeli zapadno od države Missouri. Ali najveći su uspjeh imali među naseljenicima u Kirtlandu, Ohio, te u blizini, gdje su obratili 127 ljudi. Nakon što su misionari otišli, broj svetaca u Ohio uskoro je dostigao nekoliko stotina kroz misionarski rad onih članova koji su ostali.

Poziv za sabiranje u Ohio

Sidney Rigdon, bivši svećenik i novi obraćeni član iz područja Kirtlanda, te prijatelj Crkve Edward Partridge, željeli su upoznati

proroka i saznati više o učenjima Crkve. U prosincu 1830. godine putovali su više od 400 km u Fayette, New York, da bi posjetili Josepha Smitha. Zamolili su ga da zatraži volju Gospodnju u odnosu na njih i svece u Kirtlandu. Kao odgovor, Gospodin je objavio da se sveci iz New Yorka »u Ohio saberu na okup« (NiS 37:3). Na trećem i posljednjem saboru Crkve u New Yorku, održanom na farmi Whitmerovih 2. siječnja 1831. godine, Gospodin je ponovio svoju uputu članovima:

»A da uzmognete umaknuti moći neprijateljskoj, i sabrati se za mene kao narod pravedan bez ljage i besprijekoran – Zbog toga vam, dakle, zapovijed dadoh da pođete u Ohio, i ondje ću vam dati zakon svoj, i ondje ćete obdareni biti moću s visina« (NiS 38:31–32). Ovo je u ovoj rasporedbi bio prvi poziv svecima na sabiranje.

Dok je nešto malo članova odabralo da se neće riješiti svoje imovine i krenuti na dug put iz New Yorka u Ohio, većina svetaca čula je glas Pastira za sabiranje Izraela. Newel Knight primjer je učenika koji su slijedili svećeničko vodstvo i odgovorili na poziv:

»Pošto sam se vratio kući sa sabora, u poslušnosti zapovijedi koja je dana, ja sam, zajedno s ogrankom u Colesvilleu, započeo s pripremama za odlazak u Ohio. ... Kao što se moglo očekivati, bili smo prisiljeni uvelike žrtvovati našu imovinu. Većinu svojeg vremena utrošio sam posjećujući braću i pomažući im da uredе poslove, tako da možemo putovati zajedno u jednoj grupi.«¹⁹

Joseph Knight stariji također je primjer onih koji su voljno žrtvovali prodavajući svoju imovinu kako bi se pridružili proroku u Ohio. Njegov jednostavan oglas u časopisu *Broome Republican* govori mnogo o njegovoj predanosti evanđelju: »Farma koju trenutno posjeduje Joseph Knight, smještena u gradu Colesvilleu, pored mosta Colesville – omeđena s jedne strane rijekom Susquehanna, i sadrži oko 70 hektara. Na rečenoj su farmi dvije kuće za boravak, dobra štala i lijep voćnjak. *Uvjeti prodaje bit će povoljni.*«²⁰ Oko 68 članova iz Colesvillea bilo je na putu u Ohio do polovine travnja 1831. godine.

Jednako poslušno bilo je 80 članova ogranka Fayette i 50 iz ogranka Manchester, koji su ostavili svoje domove početkom svib-

nja 1831. Lucy Mack Smith, prorokova majka, zamoljena je da preuzme vodstvo odlaska članova iz ogranka Fayette. Kad su stigli u Buffalo, New York, otkrili su da je luka na jezeru Erie bila zakrčena ledenim poljem te da parobrod koji je trebao povesti svece ogranka Fayette nije mogao napustiti luku. U toj je teškoj situaciji ona pozvala članove da primijene svoju vjeru. »Sad, braćo i sestre, ako svatko od vas bude uzdigao svoje želje prema nebu da se led razbije, i da budemo oslobođeni, tako mi živoga Gospoda, bit će tako.« Upravo u tom trenutku začula se buka »poput izbijajuće grmljavine«. Led se razdvojio i stvorio se uski prolaz kroz koji je brod mogao ploviti. Tek što su prošli, prolaz se ponovno zatvorio, ali nalazili su se na otvorenoj vodi i mogli su nastaviti putovanje. Nakon toga čudesnog bijega, grupa je pozvana na zajednički sastanak molitve kako bi izrazili zahvalnost Bogu za njegovo milosrđe prema njima.²¹

Do polovine svibnja svi ogranci Crkve iz New Yorka bili su u mogućnosti brodom prijeći preko jezera Erie do luke Fairport, Ohio, gdje su susreli druge svece i krenuli prema odredištima u općinama Kirtland i Thompson. Veliko sabiranje Izraela posljednjih dana je započelo. Sveci su sada bili u mogućnosti da ih kao tijelo mogu podučiti Gospodnji izabrani sluge, da ih mogu podučiti njegovim zakonima te da mogu graditi svete hramove.

Izgradnja kraljevstva u Kirtlandu, Ohio

Dolazak proroka u Ohio

Hladnog dana u veljači 1831. godine prorok Joseph Smith i njegova žena Emma, tada trudna šest mjeseci s blizancima, završili su putovanje dugo 400 km od New Yorka do Kirtlanda, Ohio. Stigli su na sanjkama u trgovinu Gilberta i Whitneyja. Sljedeći izvadak bilježi sastanak Newela K. Whitneyja s prorokom:

»Jedan od muškaraca [na sanjkama], mlada i snažna osoba, razvedrio se i skaćući uz stepenice ušao u trgovinu te pošao prema mlađem partneru.

‘Newel K. Whitney! Ti si čovjek!’ uskliknuo je pružajući ruku srdačno, kao stari i dobar poznanik.

‘Imate prednost preda mnom’, odgovorio je onaj kojemu se obratio, dok je nesvjesno prihvaćao pruženu ruku... ‘Ne bih vas mogao prozvati imenom, kao što ste vi mene.’

‘Ja sam Joseph, prorok’, rekao je stranac nasmijano. ‘Molio si se da dođem; sad što želiš od mene?’¹

Prije nekog vremena su Newel i njegova žena Elizabeth molili žarku molitvu za vodstvo. Kao odgovor, Sveti Duh je sišao na njih i oblak je zasjenio njihovu kuću. Iz oblaka je glas proglasio: »Pripremite se primiti riječ Gospodnju, jer dolazi!«² Uskoro nakon toga misionari, koji su bili pozvani propovijedati Indijancima, stigli su u Kirtland i sad je prorok stigao.

Orson F. Whitney, unuk Newela, kasnije je izrazio svoje osjećaje o ovom događaju: »Kojom je moći ovaj poseban čovjek, Joseph Smith, prepoznao onoga koga nikada prije nije vidio u tijelu? Zašto Newel K. Whitney nije prepoznao njega? To je bilo stoga što je Joseph Smith bio vidjelac, izabrani vidjelac; on je zapravo vidio

Hram u Kirtlandu

Newela K. Whitneyja na koljenima, stotinama kilometara daleko, kako se moli za njegov dolazak u Kirtland. Čudesno – ali istinito!«³

Prorokov dolazak donio je riječ Gospodnju u Kirtland, gdje su mnogi temeljni elementi Crkve bili postavljeni na svoje mjesto. Objavljena je osnovna organizacija crkvene uprave, misionari su poslani u druge zemlje, izgrađen je prvi hram i primljene su mnoge važne objave. Sveci su pretrpjeli snažne progone i bili su iskušani da bi se vidjelo hoće li pokazati vjeru, hrabrost i spremnost da slijeđe Gospodinova pomazanog proroka.

Dva središta aktivnosti Crkve

U isto vrijeme kada su sveci bili pozvani sabirati se u Ohio, počeli su se radovati vremenu kad će moći uspostaviti Zion. U lipnju 1831. prorok Joseph Smith je primio objavu koja je uputila njega, Sidneyja Rigdona i 28 drugih starješina da krenu na misiju propovijedanja u Missouri te da ondje održe sljedeći sabor Crkve (vidi NiS 52). Missouri se nalazi na zapadnoj granici tadašnjih Sjedinjenih Američkih Država, više od 1600 km zapadno od Kirtlanda. Gospodin je objavio Josephu da će u okrugu Jackson, Missouri, sveci primiti svoju baštinu i uspostaviti Zion.

Joseph, drugi misionari, te ubrzo nakon toga cijela grupa svetaca iz Colesvillea, New York, otputovali su u okrug Jackson tijekom ljeta 1831. godine i počeli uspostavljati naselje. Dok su se prorok i drugi vođe vratili u Kirtland, mnogi članovi Crkve naselili su se u Missouriju.

Između 1831. i 1838. Crkva je imala dva središta života. Joseph Smith, članovi Zbora dvanaestorice te veliki broj svetaca živjeli su u području Kirtlanda, Ohio, dok su mnogi drugi članovi Crkve živjeli u Missouriju, a njima su predsjedavali njihovi postavljeni svećenički vođe. Važni su se događaji događali na oba mjesta istovremeno, a službenici Crkve putovali su po potrebi od jednog mjesta do drugog. Prvo će se raspravljati o događajima u Kirtlandu tijekom ovog razdoblja od sedam godina, a nakon toga će se raspravljati o događajima u Missouriju tijekom istog razdoblja.

Žrtve svetaca prilikom sabiranja u Ohio

Mnogi sveci koji su došli u Ohio prinijeli su velike žrtve. Neke su odbacile njihove obitelji; drugi su izgubili društvo bivših prijatelja. Brigham Young je opisao što je on žrtvovao kako bi odgovorio na prorokov poziv za sabiranje:

»Kad smo stigli u Kirtland [u rujnu 1833.], ako je bilo tko tko se sabrao sa svecima bio siromašniji od mene – to je stoga što nije imao ništa. ... Imao sam dvoje djece o kojima sam se morao brinuti – to je bilo sve. Bio sam udovac. 'Brate Brigham, imate li kakve cipele?' Ne. Nikakve cipele na nogama, osim para posuđenih čizama. Nisam imao zimske odjeće, osim kaputa napravljenog kod kuće kojeg sam imao tri ili četiri godine. 'Kakve hlače?' Ne. 'Što ste učinili? Zar ste išli bez njih?' Ne, posudio sam par da ih mogu nositi dok ne nabavim drugi par. Putovao sam i propovijedao i dao svaki dolar svoje imovine. Imao sam malo kad sam počeo propovijedati. ... Putovao sam i propovijedao sve dok mi nije ostalo ništa pomoću čega bi mogao putovati; ali Joseph je rekao: 'dođi' i došao sam najbolje što sam mogao.«⁴

Mnogi drugi vjerni sveci došli su u Kirtland, gdje su im članovi koji su već bili tamo ponudili dobrodošlicu i spremno podijelili s njima svoju skromnu imovinu. Takvi snažni ljudi stvorili su temelj za nevjerovatan rast i napredak Crkve.

Objave primljene u području Kirtlanda

Dok je prorok Joseph živio u području Kirtlanda, primio je brojne objave, od kojih je 65 uključeno u Nauk i saveze. Objave su podučavale o Gospodinovoj volji o dobrotvornoj pomoći, traženju znakova, moralnom ponašanju, načelima prehrane, desetini, svećeničkoj vlasti, ulozi proroka, tri stupnja slave, misionarskom radu, drugom dolasku, zakonu posvećenja i mnogim drugim temama.

Prijevod Biblije od Josepha Smitha

U lipnju 1830. godine Joseph Smith je prema božanskoj zapovijedi započeo provoditi nadahnute ispravke Biblije na engleskom jeziku u verziji kralja Jamesa. Ovo je djelo poznato kao prijevod

Biblije od Josepha Smitha. Između lipnja 1830. i srpnja 1833. prorok je napravio brojne promjene ovoga teksta Biblije, ispravljajući biblijski jezik, pojašnjavajući nauke i obnavljajući povijesno i doktrinarno gradivo.

Joseph je primio mnoge objave tijekom obavljanja ovoga djela, najčešće kao odgovor na pitanja koja su se pojavila dok je razmišljao o odlomcima iz Svetih pisama. Jedna takva objava dogodila se 16. veljače 1832., nakon što su Joseph i Sidney Rigdon preveli stih Ivan 5:29. Razmišljali su o tom odlomku i »dotaknu Gospod oči razumijevanja [njihovog] i one se otvoriše, a slava Gospodnja zasinu uokolo« (NiS 76:19). Primili su jedno od najvećih viđenja svih vremena, sada zabilježeno u odsjeku 76 Nauka i saveza. Vidjeli su Oca i Sina, naučili o božanskoj sudbini Božje djece te primili vječne istine o tome tko će boraviti u tri kraljevstva slave.

Objavljivanje objava

Na posebnom saboru održanom u Hiramu, Ohio, u studenom 1831., članovi Crkve glasovali su za objavljivanje Knjige zapovijedi, koja je sadržavala oko 70 objava danih proroku. Tijekom tog sabora Gospodin je dao Josephu Smithu objave koje će biti proslov i dodatak Knjizi zapovijedi. (One su kasnije postale odsjeci 1 i 133 Nauka i saveza.)

Zadatak objavljivanja knjige dan je Williamu W. Phelps, koji je imao tiskaru u okrugu Jackson, Missouri. (Za daljnje podatke o Knjizi zapovijedi vidi stranicu 38.) Objave u Knjizi zapovijedi, zajedno s drugim objavama, kasnije su bile tiskane u knjigu nazvanu Nauk i savezi, koja je objavljena u Kirtlandu 1835. Drugo izdanje Mormonove knjige, s manjim promjenama koje je napravio prorok Joseph, također je objavljeno u Kirtlandu.

Samo nekoliko mjeseci nakon što je Crkva organizirana, Gospodin je naglasio važno mjesto glazbe u Crkvi zapovijedajući prorokovoj ženi Emmi da započne s izborom svetih popijevaka (vidi NiS 25:11). Pjesmarica koju je sastavila bila je objavljena u Kirtlandu, otvarajući put svecima da prime Gospodinov obećani blagoslov: »Duša, naime,

moja uživa u pjesmi srca, da, pjesma pravednika molitva je meni, i ona će zauzvrat donijeti blagoslov na glave njihove.« (NiS 25:12)

Škola proroka

U prosinu 1832. i siječnju 1833. prorok Joseph primio je objavu koja je postala odsjek 88 Nauka i saveza. Između ostaloga, ova je objava nalagala da se osnuje škola proroka (vidi NiS 88:127) radi poduke braće o nauku i načelima evanđelja, poslovima Crkve i drugim stvarima.

Tijekom zime 1833. škola proroka često se sastajala, a Joseph i Emma Smith postali su zabrinuti zbog toga što su braća često koristila duhan, a posebno zbog velikog oblaka duhanskog dima na sastancima te zbog prljavštine uzrokovane žvakanjem duhana. Joseph Smith je pitao Gospodina o tome i primio je objavu koja je poznata kao Riječ mudrosti. Ova je objava dala Gospodinove zapovijedi za brigu o tijelu i duhu te je obećala da će oni koji ih budu poštivali primiti kao duhovne blagoslove »mudrost i veliko blago spoznaje, to jest, blago skriveno« (NiS 89:19). Riječ mudrosti također je sadržavala podatke o zdravlju koji nisu bili poznati u medicinskim ili znanstvenim krugovima u to vrijeme, ali se od tada dokazalo da su od velike koristi, kao savjet da se ne koristi duhan ili alkohol.

Zakon posvećenja

Godine 1831. Gospodin je počeo objavljivati aspekte zakona posvećenja, duhovnog i vremenitog sustava koji bi, ako ga se slijedi u pravednosti, blagoslovio živote siromašnih svetaca posljednjih dana. Prema ovom zakonu od članova Crkve tražilo se da posvete, to jest daju, svu svoju imovinu biskupu Crkve. On bi tada dao baštinu, ili upravništvo, natrag članovima. Obitelji bi koristile svoje upravništvo najbolje što bi mogle. Ako bi na kraju godine imali višak, to bi se dalo biskupu za korištenje u brizi za one u potrebi. Edward Partridge bio je pozvan od Gospodina da služi kao prvi biskup Crkve.

Zakon posvećenja sastoji se od načela i postupaka koji osnažuju članove duhovno i ostvaruju relativnu ekonomsku jednakost, uklanjajući pohlepu i siromaštvo. Neki su ga sveci dobro živjeli, na blagoslov sebi i drugima, ali drugi se članovi nisu uspjeli izdignuti iznad sebičnih želja, na kraju uzrokujući povlačenje zakona iz Crkve. Godine 1838. Gospodin je objavio zakon desetine (vidi NiS 119), koji se nastavlja i danas kao financijski zakon Crkve.

Jačanje svećeništva

Objavljene službe u svećeništvu

Kako je članstvo Crkve raslo, prorok je nastavio primati objave o službama u svećeništvu. Prema uputi Gospodina, organizirao je Prvo predsjedništvo, sačinjeno od njega kao predsjednika te Sidneyja Rigdona i Fredericka G. Williamsa kao savjetnika. Također je organizirao Zbor dvanaestorice apostola i Prvi zbor sedamdesetorice. Pozvao je i zaređio biskupe i njihove savjetnike, velike svećenike, patrijarhe, velike savjete, sedamdesetoricu i starješine. Organizirao je prve okole Crkve.

Neiskusni novi članovi često su bili svladani pozivima za služenje. Na primjer, Newel K. Whitney bio je pozvan za drugog biskupa Crkve u prosincu 1831., da služi u Kirtlandu kad je Edward Partridge postao biskup svetaca u Missouriju. Newel je osjećao da nije sposoban vršiti zahtjeve službe, iako mu je prorok rekao da ga je Gospodin pozvao objavom. Stoga mu je prorok rekao: »Idi i sam pitaj Oca.« Newel je otišao i kleknuo u poniznoj prošnji i čuo je glas s neba koji je rekao: »Tvoja je snaga u meni.«⁵ Prihvatio je poziv i služio je kao biskup 18 godina.

Obuka vođa u kampu Siona

Crkva je bila u velikoj potrebi za svećeničkim vođama koji su bili iskušani, koji su stekli iskustvo i pokazali se vjernima, koji će ostati odani Gospodinu i njegovom proroku pod bilo kakvim uvjetima. Prilikom za dokazivanje poslušnosti u teškim prilikama te za osobnu obuku od strane proroka Josepha Smitha pružio je marš kampa Siona.

Kamp Siona organiziran je kako bi pomogao svecima u Missouriju koji su bili pod teškim progonima zbog svojeg vjerovanja. Mnogi su bili istjerani iz svojih domova. (Pogledajte daljnje podatke na stranicama 37–43.) Dana 24. veljače 1834. Gospodin je objavio Josephu Smithu da organizira grupu ljudi koja će otići iz Kirtlanda u Missouri i pomoći svecima da se vrate na svoju zemlju (vidi NiS 103). Gospodin je obećao da će njegova nazočnost ići s njima te da će »svaka pobjeda i slava« biti ostvarena njihovom »marljivošću... vjernošću i molitvama vjere« (NiS 103:36). Većina prvih članova Zbora dvanaestorice apostola i zbora sedamdesetorice bila je pripremljena za svoje buduće odgovornosti ovim iskustvom.

Kamp Siona bio je službeno organiziran u New Portageu, Ohio, 6. svibnja 1834. Na kraju je uključivao 207 muškaraca, 11 žena i 11 djece, koje je prorok podijelio u grupe od deset i pedeset, povjeravajući svakoj grupi da izabere zapovjednika. Jedan novak, Joseph Holbrook, izvijestio je da je kamp bio organiziran »prema drevnom redu Izraela«. ⁶ Marširali su zajedno 45 dana do okruga Clay, Missouri, udaljenost veća od 1600 km. Putovali su što je brže moguće u teškim uvjetima. Bilo je vrlo teško naći dovoljno hrane. Često se tražilo da ljudi jedu ograničene porcije gruboga kruha, užeženog maslaca, kukuruzne kaše, jakog meda, sirove svinjetine, pokvarene šunke te slanine i sira punih crva. George A. Smith, koji je kasnije postao apostol, pisao je da je često bio gladan: »Bio sam tako umoran, gladan i pospan da sam hodajući putem sanjao kako vidim prekrasan potok pored ugodnog hlada pod stablom te lijepu štrucu kruha i bocu mlijeka na prostirki pored izvora.« ⁷

Kamp je uvelike naglašavao duhovnost i poštivanje zapovijedi. Nedjeljom su održavali sastanke i blagovali sakrament. Prorok je često podučavao nauke kraljevstva. Rekao je: »Bog je bio s nama, a njegovi su anđeli išli pred nama, i vjera naše male grupe bila je nepokolebljiva. Znamo da su anđeli bili naši suputnici jer smo ih vidjeli.« ⁸

Međutim, teškoće kampa počele su utjecati na sudionike. Ovaj proces pročišćavanja otkrio je nezadovoljnike koji nisu imali duha

poslušnosti i često su krivili Josepha za svoje nevolje. Dana 17. svibnja prorok je upozorio one koji su bili opsjednuti buntovnim duhom »da se ponize pred Gospodom i postanu ujedinjeni, da ne bi bili išibani.«⁹

Do 18. lipnja kamp je stigao u okrug Clay, Missouri. Međutim, guverner Missourija, Daniel Dunklin, nije htio održati obećanje da će pomoći vojsci svetaca vratiti članove Crkve koji su bili istjerani iz svojih domova. Za neke u kampu propast ovoga vojnog cilja bio je posljednji ispit njihove vjere. Neki su se, razočarani i ljuti, otvoreno pobunili. Kao rezultat, prorok ih je upozorio da će Gospodin poslati na njih razornu pošast. Uskoro se katastrofalna epidemija kolere proširila kampom. Prije nego što je završila, trećina kampa bila je pogodođena, uključujući Josepha Smitha, i nakon toga 14 članova kampa je umrlo. Dana 2. srpnja Joseph je ponovno upozorio kamp da se ponizi pred Gospodinom i sklopi savez da će obdržavati njegove zapovijedi te je rekao da će pošast, ako to učine, nestati toga trena. Savez je sklopljen podignutim rukama i pošast je nestala.

Početak srpnja prorok je časno otpustio članove kampa. Putovanje je otkrilo tko je na Gospodinovoj strani i tko je dostojan služiti na mjestima vodstva. Prorok je kasnije objasnio ishod marša. »Bog nije želio da se borite. On nije mogao organizirati svoje kraljevstvo s dvanaest ljudi koji bi otvorili vrata evanđelja narodima zemlje i sa sedamdeset ljudi pod njihovim vodstvom da slijede njihove stope, a da ih ne uzme iz grupe ljudi koji su ponudili svoje živote i koji su prinijeli žrtvu poput Abrahamove.«¹⁰

Wilford Woodruff, član kampa koji je kasnije postao četvrti predsjednik Crkve, rekao je: »Stekli smo iskustvo koje nikako ne bismo mogli steći na drugi način. Imali smo povlasticu gledati lice proroka, i imali smo povlasticu putovati 1600 km s njim i vidjeti djelovanje Duha Božjega na njega te objave Isusa Krista njemu i ispunjenje tih objava.«¹¹

U veljači 1835., pet mjeseci nakon što je kamp raspušten, organizirani su Zbor dvanaestorice apostola i prvi zbor sedamdesetorice. Sedamdeset devet od osamdeset dva mjesta u dva zbora bilo je ispunjeno ljudima koji su bili iskušani u maršu kampa Siona.

U Kirtlandu je Joseph Smith nastavio obučavati buduće vođe. Četiri buduća predsjednika Crkve – Brigham Young, John Taylor, Wilford Woodruff i Lorenzo Snow – krstila su se tijekom godina u Kirtlandu i kasnije su u slijedu vodili Crkvu do 1901. Osim toga, sljedeća tri predsjednika – Joseph F. Smith, Heber J. Grant i George Albert Smith, čija je administracija trajala do 1951. – bili su izravni potomci snažnih pionira iz Kirtlanda.

Misionarski rad napreduje

Dok su sveci živjeli u Kirtlandu, mnogi su misionari bili pozvani propovijedati evanđelje daleko od doma, većina njih uz veliku osobnu žrtvu. Misionari su poslani u mnoge američke države, dijelove Kanade, te preko Atlantika u Englesku. Kroz trud ovih misionara mnogi su ljudi primili svjedočanstvo o istinitosti evanđelja. Postali su odvažni članovi koji su donijeli veliku snagu mladoj Crkvi.

Objave zabilježene u Kirtlandu uključile su zapovijedi članovima da propovijedaju evanđelje svijetu. Gospodin je izjavio: »I pođite u moći Duha mojega, propovijedajući evanđelje moje, po dvojica u ime moje, dižući glas svoj poput glasa trublje, proglašavajući riječ moju poput anđela Božjih« (NiS 42:6). Sljedeće je godine Gospodin zapovjedio: »A dolikuje da svatko tko bijaše opomenut opominje bližnjega svoga« (NiS 88:81).

Misije prvih obraćenika iz Ohia

Zera Pulsipher, obraćenik iz Ohia, primjer je onih koji su oduševljeno pronosili poruku obnove. Priključio se Crkvi u siječnju 1832. i zabilježio je da je uskoro nakon toga »bio zaređen u službu starješine i otišao propovijedati sa značajnim uspjehom kod kuće i u inozemstvu«. ¹² On i drugi misionar, Elijah Cheney, otputovali su u mali grad Richland, New York, gdje su počeli propovijedati u mjesnoj školi. Jedan od prvih obraćenika koje je starješina Pulsipher krstio u Richlandu, bio je mladi farmer koji se zvao Wilford Woodruff, koji će jednog dana postati jedan od najuspješnijih misionara u povijesti Crkve te četvrti predsjednik Crkve. U roku od mjesec dana dva su misionara krstila više ljudi i organizirala ogranak Crkve u Richlandu.

Ova četiri misionara, pozvana da odnesu evanđelje američkim Indijancima pod veoma teškim uvjetima, primjeri su žrtava koje su vjerni misionari prinijeli tijekom rane povijesti Crkve.

Odgovarajući na poziv da upozore svoje bližnje, misionari su došli iz svih vidova života. Mnogi od njih bili su oženjeni i imali su obiteljske odgovornosti. Odlazili su usred žetve i tijekom oštre zime, tijekom razdoblja osobnog obilja i u vrijeme ekonomske krize. Određeni broj starješina nije imao gotovo ništa kad su krenuli na misiju. Sam prorok proputovao je više od 24 000 km, služeći 14 kratkih misija od 1831. do 1838. u mnogim američkim državama i u Kanadi.

Kad je George A. Smith, prorokov rođak, primio poziv za službu u istočnim Sjedinjenim Državama, bio je tako siromašan da nije posjedovao niti je imao sredstava za kupiti odjeću i knjige koje je trebao. Stoga su mu prorok Joseph i njegov brat Hyrum dali nešto sive tkanine, a Eliza Brown mu je sašila kaput, vestu i hlače. Brigham Young mu je dao par cipela, njegov mu je otac dao džepnu Bibliju, a prorok je pribavio primjerak Mormonove knjige.

Starješine Erastus Snow i John E. Page također su bili siromašni kad su otišli na misijsko polje u proljeće 1836. Opisujući svoje stanje u vrijeme odlaska na misiju u zapadnu Pennsylvaniju, starješina Snow je zapisao: »Napustio sam Kirtland pješice i sam s malim koferom u kojem je bilo nekoliko crkvenih djela i par čarapa, što je, uz pet centi

u mojem džepu, bilo sve moje svjetovno bogatstvo.« Starješina Page je rekao proroku da ne može prihvatiti poziv za propovijedanje jer nije imao nikakve odjeće. Nije čak imao ni kaputa. Prorok je odgovorio tako što je skinuo vlastiti kaput i dao ga starješini Pageu. Rekao je starješini Pageu da ode na misiju, a Gospodin će ga obilno blagosloviti.¹³ Na toj je misiji starješina Page bio blagoslovljen mogućnošću da podijeli evanđelje sa stotinama ljudi koji su se priključili Crkvi.

Misija Zbora dvanaestorice apostola

Godine 1835. članovi zbora dvanaestorice apostola bili su pozvani na misiju u istočne Sjedinjene Države i u Kanadu. Ovo je bio jedini put u povijesti Crkve da je svih dvanaest članova zbora krenulo na misiju istovremeno. Kad su se vratili, Heber C. Kimball je posvjedočio da su osjećali Božju moć i mogli su iscjeljivati bolesne i istjerivati đavle.

Misija u Englesku

U drugom dijelu razdoblja u Kirtlandu nastala je kriza u Crkvi. Neki su članovi, uključujući neke vođe, otpali jer nisu mogli podnijeti iskušenja i progone te zato što su počeli pronalaziti mane kod proroka Josepha i drugih crkvenih vođa. Gospodin je objavio proroku Josephu Smithu da nešto novo treba učiniti za spas njegove Crkve. To nešto bilo je veliko unošenje obraćenika iz Engleske u Crkvu. U nedjelju 4. lipnja 1837. prorok je prišao starješini Heberu C. Kimballu u hramu u Kirtlandu i rekao mu: »Brate Heber, Duh mi je Gospodnji šapnuo: 'Neka sluga moj Heber ode u Englesku i proglasi moje evanđelje i nek otvori vrata spasenja tome narodu.'«¹⁴

Dok je Heber C. Kimball bio odjeljivan za misiju, starješina Orson Hyde je ušao u prostoriju. Kad je čuo što se događa, Orson je bio potaknut da se pokaje jer je on bio jedan od onih koji su nalazili mane kod proroka. Poželio je služiti kao misionar i također je bio odijeljen da ode u Englesku.

Toliko je Heber C. Kimball želio propovijedati evanđelje na stranom tlu da je, dok se brod približavao vezu u Liverpoolu, Engleska, skočio s broda na dok prije nego što je brod usidren, izjavljujući da

je on prvi koji je stigao u zemlju preko mora s porukom obnove. Do 23. srpnja misionari su propovijedali brojnim kongregacijama i prva su krštenja bila dogovorena za 30. srpnja. George D. Watt je pobijedio u utrci do rijeke Ribble u Prestonu, što je odlučilo tko će imati čast biti prva osoba koja će biti krštena u Velikoj Britaniji.

U roku od osam mjeseci stotine obraćenika priključilo se Crkvi i osnovani su mnogi ogranci. Razmišljajući o ovoj velikoj žetvi duša, Heber se sjetio da su prorok i njegovi savjetnici »položili ruke na mene i... rekli da će me Bog učiniti moćnim u tome narodu u privođenju duša k njemu: anđeli će me pratiti i podržavati, da moje noge nikada ne posrnu; da ću biti snažno blagoslovljen i pokazati se izvorom spasenja za tisuće«. ¹⁵

Zbog toga što su mnogi rani misionari poslušno prihvatili pozive na misiju usprkos osobnim žrtvama, tisuće britanskih obraćenika uživalo je blagoslove obnovljenog evanđelja. Sabrali su se u Sion i uvelike su osnažili Crkvu za ključno razdoblje koje je slijedilo.

Hram u Kirtlandu

Žrtve svetaca

Dana 27. prosinca 1832. sveci su prvi put čuli Gospodinovu zapovijed da izgrade hram (vidi NiS 88:119). Izgradnja hrama postala je glavni prioritet Crkve u Kirtlandu između 1833. i 1836. To je donijelo velike izazove svecima, kojima je nedostajalo i potrebnih radnika i novaca. Prema Elizi R. Snow: »U to vrijeme... sveci su bili mali brojem, a većina je bila siromašna; i da nije bilo uvjerenosti da je Bog govorio i zapovjedio da se izgradi dom u njegovo ime, za koji nije samo objavio oblik, već je odredio i dimenzije, pokušaj izgradnje toga hrama prema tadašnjim uvjetima bi, prema svima, bio proglašen nerazumnim.« ¹⁶

S vjerom da će Bog pribaviti potrebnu pomoć i sredstva, prorok Joseph Smith i sveci počeli su prinostiti potrebne žrtve. John Tanner bio je jedan kojeg je Gospodin pripremio da pomogne pribaviti sredstva za izgradnju hrama. John, novi obraćenik iz Boltona, New York, u prosincu 1834. je »primio nadahnuće preko sna ili vizije u noći da je potreban te da odmah treba otići u Crkvu na zapadu. ...

Nakon dolaska u Kirtland saznao je da su se u vrijeme kad je primio nadahnuće da mora odmah krenuti prema Crkvi, prorok Joseph i neka braća sastali na sastanku molitve i zatražili od Gospodina da im pošalje brata ili neku braću sa sredstvima da im pomognu platiti hipoteku na farmu na kojoj se gradi hram.

Dan nakon dolaska u Kirtland... obaviješten je da će prije spomenuta farma pod hipotekom uskoro biti zaplijenjena. Stoga je posudio proroku dvije tisuće dolara i uzeo zabilješku o kamatama. S tim je iznosom farma bila otkupljena.«¹⁷

Čudesni naponi koje su uložili sveci iz Kirtlanda primjeri su žrtve i posvećenja vremena, talenata i sredstava. Tri su godine radili na zgradi. Pored građevinskih vještina i truda kojeg su uložili muškarci, žene su prele i plele kako bi izradile odjeću za one koji su radili. Kasnije su načinile zavjese koje su razdvajale prostorije. Gradnju su otežale prijetnje gomile da će uništiti hram pa su oni koji su radili danju čuvali hram noću. No nakon ogromnih žrtava svetaca u vremenu i sredstvima, hram je napokon završen u proljeće 1836.

Posvećenje hrama

Sa završetkom hrama Gospodin je izlio moćne duhovne blagoslove na svece u Kirtlandu, uključujući viđenja i posluživanje anđela. Joseph Smith je nazvao ovo razdoblje »godinom slavlja za nas i vremenom radovanja«. ¹⁸ Daniel Tyler je posvjedočio: »Svi su osjetili da su primili nagovještaj neba. ... Pitali smo se da nije otpočela tisućljetnica.«¹⁹

Vrhunac ovog izljeva Duha bilo je posvećenje hrama. Oko 1000 ljudi okupilo se pored hrama 27. ožujka 1836. u duhu radovanja. Otpjevane su pjesme posvećenja, uključujući »Duh Božji«, koju je za tu priliku napisao William W. Phelps. Poslužen je sakrament, a propovijedali su Sidney Rigdon, Joseph Smith i drugi.

Joseph Smith je pročitao molitvu posvećenja, sada zabilježenu u odsjeku 109 Nauka i saveza, koja mu je dana objavom. U njoj je vapio Gospodinu da blagoslovi narod kao što je učinio na dan Pedesetnice: »I nek se dom tvoj ispuni kao hukom jakoga vjetrova, slavom tvojom«

(NiS 109:37). Mnogi su zabilježili da se ova molitva ispunila te večeri kad se prorok susreo u hramu s članovima zborova svećeništva.

Eliza R. Snow je napisala: »Obredi toga posvećenja mogu se ponovno ispričati, ali nijedan smrtni jezik ne može opisati nebeska očitovanja toga nezaboravnog dana. Nekima su se ukazali anđeli, dok su svi prisutni osjetili božansku nazočnost i svako je srce bilo ispunjeno 'radošću koja se ne može izraziti i punom slave'.«²⁰ Nakon molitve posvećenja cijela je kongregacija ustala i s uzdignutim rukama izvikivala hosane.

Tjedan dana kasnije, 3. travnja 1836., dogodili su se neki od najznačajnijih događaja u povijesti posljednjih dana. Toga se dana u hramu sam Spasitelj objavio Josephu Smithu i Oliveru Cowderyju i rekao: »Jer, gle, prihvatih dom ovaj, i ime će moje biti ovdje. I ja ću se očitovati milosrđem narodu svojemu u domu ovomu« (NiS 110:7). Slijedila su druga velika i slavna viđenja kad su se Mojsije i obojica Ilija pojavili kako bi obnovili dodatne ključeve svećeništva. Mojsije je dao ključeve sabiranja Izraela, jedan je Ilija predao Josephu i Oliveru rasporedbu evanđelja Abrahamova, a drugi je Ilija obnovio ključeve moći pečačenja (vidi NiS 110:11–16). Svi ti dodatni ključevi bili su neophodni za napredak Gospodinova kraljevstva u posljednjoj rasporedbi vremena.

Puni blagoslovi svećeništva koji se poslužuju u hramu nisu bili objavljeni ili posluženi tijekom razdoblja u Kirtlandu. Ti su blagoslovi objavljeni Crkvi preko proroka Josepha nekoliko godina kasnije dok se gradio hram u Nauvoou.

Odlazak iz Kirtlanda

Izgradnja hrama donijela je mnoge blagoslove, ali 1837. i 1838. godine vjerni sveci suočili su se i s problemima uzrokovanim otpadom i progonima, što je ubrzalo kraj razdoblja Crkve u Kirtlandu.

Sjedinjene Države trpjele su financijsku krizu i Crkva je osjećala posljedice. Neki su članovi bili uhvaćeni u nekontrolirana ulaganja i dugove i nisu duhovno preživjeli tamna vremena ekonomske propasti, uključujući propast organizacije Kirtland Safety Society (Društvo sigurnosti Kirtlanda). Ovu su bankovnu ustanovu uspostavili čla-

novi Crkve u Kirtlandu i neki su članovi nepravedno krivili Josepha Smitha za probleme vezane uz to.

Organizirani progoni i nasilna djela gomile došli su od pripadnika lokalne zajednice i ogorčenih članova koji su bili isključeni ili su otpali od Crkve.

Kako se nasilje protiv svetaca i njihovih vođa pogoršavalo, postalo je nesigurno za njih da ostanu u Kirtlandu. Prorok, čiji je život bio u velikoj opasnosti, pobjegao je iz Kirtlanda u siječnju 1838. u Far West, Missouri. Tijekom 1838. većina vjernih svetaca bila je također prisiljena otići. Iza sebe su ostavili spomenik vjere, posvećenja i žrtve u hramu izgrađenom Bogu. U primjeru svojeg života, oni su također ostavili trajno nasljedstvo vjerne poslušnosti Gospodinovim pomazanim vođama i osobne žrtve u djelu Gospodinovom.

Uspostavljanje Siona u Missouriju

Prve godine u Missouriju

U isto vrijeme kada su sveci nastojali izgraditi kraljevstvo Božje u Kirtlandu, Ohio, mnogi članovi Crkve prolazili su kroz velike teškoće u okrugu Jackson, Missouri.

Kad su bili pozvani, sveci koji su živjeli u Colesvilleu, New York, spremno su napustili svoje domove kako bi se okupili u Kirtlandu (vidi stranicu 16–17). Kad su stigli u Ohio sredinom svibnja 1831. otkrili su da zemlja koja je bila odvojena za njih nije dostupna. Prorok Joseph Smith je predstavio neugodan položaj ovih svetaca Gospodinu u molitvi. Upravo je primio objavu koja je uputila njega, Sidneyja Rigdona i 28 drugih starješina da krenu na misiju propovijedanja u Missouri, pa je Gospodin zapovjedio da sveci iz Collesvillea također otputuju »u zemlju Missouri« (NiS 54:8). Oni su bili prva grupa svetaca koja će se nastaniti u zemlji koja će postati poznata kao Sion.

Newel Knight, predsjednik ogranka Colesville, odmah je okupio svoje ljude. Emily Coburn je ispričala: »Zaista smo bili povorka hodočasnika, koja je krenula pronaći bolju zemlju.«¹ U Wellsvilleu, Ohio, ukrkali su se na parobrod i rijekama Ohio, Mississippi i Missouri doputovali su u okrug Jackson, Missouri. Zapovjednik parobroda je rekao da »su bili najmiroljubiviji i najtiši naseljenici koje je ikada odveo na zapad; 'bez bogohuljenja, bez lošeg jezika, bez kockanja i bez opijanja.'«²

Koristeći kopneni put, prorok i drugi crkveni vođe požurili su pred svecima iz Colesvillea da izvrše pripreme unaprijed kako bi ih smjestili u okrugu Jackson. Prorokova grupa stigla je u Independence, Missouri 14. srpnja 1831. Nakon pregledavanja područja i traženja vodstva kroz molitvu, prorok je rekao: »[Gospodin] mi se očitovao te

je meni i drugima označio mjesto na kojem je odredio započeti s djelom sabiranja i izgradnjom svetoga grada, koji će biti nazvan Sion«. ³

Ova je objava navela da je Missouri mjesto koje je Gospodin namijenio za sabiranje svetaca te da »mjesto koje se sad zove Independence središnje je mjesto, i zemljište za Hram leži zapadno od njega na čestici nedaleko od sudnice« (NiS 57:3). Sveci su trebali kupiti svaku česticu zemlje koja se nalazila zapadno od grada do crte koja je odvajala državu Missouri od indijanskog teritorija (vidi NiS 57:1–5).

Joseph Smith i biskup Partridge nabavili su zemlju za ogranak Colesville u općini Kaw, oko 19 km zapadno od Independencea. Dana 2. kolovoza 1831., nakon dolaska članova ogranka, održan je obred ispunjen simbolizmom. Dvanaest muškaraca, koji su predstavljali 12 plemena Izraelovih, donijelo je upravo odsječenu hrastovu cjepanicu i stavili su je preko kamena koji je postavio Oliver Cowdery, tako postavljajući simboličan temelj za uspostavljanje Siona. Iz tog skromnog početka sveci su izgradili zgradu koja se koristila i kao crkva i kao školska zgrada. ⁴

Sljedećeg se dana određeni broj braće okupio na povišenom mjestu oko 800 m zapadno od zgrade suda u Independenceu. Prorok Joseph Smith postavio je ugaoni kamen za hram u razmatranju i posvetio ga u ime Gospodina. Središnja značajka zemlje Sion trebao je biti dom Gospodnji. ⁵

Prorok se vratio u Kirtland, a sveci u okrugu Jackson počeli su primati čestice zemlje od biskupa Edwarda Partridgea. Bili su veoma siromašni i nisu imali niti šatore da ih zaštite od vremenskih prilika dok su gradili drvene kuće. Također, nisu imali gotovo nikakav poljoprivredni alat sve dok zaprege nisu poslane više od 300 km istočno u St. Luis da ga nabave. Kad su se sveci opremili, počeli su obrađivati tlo za sadnju. Veoma dirnuta onim što je vidjela, Emily Coburn je ispričala: »Bio je to zaista neobičan prizor, vidjeti četiri ili pet volovskih jarama kako prekopavaju bogato tlo. Ograđivanje i druga poboljšanja nastavljali su se u brzom slijedu. Drvene kuće su izgrađene i pripremljene za obitelji onoliko brzo koliko su vrijeme, novac i rad dozvoljavali da se posao obavi.« ⁶

Usprkos neugodnostima graničnog područja, sveci iz Colesvillea ostali su veseli i sretni. Parley P. Pratt, koji se nastanio s njima, rekao je: »Uživali smo u mnogim sretnim razdobljima u našim molitvama i drugim sastancima, i Duh Gospodnji izlijevao se na nas, čak i na malu djecu, toliko da su mnoga djeca od osam, deset ili dvanaest godina govorila, molila se i proricala na našim sastancima i obiteljskom štovanju. Očitovao se duh mira i jedinstva, te ljubavi i dobre volje u ovoj maloj Crkvi u divljini, na koju će uspomena uvijek biti draga mojem srcu.«⁷

Sveci su bili blagoslovljeni drugim posjetom proroka i Sidneyja Rigdona u travnju 1832. Ovi su vođe upravo došli nakon veoma bolnog iskustva na farmi Johna Johnsona u Hiramu, Ohio, gdje su radili na prijevodu Biblije. Gomila neprijatelja Crkve izvukla je Josepha Smitha iz njegovog doma tijekom noći. Davili su ga, svukli i prekrili njegovo tijelo katranom i perjem. Sidneyja Rigdona su za pete vukli po zamrznutom grubom tlu, što je uzrokovalo ozbiljne rane na njegovoj glavi.

Sada su, u suprotnosti tom fizičkom napadu, bili sigurni s prijateljima. Joseph je potvrdio da je »primio dobrodošlicu koju poznaju jedino braća i sestre ujedinjeni kao jedan u istoj vjeri, i po istom krštenju te koje podržava isti Gospodin. Posebno se ogranak Colesville radovao, kao drevni sveci s Pavlom. Dobro je radovati se s narodom Božjim.«⁸

Progon u okrugu Jackson

Nakon zapovijedi od Gospodina, biskup Partridge kupio je stotine hektara zemlje u okrugu Jackson za mnoge svece koji su se iseljavali iz Ohia i iz drugih područja. U početku su vođe za ove članove uspostavili ogranke Independence, Colesville, Whitmer, Big Blue i Prairie. Ukupno je deset ogranaka uspostavljeno do drugog dijela 1833. godine.⁹ Oko 1000 svetaca bilo je prisutno kada su se ogranci susreli kod rijeke Big Blue u travnju 1833. kako bi proslavili treću godišnjicu osnivanja Crkve. Newel Knight je rekao da je ovo okupljanje prva proslava takve vrste u Sionu i sveci su imali duha opće radosti. Međutim, Newel je također primijetio: »Kad se

sveci raduju, đavao je bijesan, a njegova djeca i sluge imaju udjela u njegovom duhu«. ¹⁰

Prije kraja travnja očitovao se duh progona. U samom su početku mjesni stanovnici upozorili članove Crkve da su nezadovoljni dolaškom tolikog broja svetaca posljednjih dana, koji će ih, kako su se bojali, uskoro prevladati na biralištima. Sveci su uglavnom bili iz sjevernih država i općenito su bili protiv ropstva, koje je tada bilo zakonito u državi Missouri. Vjerovanje svetaca u Mormonovu knjigu kao Sveto pismo, njihova tvrdnja da okrug Jackson na kraju treba postati njihov Sion te njihova izjava da ih vodi prorok bili su vrlo uznemirujuć. Osim toga, tvrdnja da imaju kontakt s Indijancima uzrokovala je sumnjičavost među mjesnim stanovništvom.

Protivnici su ponekad slali među ljude okružnicu, što se ponekad naziva tajnim statutom, kako bi dobili potpise onih koji su voljni ukloniti »mormonsku pošast«. Ti osjećaji neprijateljstva kulminirali su 20. srpnja 1833. kada se gomila od oko 400 muškaraca okupila ispred sudnice u Independenceu kako bi organizirala svoje aktivnosti. Pisani zahtjevi poslani su vođama Crkve, koji su tražili od svetaca da napuste okrug Jackson, da prestanu objavljivati svoje novine *The Evening and the Morning Star* (Večernja i jutarnja zvijezda) te da ne dopuste drugim članovima Crkve da dođu u okrug Jackson. Kad je gomila otkrila da se vođe Crkve neće složiti s ovim nezakonitim zahtjevima, napala je novinski ured, koji je bio i dom urednika Williama W. Phelps. Napadači su ukrali tiskarski stroj i uništili zgradu.

Uništenje Knjige zapovijedi

Najvažniji projekt na kojem se radilo u novinskom uredu bila je Knjiga zapovijedi, prva zbirka objava koje je primio prorok Joseph Smith. Kad je gomila napala zgradu, izbacila je neuvezane stranice knjige na ulicu. Kad su vidjele ovo, dvije su mlade sveticice posljednjih dana, Mary Elizabeth Rollins i njezina sestra Caroline, nastojale spasiti što su mogle riskirajući vlastite živote. Mary Elizabeth je pričala:

»[Gomila] je iznijela neke velike listove papira i rekla: 'Evo mormonskih zapovijedi.' Moja sestra Caroline i ja bile smo u uglu ograde i gledale ih; kad su progovorili o zapovijedima čvrsto sam odlučila uzeti neke. Sestra je rekla da će i ona ići ako ja odem po neke od njih, ali je rekla 'ubit će nas'.« Dok je gomila nešto radila na drugom kraju kuće, dvije su djevojčice istrčale i ispunile svoje ruke dragocjenim listovima. Gomila ih je ugledala i naredila im da stanu. Mary Elizabeth je izvijestila: »Trčale smo što smo brže mogle. Dvojica su krenula za nama. Ugledavši procijep u ogradi, ušle smo u veliko polje kukuruza, položile papire na tlo i sakrile ih svojim tijelima. Kukuruz je bio visok između metar i pol i dva metra i vrlo gusto posađen; dugo su nas lovili i prišli su veoma blizu, ali nas nisu našli.«

Kad su nasilnici otišli, djevojčice su krenule prema staroj drvenoj staji. Tu su, kako je Mary Elizabeth izvijestila, našle kako »sestra Phelps i djeca unose sijeno i gomilaju ga na jednoj strani staje da bi napravili krevete. Upitala me što imam – rekla sam joj. Tada ih je uzela od nas. ... Uvezali su ih u male knjige i poslali mi jedan primjerak, koji sam iznimno cijenila.«¹¹

Mazanje katranom i posipanje perjem biskupa Partridgea

Tada je gomila uhvatila biskupa Edwarda Partridgea i Charlesa Allena. Odvedeni su na javni trg u Independenceu i zapovjedbno im je da se odreknu Mormonove knjige i napuste okrug. Biskup Partridge je rekao: »Rekao sam im da su sveci trpjeli progone u svim razdobljima svijeta; da nisam učinio ništa što bi trebalo nekoga uvrijediti; da će, ako me budu zlostavljali, zlostavljati nevinu osobu; da sam spreman trpjeti za Krista; ali napustiti zemlju, na to nisam bio spreman pristati.«

Radi tog su odbijanja dvojici muškaraca skinuli odjeću i prekrili njihova tijela katranom i perjem. Biskup Partridge je primijetio: »Podnio sam zlostavljanje s toliko pomirenja i krotkosti, da se činilo kako je to zapanjilo mnoštvo, koje mi je dozvolilo da se u tišini povučem, dok su mnogi izgledali veoma svečano, pomislio sam kako su im osjećaji bili dirnuti; a ja sam bio tako ispunjen Duhom i

ljubavlju Božjom da nisam osjećao mržnju prema mojim progoniteljima ili prema bilo kome drugome.«¹²

Bitka kod rijeke Big Blue

Gomila je ponovno došla 23. srpnja i vođe Crkve ponudili su sebe kao otkupninu kako ne bi naudili ljudima. Ali gomila je prijetila nasiljem prema cijeloj Crkvi i natjerala je braću da pristanu na to da će sveci posljednjih dana napustiti okrug. Pošto su postupci gomile bili protuzakoniti, u suprotnosti s ustavima Sjedinjenih Država i države Missouri, vođe Crkve tražili su pomoć guvernera države Daniela Dunklina. On im je iznio njihova građanska prava i uputio svece da traže pravni savjet. Alexander W. Doniphan i drugi unajmljeni su da zastupaju članove Crkve, što je još više razljutilo gomilu.

U početku su sveci posljednjih dana nastojali izbjeći izravan sukob; međutim, zlostavljanje članova i uništavanje imovine na kraju su doveli do bitke kod rijeke Big Blue. Ubijena su dva pripadnika gomile, a sveci su izgubili Andrewa Barbera. Philo Dibble tri puta je bio upucan u stomak. Newel Knight je bio pozvan da mu posluži, i to je imalo čudesan učinak. Brat Dibble je ispričao:

»Brat Newel Knight mi je došao u posjet i sjeo je na rub mog kreveta. ... Osjetio sam Duha na svojoj glavi kako djeluje na mene prije nego što su me njegove ruke dodirnule i odmah sam znao da ću biti iscijeljen. ... Odmah sam ustao i iscijedio tri mjere krvi ili više, uz nešto komadića odjeće koje su meci utjerali u moje tijelo. Tada sam se odjenuo i izašao vani. ... Od toga trenutka ni kap krvi nije izašla iz mene i nikada poslije toga nisam osjetio ni najmanju bol ili neugodu zbog mojih rana, osim što sam bio pomalo slab zbog gubitka krvi.«¹³

Guverner Dunklin se umiješao i naložio pukovniku Thomasu Pitcheru da razoruža obje strane. Međutim, pukovnik Pitcher bio je sklon gomili pa je uzeo oružje od svetaca i predao ga gomili. Bespomoćni sveci bili su napadnuti, a njihovi domovi uništeni. Muškarci su se morali skrivati u šumama ili pretrpjeti teške batine.

Na kraju su vođe Crkve pozvali ljude da uzmu svoju imovinu i pobjegnu iz okruga Jackson.

Utočište u okrugu Clay

Krajem 1833. godine većina svetaca prešla je rijeku Missouri prema sjeveru u okrug Clay i ondje našla privremeno utočište, kako je Parley P. Pratt opisao:

»Obala je s obje strane skele postala ispunjena muškarcima, ženama i djecom; robom, kolima, kutijama, namirnicama i drugim stvarima, dok je skela stalno radila; a kad je noć ponovno pala na nas, područje kanadske topole u mnogome je izgledalo poput logora. Moglo se vidjeti stotine ljudi u svakom smjeru, neke u šatorima, a neke na otvorenom pored svoje vatre, dok je kiša pljuštala. Muževi su tražili svoje žene, žene svoje muževe; roditelji djecu, a djeca roditelje. Neki su imali sreće da su uspjeli pobjeći sa svojim obiteljima, imovinom iz kuće te nešto namirnica; dok drugi nisu imali sudbinu svojih prijatelja i izgubili su svu svoju imovinu. Prizor... bi omekšao srca bilo kojeg naroda na zemlji, osim naših slijepih ugnjetavača, te slijepe zajednice pune neznanja.«¹⁴

Mogućnost da izgrade Sion i hram svojem Bogu u okrugu Jackson bila je tako privremeno oduzeta svecima. Oko 1200 članova Crkve sada je činilo ono što je bilo neophodno da prežive oštru zimu uz rijeku u okrugu Clay. Neki su našli zaklon u kolima, šatorima ili zemunicama na brdima, dok su drugi nastanili napuštene kolibe. Newel Knight je pretrpio zimu u indijanskom šatoru, wigwamu.

Jedna od prvih građevina koju su sveci izgradili u okrugu Clay bila je mala drvena zgrada za crkvu u kojoj su mogli štovati. Ovdje »nisu zaboravili uzvratiti sa zahvalnošću Svemogućem Bogu za izbjavljenje iz ruku svojih opakih neprijatelja i tražiti njegovu zaštitu i brigu u budućnosti – da omekša srca ljudi kojima su pobjegli, da bi među njima mogli naći nešto čime će se moći uzdržavati.«¹⁵

Progon kampa Siona

Kako je zabilježeno u 3. poglavlju, Gospodin je zapovjedio Josephu Smithu da okupi grupu ljudi kako bi iz Kirtlanda otišli

u Missouri pomoći svecima koji su otjerani sa svoje zemlje u okrugu Jackson. Kad je kamp Siona stigao u istočni dio okruga Clay, Missouri, krajem lipnja 1834., gomila od preko 300 stanovnika Missourija izišla je da ih susretne – s namjerom da ih unište. Pod vodstvom proroka Josepha, braća su postavila tabor na spajanju rijeka Little i Big Fishing.

Gomila je počela napadati topovskom vatrom, ali Gospodin je vodio bitku svetaca. Ubrzo su se na nebu počeli stvarati oblaci. Prorok je opisao prilike: »Počela je padati kiša i tuča. ... Oluja je bila strahovita; vjetar i kiša, tuča i grmljavina srušili su se na njih u velikom gnjevu i ubrzo su ublažili njihovu strašnu hrabrost i onemogućili sve njihove planove da 'pobiju Joea Smitha i njegovu vojsku.' ... Otpuzali su ispod kola, u šuplje drveće, ispunili su jednu staru stračaru, itd., dok oluja nije prošla, kad je njihova municija bila natopljena vodom.« Nakon što su iskusili olujni pljusak cijelu noć, »ova 'izgubljena nada' vratila se natrag u Independence, da se pridruži glavnom tijelu gomile, potpuno uvjereni... da će, kad se Jahve bori, radije biti odsutni. ... Izgledalo je kao da je nalog za osvetu proizašao od Boga bitke, da bi zaštitio svoje sluge od toga da ih njihovi neprijatelji unište.«¹⁶

Kad je postalo očito da se nezakonita vojska suprotstavlja svecima te da guverner Dunklin neće održati obećanje da im pomogne, prorok se pomolio Gospodinu za upute. Gospodin mu je rekao da uvjeti tada nisu bili ispravni za otkup Siona. Sveci su morali mnogo napraviti kako bi svoje osobne živote pripremili za izgradnju Siona. Mnogi od njih još nisu bili naučili biti poslušni onome što je Gospodin tražio: »A Sion se ne može izgraditi doli prema načelima zakona kraljevstva nebeskoga. U protivnom, ne mogu ga k sebi primiti. I narod moj mora svakako ispaštati dok ne nauče posluš, kad već tako mora biti, od onoga što trpe« (NiS 105:5–6).

Gospodin je naložio da kamp Siona ne treba ostvariti svoj vojni cilj: »uslijed prijestupa, dakle, naroda mojega potrebno je po mome da starješine moji čekaju još malo na otkup Siona – Da bi se oni sami pripremili, i da narod moj bude potpunije podučen«

(NiS 105:9–10). Braća u kampu Siona časno su razriješana i prorok se vratio u Kirtland.

Sjedište Crkve u Far Westu

Većina svetaca iz Missourija ostala je u okrugu Clay do 1836., kad su ih građani tog okruga podsjetili da su obećali ostati samo dok se ne budu mogli vratiti u okrug Jackson. Pošto je to sada izgledalo nemoguće, zatraženo je da otiđu kao što su obećali. Zakonski sveci nisu morali pristati, ali radije nego da stvore sukob, oni su se ponovno preselili. Kroz trud njihovog prijatelja u državnom zakonodavstvu, Alexandra W. Doniphana, stvorena su dva nova okruga, nazvana Caldwell i Daviess, iz okruga Ray, u prosincu 1836. Svecima je dozvoljeno da stvore vlastito naselje u Far Westu, oko 96 km sjeverno od okruga Clay, kao sjedište okruga Caldwell. Glavni službenici okruga bili su sveci posljednjih dana i mnogi su se ljudi nadali da će to prekinuti progone svetaca.

Nakon teškog putovanja iz Kirtlanda, Ohio, prorok Joseph Smith je stigao u Far West, Missouri, u ožujku 1838. i ondje uspostavio sjedište Crkve. U svibnju je otišao na sjever u okrug Daviess i tamo je, dok je bio u posjeti mjestu Grand River, proročki prepoznao to područje kao dolinu Adam-on-di-Ahman, »mjesto gdje će Adam doći pohoditi narod svoj« (NiS 116:1).¹⁷ Adam-on-di-Ahman postao je najvažnije naselje svetaca u okrugu Daviess. Kameni temeljci za hram posvećeni su u Far Westu 4. srpnja 1838., i sveci su počeli osjećati da su napokon našli predah od svojih neprijatelja.

Bitka kod rijeke Crooked

Međutim, progon je uskoro ponovno započeo. Dana 6. kolovoza 1838., gomila od oko sto ljudi na biralištima u Gallatinu, okrug Daviess, nije htjela dopustiti svecima da ubace svoje listiće. To je dovelo do tučnjave u kojoj je nekoliko ljudi bilo ozlijeđeno. Rastući nemiri koje je gomila u okruzima Caldwell i Daviess poticala uzrokovala je da guverner Lilburn W. Boggs dovede državnu miliciju kako bi održavala mir.

Zapovjednik Samuel W. Bogart, jedan od časnika milicije, zapravo je bio blisko povezan s gomilom. Odlučio je započeti sukob otimajući tri sveca posljednjih dana i držeći ih u svojem logoru na rijeci Crooked, u sjeverozapadnom dijelu okruga Ray. Grupa milicije svetaca posljednjih dana odaslana je da spasi ove ljude, pa je žestoka bitka započela 25. listopada 1838. Zapovjednik David W. Patten, jedan od dvanaestorice apostola, vodio je grupu i bio je među smrtno ranjenima u borbi. Davidova žena, Phoebe Ann Patten; Joseph i Hyrum Smith te Heber C. Kimball došli su iz Far Westa da budu s njim prije nego što je umro.

Heber je rekao o Davidu Pattenu: »Načela evanđelja koja su mu prije bila tako dragocjena, pružila su mu u trenutku njegovog odlaska onu potporu i utjehu koja je uskratila smrti njezin žalac i strahotu.« Čovjek na samrtni govorio je onima uz njegov krevet o nekim svecima koji su otpali iz svoje postojanosti u otpad izjavljujući: »'O da su mogli biti u mojem položaju! Jer osjećam da sam sačuvao vjeru.'« Zatim se obratio Phoebe Ann govoreći: »'Što god još učinila, oh nemoj zaniijekati vjeru.'« Netom prije nego što je umro, pomolio se: »Oče, molim te u ime Isusa Krista, da otpustiš moj duh i primiš ga sebi.'« A zatim je zavapio onima oko sebe: »Braćo, držali ste me svojom vjerom, ali ostavite me i pustite me, preklinjem vas.'« Brat Kimball je rekao: »U skladu sa željom predali smo ga Bogu te je uskoro posljednji put udahnuo i zaspao u Isusu bez jecaja.«¹⁸

Grupa zapovjednika Samuela Bogarta djelovala je više kao gomila nego kao državna milicija. Ipak, guverner Lilburn W. Boggs je iskoristio smrt pripadnika milicije u bitci kod rijeke Crooked, zajedno s drugim izvješćima, u stvaranju svoje zloglasne »naredbe o istrebljenju«. Ta je odluka, napisana 27. listopada 1838., djelomično navodila: »Prema Mormonima treba postupati kao prema neprijateljima i mora ih se istrijebiti ili istjerati iz države ako je potrebno, radi općeg dobra.«¹⁹ Časnik milicije postavljen je da guvernerovu naredbu provede u djelo.

Pokolj kod Haun's milla

Dana 30. listopada 1838., tri dana nakon što je izdana naredba o istrebljenju, oko 200 ljudi izvelo je iznenadan napad na malu zajednicu svetaca u mjestu Haun's Mill na potoku Shoal Creek, okrug Caldwell. Napadači su, u izdajničkom činu, pozvali one muškarce koji su se htjeli spasiti da pobjegnu u kovačnicu. Tada su zauzeli položaje oko zgrade i pucali na nju sve dok nisu pomislili da su svi unutra mrtvi. Na druge su pucali dok su pokušavali pobjeći. Sve zajedno, 17 muškaraca i dječaka bilo je ubijeno, a 15 ranjeno.

Nakon pokolja, Amanda Smith je otišla u kovačnicu, gdje je našla svoga muža Warrena i svojeg sina Sardiusa mrtve. Usred krvoprolića bila je presretna kad je našla drugog sina, malog Almu, još živog iako teško ranjenog. Njegov je kuk bio raznesen hicem iz muškete. Uz većinu muškaraca mrtvih ili ranjenih, Amanda je kleknula i preklinjala Gospodina za pomoć.

»O moj Nebeski Oče, zavapila sam, što da učinim? Ti vidiš mojeg jadnog ranjenog dječaka i poznaješ moje neiskustvo. O Nebeski Oče, uputi me što moram činiti!« Rekla je da je »bila vođena kao glasom«, koji joj je govorio da načini lug od pepela i očisti ranu. Tad je pripremila melem od brijesta i njime ispunila ranu. Sljedećeg je dana izlila sadržaj boce balzama u ranu.

Amanda je rekla svojem sinu: »'Alma, dijete moje... vjeruješ li da je Gospodin načinio tvoj kuk?'

'Da, majko.'

'Pa Gospodin može načiniti tu nešto umjesto tvojeg kuka, vjeruješ li da može, Alma?'

'Misliš li da Gospodin to može, majko?' pitalo je dijete u svojoj jednostavnosti.

'Da, sine moj,' odgovorila sam, 'pokazao mi je to u viđenju.'

Tada sam ga položila udobno na lice i rekla: 'Sad leži tako i nemoj se micati, i Gospodin će ti načiniti drugi kuk.'

Tako je Alma ležao na licu pet tjedana i potpuno se oporavio – fleksibilna hrskavica izrasla je na mjestu nestalog zgloba i čašice.«²⁰

Amanda i drugi imali su strašni zadatak da se pobrinu za pokop svojih voljenih. Ostalo je samo nekoliko sposobnih muška-

raca, uključujući Josepha Younga, brata Brigham Younga. Pošto su se bojali da će se gomila vratiti, nije bilo vremena za iskapanje konvencionalnih grobova. Tijela su bila bačena u suhi bunar, tvoreći tako masovnu grobnicu. Joseph Young je pomogao prenijeti tijelo malog Sardiusa, ali je izjavio da »nije mogao baciti tog dječaka u ovaj strašan grob«. Igrao se sa »zanimljivim dečkom« na njihovom putovanju u Missouri, a Josephova »narav je bila tako blaga« da nije mogao to učiniti. Amanda je zamotala Sardiusa u plahtu i sljedećeg su dana ona i drugi sin, Willard, položili tijelo u bunar. Tada su nabacane zemlja i slama da pokriju strašan prizor.²¹

U Adam-on-di-Ahmanu 20-godišnji Benjamin F. Johnson bio je pošteđen slične sudbine od strane stanovnika Missourija koji ga je po svaku cijenu htio ubiti. Benjamin je bio uhićen i držali su ga pod stražom osam dana po veoma hladnom vremenu pored otvorene logorske vatre. Dok je sjedio na panju, »okrutan čovjek« mu je prišao s puškom u rukama i rekao: »Ostavi Mormonizam istog časa ili ću te ubiti.« Benjamin je odlučno odbio, nakon čega je nasilnik namjerno naciljao na njega i povukao obarač. Puška nije uspjela opaliti. Strahovito psujući, čovjek je izjavio da je »koristio pušku 20 godina i da nikada prije nije zakazala«. Nakon što je ispitao zatvarač puške, napunio je oružje i ponovno naciljao i povukao obarač – bezuspješno.

Slijedeći isti postupak pokušao je treći put, ali rezultat je bio isti. Promatrač mu je rekao neka »malo popravi pušku« i onda »može svakako ubiti to stvorenje«. Stoga se budući ubojica pripremio četvrti i posljednji put, čak stavljajući svježi naboj. Međutim, Benjamin je izjavio: »Ovoga puta puška je eksplodirala i ubila nesretnika na mjestu.« Čulo se kako jedan od stanovnika Missourija govori: »Bolje nemoj pokušavati ubiti tog čovjeka.«²²

Prorok zatočen u zatvoru

Nedugo nakon pokolja kod Haun's Milla, proroka Josepha Smitha i druge vođe uhvatila je državna milicija. Održan je prijeki sud, i prorok i njegovi prijatelji bili su osuđeni na strijeljanje koje bi

Dok je bio zatvoren u zatvoru u Libertyju, prorok Joseph Smith je vapio Gospodinu zbog patnje svetaca i primio je božansko vodstvo i utjehu sada zabilježene u odsjecima 121, 122 i 123 Nauka i saveza.

održali sljedećeg jutra na gradskom trgu u Far Westu. Međutim, general milicije Alexander W. Doniphan odbio je provesti strijeljanje, nazvavši odluku »hladnokrvnim ubojstvom«. Upozorio je generala koji je zapovijedao milicijom, ako nastavi sa svojim nastojanjima da ubije ove ljude: »Pozvat ću te na odgovornost pred zemaljskim sudom, tako mi Bog pomogao.«²³

Prorok i drugi bili su odvedeni najprije u Independence, zatim su poslani u Richmond, okrug Ray, gdje su bili u zatvoru očekujući suđenje. Parley P. Pratt bio je jedan od onih koji su bili s prorokom. Pričao je kako su jedne večeri čuvari izazivali zatvorenike govoreći o svojim djelima silovanja, ubojstva i pljačke među svecima posljednjih dana. Znao je da je prorok budan pored njega i zabilježio je

da je Joseph iznenada ustao na svoje noge i ukorio stražare s velikom moću:

»'TIŠINA, vi zlotvori paklenske jame. U ime Isusa Krista korim vas, i zapovijedam vam da budete mirni; neću živjeti više ni jednu minutu i slušati takav jezik. Prestanite s takvim govorom, ili ćete vi ili ja umrijeti OVOGA TRENA!'

Prestao je govoriti. Stajao je uzvišen u velikoj veličanstvenosti. U lancima, i bez oružja; miran, hladnokrvan i dostojanstven kao anđeo, gledao je na uzdrhtale čuvare, čije se oružje spustilo i palo na tlo; čija su koljena klecala, i koji su, povlačeći se u ugao, ili puzeći na nogama, tražili ispriku i ostali tiho do smjene straže.«

Parley je tada primijetio: »Pokušao sam zamisliti kraljeve, kraljevske dvore, prijestolja i krune; i careve okupljene da odluče sudbinu kraljevstava, ali dostojanstvo i veličanstvo vidio sam samo *jednom*, dok je stajalo u lancima, u ponoć, u tamnici u skrovi-
tom selu Missouriija.«²⁴

Kad je istraga dovršena, Joseph i Hyrum Smith, Sidney Rigdon, Lyman Wight, Caleb Baldwin i Alexander McRae poslani su u zatvor u Libertyju, okrug Clay, gdje su stigli 1. prosinca 1838. Prorok je opisao njihovo stanje: »Drže nas pod strogom stražom, noću i danju, u zatvoru s dvostrukim zidovima i vratima, lišene slobode savjesti, s nedovoljno hrane. ... Bili smo prisiljeni spavati na podu sa slamom i bez dovoljno pokrivača da nam bude toplo. ... Suci su nam ozbiljno govorili s vremena na vrijeme kako znaju da smo nevini, te da nas treba pustiti, ali da se ne usude provoditi zakon prema nama, zbog straha od gomile.«²⁵

Odlazak u Illinois

Dok je prorok bio u zatvoru, preko 8000 svetaca prešlo je preko Missouriija istočno u Illinois kako bi pobjegli naredbi za istrebljenje. Bili su prisiljeni otići tijekom hladne zime, i iako ih je Brigham Young, predsjednik Zbora dvanaestorice, vodio i dao im svaku moguću pomoć, trpjeli su mnogo. Obitelj Johna Hammera bila je jedna od mnogih koje su tražile utočište. John je opisao teške uvjete:

»Dobro se sjećam patnje i okrutnosti tih dana. ... Naša je obitelj imala jedna kola, a jedan slijepi konj bio je sve što smo imali vezati u zapregu i taj je jedan slijepi konj morao prevesti našu imovinu u državu Illinois. Zamijenili smo naša kola s bratom koji je imao dva konja, za jedna lakša kola za jednog konja, što je zadovoljilo obje strane. U ta mala kola stavili smo našu odjeću, posteljinu, nešto kukuruznog obroka i onoliko oskudnih namirnica koliko smo mogli skupiti, te smo krenuli u hladnoću i mraz putovati pješice, jesti i spavati uz put s nebeskim svodom kao pokrivačem. Ali oštar mraz tih noći i prodorni vjetrovi bili su manje barbarski i vrijedni prezira nego demoni u ljudskom obliku pred čijim smo bijesom pobjegli. ... Naša je obitelj, kao i mnoge druge, bila gotovo bosa, a neki su morali zamotati svoje noge u tkaninu kako bi spriječili smrzavanje i zaštitili ih od oštih mjesta na smrznutom tlu. To je u najboljem slučaju bila nesavršena zaštita i često bi krv iz naših nogu obilježavala smrznutu zemlju. Moja majka i sestra bile su jedini članovi naše obitelji koji su imali cipele, a one su postale istrošene i gotovo beskorisne prije nego što smo stigli do tada gostoljubivih obala Illinoisa.«²⁶

Prorok je morao bespomoćno čekati u zatvoru dok je njegov narod bio istjeran iz države. Tjeskoba njegove duše mjeri se u njegovom vapaju Gospodinu, zabilježenom u Nauku i savezima, odsjek 121:

»O Bože, gdje si? I gdje je šator što prekriva skrovište tvoje?

Koliko će još ruka tvoja mirovati, i oko tvoje, da, čisto oko tvoje motriti s vječitih nebesa krivice prema narodu tvojemu i slugama tvojim, a uši tvoje odzvanjati vapajima njihovim?« (NiS 121:1–2).

Gospodin mu je odgovorio ovim utješnim riječima: »Sine moj, mir duši tvojoj. Suprotnosti tvoje i nevolje tvoje bit će samo kratka vijeka.

A tad, ustraješ li dobro, Bog će te uzvisiti u visinu, slaviti ćeš slavlje nad svim neprijateljima svojim.

Prijatelji tvoji stoje uza te, i oni će te pozdravljati nanovo srdačno i rukama prijateljskim« (NiS 121:7–9).

Riječi Gospodinove doslovno su se ispunile u travnju 1839. Nakon šest mjeseci nezakonitog zatočenja, promjene položaja odvele su zatvorenike najprije u Gallatin u okrugu Daviess, Missouri, a zatim prema gradu Columbia u okrugu Boone. Međutim, šerifu Williamu Morganu bilo je naloženo da ih »nikada ne dovede u okrug Boone«. Osoba ili osobe na visokom položaju odlučili su da se zatvorenicama dozvoli bijeg, možda da bi se izbjegla javna sramota njihovog dovođenja pred sud kad nije bilo dokaza da ih se osudi. Zatvorenici su dobili priliku da kupe dva konja i pobjegnu svojoj straži. Hyrum Smith je rekao: »Krenuli smo prema državi Illinois i nakon devet ili deset dana sigurno smo stigli u Quincy, okrug Adams, gdje smo našli naše obitelji u stanju siromaštva, iako dobrog zdravlja.«²⁷ Tamo su zaista bili pozdravljeni »srdačno i rukama prijateljskim«.

Wilford Woodruff je rekao o ponovnom susretu s prorokom: »Još jednom sam imao sretnu povlasticu uhvatiti brata Josepha za ruku. ... Pozdravio nas je s mnogo radosti. ... Bio je iskren, otvoren i srdačan kao i uvijek, i naše je radovanje bilo veliko. Nitko ne može razumjeti radosne osjećaje stvorene takvim susretom, osim onoga tko je bio u nevolji radi evanđelja.«²⁸ Gospodin je čudesno sačuvao proroka i tijelo Crkve. Suvremeni Izrael počeo se ponovno sabirati u novoj zemlji s novim mogućnostima i savezima pred njima.

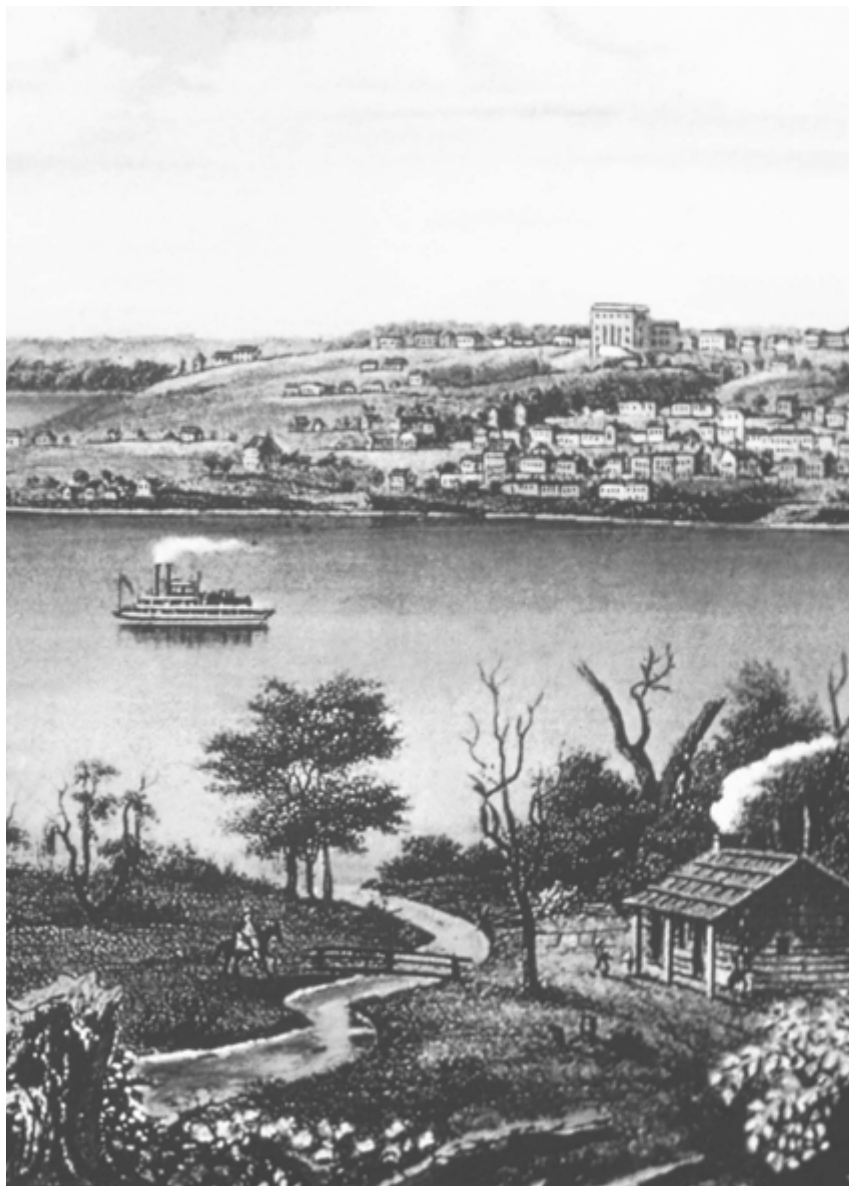
Žrtve i blagoslovi u Nauvoou

Svece posljednjih dana koji su stigli u Illinois srdačno su primili dobrodušni građani u gradu Quincyju. Nakon povratka proroka Josepha Smitha iz zatočenja u zatvoru u Libertyju, sveci su se preselili oko 56 km sjeverno uz rijeku Mississippi. Tamo su isušili veliko močvarno područje i započeli graditi grad Nauvoo pored zavoja na rijeci. Grad je uskoro bio pun buke aktivnosti i trgovine dok su se sveci sabirali tu iz svih dijelova Sjedinjenih Država, Kanade i Engleske. U roku od četiri godine Nauvoo je postao jedan od najvećih gradova u Illinoisu.

Članovi Crkve živjeli su u relativnom miru, sigurni u činjenici da je prorok hodao i djelovao među njima. Stotine misionara koje je prorok pozvao otišli su iz Nauvooa propovijedati evanđelje. Izgrađen je hram, primljeno je hramsko podarivanje, prvi put su stvoreni odjeli, uspostavljeni su okoli, organizirano je Potporno društvo, objavljena je knjiga Abrahamova i primljene su značajne objave. Više od šest godina sveci su pokazali začuđujući stupanj jedinstva, vjere i sreće dok je njihov grad postao svjetionikom napretka i istine.

Žrtve misionara iz Nauvooa

Kad su sveci počeli graditi domove i saditi nasade, mnogi su se razboljeli od zimice, zarazne bolesti koja je uključivala vrućicu i drhtavicu. Među bolesnima su bili većina dvanaestorice i sam Joseph Smith. Dana 22. srpnja 1839. prorok je ustao iz svojeg bolesničkog kreveta s moću Božjom koja je bila na njemu. Koristeći moć svećeništva iscijelio je sebe i bolesne u svojoj kući, tad je zapovjedio onima koji su boravili u šatorima u njegovom dvorištu da ozdrave. Mnogi su ljudi bili iscijeljeni. Prorok je išao od šatora do šatora te

*Sveci su izgradili prekrasan grad Nauvoo uz obale rijeke Mississippi.
Hram u Nauvoou nadvisivao je grad.*

od kuće do kuće, blagoslivljajući svakoga. Bio je to jedan od velikih dana vjere i iscjeljenja u povijesti Crkve.

Tijekom tog razdoblja prorok je pozvao Zbor dvanestorice apostola da ode u Englesku na misiju. Starješina Orson Hyde, član Zbora dvanaestorice, poslan je u Jeruzalem da posveti Palestinu za sabiranje židovskog naroda i druge djece Abrahamove. Misionari su poslani propovijedati diljem Sjedinjenih država i istočne Kanade, a Addison Pratt i drugi primili su pozive da odu na pacifičke otoke.

Ovi su sveci prinijeli velike žrtve kad su ostavljali svoje domove i obitelji kako bi odgovorili na svoje pozive da služe Gospodinu. Mnoge je članove dvanaestorice pogodila zimica dok su se pripremali otići u Englesku. Wilford Woodruff, koji je bio jako bolestan, ostavio je svoju ženu Phoebe gotovo bez hrane i životnih potreština. George A. Smith, najmlađi apostol, bio je tako bolestan da ga je trebalo odnijeti do kola, a čovjek koji ga je vidio upitao je vozača jesu li opljačkali groblje. Samo Parley P. Pratt, koji je svoju ženu i djecu poveo sa sobom, njegov brat Orson Pratt i John Taylor nisu bili bolesni kad su odlazili iz Nauvooa, iako se starješina Taylor kasnije strašno razbolio i skoro je umro dok su putovali u New York.

Brigham Young je bio tako bolestan da nije mogao hodati niti nakratko bez pomoći, a njegov suradnik, Heber C. Kimball, nije bio ništa bolje. Njihove su žene i obitelji također ležale bolesne. Kad su apostoli stigli do vrha brda nedaleko od njihovih domova, obojica ležeći u kolima, osjećali su kako neće moći izdržati što ostavljaju svoje obitelji u tako jadnom stanju. Na Heberov prijedlog s naporom su se ustali, zamahali svojim šuširima iznad svojih glava i viknuli tri puta: »Hura, hura za Izrael.« Njihove žene, Mary Ann i Vilate, skupile su dovoljno snage da ustanu i naslanjajući se na okvir vrata zavapile su: »Do viđenja, Bog vas blagoslovio.« Dvojica su se muškaraca vratila u svoje krevete u kolima s duhom radosti i zadovoljstva što su vidjeli svoje žene kako stoje umjesto da leže bolesne u krevetu.

Obitelji koje su ostale pokazale su svoju vjeru žrtvujući da podrže one koji su prihvatili pozive na misiju. Kad je Addison Pratt bio pozvan na misiju na otoke Sandwich, njegova je žena, Luisa Barnes Pratt, objasnila: »Moje je četvero djece trebalo obrazovati i

odjenuti, a nikakav mi novac nije trebao ostati. ... Osjećala sam se slabo u srcu u početku, ali odlučila sam vjerovati Gospodinu i stajati hrabro pred nedaćama života, te se radovati da je moj muž dostojan propovijedati evanđelje.«

Luisa i njezina djeca došli su na dok kako bi se oprostili s mužem i ocem. Nakon što su se vratili kući, Louisa je ispričala da je »tuga obuzela naše umove. Nije prošlo mnogo vremena kad je počelo snažno grmjeti. Obitelj koja je živjela preko puta imala je kuću koja prokišnjava, krhku i nesigurnu. Uskoro su svi došli kod nas radi sigurnosti kroz oluju. Bili smo zahvalni kad smo ih vidjeli kako ulaze; govorili su s nama utješno, pjevali pjesme, a brat se molio s nama i ostali su dok oluja nije prošla.«¹

Nedugo nakon Addisonova odlaska, njegova je mlada kćer dobila velike boginje. Bolest je bila toliko zarazna da je postojala stvarna opasnost za bilo kojeg brata u svećeništvu koji bi došao Prattovima, tako da se Louisa pomolila s vjerom i »prekorila bolest«. Jedanaest malih prištića izbilo je na tijelu njezine kćeri, ali bolest se nikad nije razvila. Nakon nekoliko dana bolest je prošla. Louisa je napisala: »Pokazala sam dijete nekome tko je bio upoznat s tom bolešću; rekao je da je to bio napad; da sam ga pobijedila vjerom.«²

Oni misionari koji su napustili Nauvoo uz toliku žrtvu doveli su tisuće ljudi u Crkvu. Mnogi od onih koji su se obratili također su pokazali iznimnu vjeru i hrabrost. Mary Ann Weston živjela je u Engleskoj s obitelji Williama Jenkinsa dok je učila šivati žensku odjeću. Brat Jenkins se obratio na evanđelje i Wilford Woodruff je došao u njihovu kuću posjetiti obitelj. Samo je Mary Ann tada bila kod kuće. Wilford je sjeo pored vatre i zapjevao: »Hoću li zbog straha od slabog čovjeka put Duha u sebi sputati.« Mary Ann ga je gledala dok je pjevao i sjećala se da je »izgledao tako mirno i sretno, mislila sam da mora biti dobar čovjek, a evanđelje koje je propovijedao mora biti istinito«.³

Kroz svoju povezanost s članovima Crkve, Mary Ann se uskoro obratila i krstila – jedina članica svoje obitelji koja je odgovorila na poruku obnovljenog evanđelja. Udala se za člana Crkve koji je

umro četiri mjeseca kasnije, djelomično zbog udaraca koje je primio od ruku gomile koja je htjela narušiti crkveno okupljanje. Potpuno sama, stigla je na brod ispunjen drugim svecima posljednjih dana na putu prema Nauvoou, ostavljajući svoj dom, svoje prijatelje te svoje nevjerne roditelje. Nikada više nije vidjela svoju obitelj.

Njezina hrabrost i predanost na kraju su blagoslovili živote mnogih ljudi. Udala se za Petera Maughana, udovca, koji se naselio u dolini Cache u sjevernom Utahu. Tamo je podigla veliku, vjernu obitelj koja je štivala i Crkvu i njezino ime.

Standardna djela

Tijekom razdoblja Nauvooa, neki od zapisa koji su kasnije postali Dragocjeni biser bili su objavljeni. Ova knjiga sadrži odabir iz knjige Mojsijeve, knjigu Abrahamovu, izvadak iz Matejeva svjedočanstva, odlomke iz povijesti Josepha Smitha i Članke vjere. Te je dokumente napisao ili preveo Joseph Smith pod vodstvom Gospodina.

Sveci su sada imali Sveta pisma koja će postati standardna djela Crkve: Bibliju, Mormonovu knjigu, Nauk i saveze te Dragocjeni biser. Ove su knjige od neprocjenjive vrijednosti djeci Božjoj, jer podučavaju temeljne istine o evanđelju i dovode iskrenog tragača spoznaji o Bogu Ocu i njegovom Sinu, Isusu Kristu. Dodatne objave dodane su suvremenim Svetim pismima kako je Gospodin uputio kroz svoje proroke.

Hram u Nauvoou

Samo 15 mjeseci nakon osnivanja Nauvooa, Prvo predsjedništvo, poslušno zapovijedi, najavilo je da je vrijeme došlo »za izgradnju doma molitve, doma reda, doma štovanja našeg Boga, gdje se uredbe mogu obavljati sukladno njegovoj božanskoj volji«. ⁴Iako su bili siromašni i teško su se skrbili za svoje obitelji, sveci posljednjih dana odgovorili su na poziv svojih vođa i počeli su davati vrijeme i sredstva za izgradnju hrama. Više od 1000 muškaraca dalo je svaki deseti dan radeći. Louisa Decker, mlada djevojka, bila je zadivljena kad je njezina majka prodala svoje posuđe od porculana i vrijedan pokrivač za krevet kao svoj prinos za hram. ⁵Drugi su sveci posljednjih dana dali konje, kola, krave, svinjetinu i žito kako bi pomogli u

izgradnji hrama. Od žena u Nauvoou zatraženo je da pridolesu svoje novčice za hramski fond.

Caroline Butler nije imala novčića za pridonijeti, ali je jako željela dati nešto. Jednog dana dok je išla u grad kolima, ugledala je dva mrtva bizona. Iznenada je shvatila što njezin dar za hram može biti. Ona i njezina djeca izvukli su dugu dlaku iz grive bizona i odnijeli je kući. Oprali su i iščešljali dlaku i ispreli je u grubu pređu, tada su ispleli osam pari teških rukavica koje su dali rezačima kamena koji su radili na hramu u oštroj zimskoj hladnoći.⁶

Mary Fielding Smith, žena Hyruma Smitha, pisala je ženama sveticama posljednjih dana u Engleskoj, koje su u roku od godinu dana skupile 50 000 penija, težine oko 195 kg, i poslali ih u Nauvoo. Farmeri su dali timove životinja i kola; drugi su prodali dio svoje zemlje i dali novac odboru za izgradnju. Dani su mnogi satovi i puške. Sveci u Norwayju, Illinois, poslali su 100 ovaca u Nauvoo da ih iskoristi odbor za hram.

Brigham Young se sjećao: »Radili smo mnogo i naporno na hramu u Nauvoou, tijekom tog vremena bilo je teško dobiti kruh i druge namirnice radnicima za jelo.« Ipak, predsjednik Young je savjetovao one koji su bili zaduženi za sredstva za hram da daju svo brašno koje imaju, uvjereni da će Gospodin pribaviti. Nakon kratkog vremena Joseph Toronto, nedavni obraćenik u Crkvu sa Sicilije, došao je u Nauvoo i sa sobom donio 2500 dolara u zlatu, koje je položio pred noge braće.⁷ Ova životna ušteđevina brata Toronta iskorištena je za obnavljanje zaliha brašna i kupnju drugih prijeko potrebnih namirnica.

Nedugo nakon što su sveci stigli u Nauvoo, Gospodin je objavio kroz proroka Josepha Smitha da se krštenja mogu obavljati za mrtve pretke koji nisu čuli evanđelje (vidi NiS 124:29–39). Mnogi su sveci našli veliku utjehu u obećanju da mrtvi mogu imati iste blagoslove kao oni koji prihvate evanđelje ovdje na zemlji.

Prorok je također primio važnu objavu o učenjima, savezima i blagoslovima koji se sada nazivaju hramsko podarivanje. Ova sveta uredba trebala je omogućiti svecima »da osiguraju puninu onih blagoslova« koji će ih pripremiti da »dođu i borave u nazočnosti...

Elohima u vječnim svjetovima«. ⁸Nakon primanja podarivanja, muževi i žene mogu biti zajedno zapečaćeni moću svećeništva za vrijeme i svu vječnost. Joseph Smith je shvatio da je njegovo vrijeme na zemlji kratko, stoga je, dok je hram još uvijek bio u izgradnji, započeo davati podarivanje odabranim vjernim sljedbenicima u gornjoj sobi svoje trgovine od crvene opeke.

Čak i nakon ubojstva proroka Josepha Smitha, kad su sveci shvatili da uskoro moraju napustiti Nauvoo, oni su uvećali svoju predanost da završe hram. Potkrovlje nedovršenog hrama bilo je posvećeno kao dio zgrade gdje će se posluživati podarivanje. Sveci su toliko bili željni primiti ovu svetu uredbu da su Brigham Young, Heber C. Kimball i ostali od dvanaestorice apostola ostali u hramu danju i noću, spavajući najviše oko četiri sata noću. Mercy Fielding Thompson bila je zadužena za pranje i peglanje hramske odjeće, a nadgledala je i kuhanje. Ona je također živjela u hramu, ponekad radeći cijelu noć kako bi sve bilo spremno za sljedeće jutro. Drugi su članovi bili jednako odani.

Zašto su ovi sveci radili tako naporno da bi dovršili zgradu koju će uskoro ostaviti? Skoro 6000 svetaca posljednjih dana primilo je svoje podarivanje prije nego što su napustili Nauvoo. Kad su usmjerrili pogled na svoj put prema zapadu, bili su ojačani u vjeri i sigurni u spoznaji da su njihove obitelji zapečaćene za vječnost. Lica umrljana suzama, spremna na pokret nakon pokapanja djeteta ili supružnika na ogromnoj preriji Amerike, bila su odlučna najviše zbog sigurnosti koja se nalazi u uredbama primljenim u hramu.

Potporno društvo

Dok je hram u Nauvoou bio u izgradnji, Sarah Granger Kimball, žena Hirama Kimballa, jednog od najbogatijih ljudi u gradu, zaposlila je krojačicu Margaret A. Cooke. Želeći unaprijediti Gospodnje djelo, Sarah je poklonila tkaninu za izradu košulja za muškarce koji su radili na hramu, a Margaret je pristala sašiti ih. Uskoro nakon toga, neke od Sarinih susjeda također su željele sudjelovati u izradi košulja. Sestre su se sastale u salonu Kimballovih i odlučile se služ-

beno organizirati. Elizu R. Snow su zamoliti da napiše statut i lokalne propise novog društva.

Eliza je završeni dokument pokazala proroku Josephu Smithu koji je izjavio da je to najbolji statut kojeg je vidio. Ali osjećao se potaknutim da uveća viziju žena o onome što su mogle ostvariti. Zatražio je od žena da prisustvuju drugom sastanku, gdje ih je organizirao u Žensko potporno društvo Nauvooa. Emma Smith, prorokova žena, postala je prva predsjednica društva.

Joseph je rekao sestrama da će primiti »poduku po redu koji je Bog uspostavio kroz one koji su postavljeni da vode – a sada predajem vama ključ u ime Božje i ovo će se društvo radovati, a spoznaja i mudrost teći će od ovog vremena – ovo je početak boljih dana za ovo društvo«. ⁹

Uskoro nakon što je društvo nastalo, odbor je posjetio sve siromašne u Nauvoou, procijenio njihove potrebe i tražio donacije da im se pomogne. Donacije u gotovini i prihodi iz prodaje hrane i posteljine priskrbili su školovanje za djecu u potrebi. Lan, vuna, pređa, drveni crjepovi, sapun, svijeće, limeno posuđe, nakit, košare, pokrivači, deke, luk, jabuke, brašno, kruh, keksi i meso donirani su za pomoć onima u potrebi.

Osim pomaganja siromašnima, sestre Potpornog društva su štovale zajedno. Eliza R. Snow je izvijestila da su na jednom sastanku »gotovo sve ustale i govorile, a Duh Gospodnji je poput potoka koji pročišćava osvježio svako srce«. ¹⁰ Te su se sestre molile jedna za drugu, osnaživale jedna drugu u vjeri i posvećivale svoje živote i sredstva kako bi pomogle unaprijediti ideju Siona.

Mučeništvo

Iako su godine u Nauvoou svecima donijele mnogo sreće, progon je uskoro ponovno započeo, kulminirajući ubojstvom Josepha i Hyruma Smitha. To je bilo tamno i sumorno vrijeme koje se nikada neće zaboraviti. Bilježeći svoje osjećaje kad je čula za mučeništvo, Luisa Barnes Pratt je napisala: »Noć je bila tiha i mjesec je bio pun. Činilo se da je to noć smrti i sve se udružilo da je učini svečanom! Čuli su se glasovi vođa kako pozivaju ljude i njihov odjek u daljini

učinio je da padnu na srce kao pogrebna zvona. Žene su se okupile u grupama, plačući i moleći se, neke su tražile strašnu kaznu za ubojice, druge su priznavale ruku Božju u tom događaju.«¹¹

Poput Luise Barnes Pratt, mnogi su se sveci posljednjih dana sjećali događaja 27. lipnja 1844. kao vremena suza i slomljenih srca. Mučeništvo je bilo najtragičniji događaj u ranoj povijesti Crkve. Međutim, nije bio neočekivan.

Tijekom barem 19 prilika, što je otpočelo još 1829. godine, Joseph Smith je rekao svecima da najvjerojatnije neće otići iz ovog života mirnim putem.¹² Iako je osjećao da će mu njegovi neprijatelji jednog dana oduzeti život, nije znao kada. Kako je proljeće 1844. godine prelazilo u ljeto, neprijatelji i unutar i izvan Crkve radili su na Josephovu uništenju. Thomas Sharp, urednik obližnjih novina i vođa u političkoj stranci protiv mormona u okrugu Hancock, otvoreno je tražio ubojstvo proroka. Grupe građana, otpadnici i javni vođe urotili su se kako bi uništili Crkvu uništenjem njezina proroka.

Guverner Illinois, Thomas Ford, pisao je Josephu Smithu zahtijevajući da članovi gradskog vijeća izađu pred sud i porotu sastavljenu od ljudi koji nisu mormoni pod optužbom da su uzrokovali javne nemire. Rekao je da će samo takvo suđenje zadovoljiti ljude. Obećao je ljudima potpunu zaštitu, iako prorok nije vjerovao da on može ispuniti svoju zakletvu. Kad je izgledalo da nema drugog izlaza, prorok, njegov brat Hyrum, John Taylor i drugi, predali su se uhićenju, potpuno svjesni da nisu krivi ni za kakav zločin.

Dok se prorok pripremao napustiti Nauvoo odlazeći u Carthage, sjedište okruga, udaljen oko 32 km, znao je da vidi svoju obitelj i prijatelje posljednji put. Prorokovao je: »Idem kao janje na klanje, no smiren sam poput ljetnog jutra.«¹³

Kad je prorok krenuo, B. Rogers, koji je radio na Josephovoj farmi više od tri godine, te dva druga dječaka prešli su polja i sjeli na drvenu ogradu čekajući svojeg prijatelja i vođu da prođe. Joseph je zaustavio svojeg konja pored dječaka i rekao pripadnicima milicije koji su bili s njim: »Gospodo, ovo je moja farma i ovo su moji

Prizor mučeništva u zatvoru u Carthageu. Hyrum Smith, koji leži na sredini poda, bio je odmah ubijen; John Taylor, u donjem lijevom uglu, bio je ozbiljno ranjen; Joseph Smith bio je ustrijeljen i ubijen dok je trčao prema prozoru; a Willard Richards, pored kamina; ostao je neozlijeđen.

dječaci. Oni me vole i ja volim njih.« Nakon što se rukovao sa svakim dječakom, popeo se na svojeg konja i odjahao u susret smrti.¹⁴

Dan Jones, obraćenik iz Walesa, pridružio se proroku u zatvoru u Carthageu. Dana 26. lipnja 1844., posljednje noći svojeg života, Joseph je začuo pucnjeve, ustao iz kreveta i legao na pod pored Jonesa. Prorok je šapnuo: »Bojiš li se umrijeti?« »Pošto sam uključen u takvu stvar, ne vjerujem da će smrt biti tako zastrašujuća«, odgovorio je Jones. »Još ćeš vidjeti Wales i ispuniti misiju koja ti je dodijeljena prije nego što umreš«, prorokovao je Joseph.¹⁵ Tisuće vjernih svetaca posljednjih dana danas uživaju blagoslove Crkve jer je Dan Jones kasnije služio časnu i uspješnu misiju u Walesu.

Nedugo nakon pet sati poslije podne 27. lipnja 1844., gomila od oko 200 ljudi s oslikanim licima napala je zatvor u Carthageu te ustrijelila i ubila Josepha i njegovog brata Hyruma te ozbiljno

ranila Johna Taylora. Samo je Willard Richards ostao neozlijeđen. Nakon što su čuli povike »mormoni dolaze«, gomila je pobjegla, kao i većina stanovnika Carthagea. Willard Richards brinuo se za ranjenog Johna Taylora, a obojica su oplakivali svoje pogubljene vođe. Hyrumovo tijelo bilo je u zatvoru, dok je Joseph, koji je pao s prozora, ležao pored vanjskog bunara.

Jedan od prvih svetaca posljednjih dana koji je stigao na mjesto događaja bio je brat mrtvih mučenika Samuel. On i drugi pomogli su Willardu Richardsu pripremiti tijela za dugo, tužno putovanje natrag u Nauvoo.

U međuvremenu, u Warsawu, Illinois, obitelj Jamesa Cowleyja, koji su bili članovi Crkve, pripremala se za svoj večernji obrok. Četrnaestogodišnji Matthias čuo je za neko neobično uzbuđenje u gradu i pridružio se mnoštvu koje se okupljalo. Glavni govornik vidio je mladog Cowleyja i naredio mu da ode kući svojoj majci. Dječaci koji nisu bili članovi Crkve slijedili su ga, gađajući ga smećem prije nego što je pobjegao bježeći kroz susjedovo dvorište.

Vjerujući da se situacija stižala, Matthias je otišao na rijeku da uzme kabao vode. Pripadnici gomile su ga ugledali i platili su pijanom krojaču da ga baci u rijeku. Kad je Matthias zastao uzeti vode, krojač ga je uhvatio za vrat i rekao: »Ti... mali mormon, utopit ću te.« Matthias je rekao: »Pitao sam ga zašto će me utopiti i jesam li mu ikada učinio nešto nažao? Ne, kaže on, 'Neću te utopiti. ... Ti si dobar dječak, možeš ići kući.'« Te su noći pripadnici gomile tri puta bezuspješno pokušali zapaliti dom Cowleyjevih, ali kroz vjeru i molitve obitelj je bila zaštićena.¹⁶ Matthias Cowley je odrastao i ostao vjeran u Crkvi; njegov sin Matthias i unuk Matthew kasnije su služili u Zboru dvanaestorice apostola.

Guverner Illinoisa Thomas Ford napisao je o mučeništvu: »Ubojstvo Smithovih, umjesto da je zaustavilo... mormone i raspršilo ih, kao što su mnogi vjerovali da će se dogoditi, samo ih je zbližilo više nego ikad, dalo im novo povjerenje u njihovu vjeru.«¹⁷ Ford je također napisao: »Neki nadaren čovjek poput Pavla, neki izniman govornik koji će svojom rječitošću biti sposoban privući velika mnoštva... možda će uspjeti udahnuti novi život u [mormonsku crkvu] i učiniti da ime mučenički

ubijenog Josepha odzvanja... glasno i uznemiruje duše ljudi.« Ford je živio sa strahom da će se to dogoditi te da će se njegovo vlastito ime, poput imena Pilata i Heroda, »povlačiti kroz naraštaje«. ¹⁸ Fordov strah se ostvario.

Predsjednik John Taylor se oporavio od svojih rana i kasnije je napisao posvetu pogubljenim vođama koja je sada odsjek 135 Nauka i saveza. Rekao je: »Joseph Smith, Prorok i Vidjelac Gospodnji, učini više za spas ljudi u ovom svijetu od bilo kojeg drugog čovjeka koji je ikad na njemu živio, osim jedino Isusa. ... Živio je velik i umro velik u očima Božjim i svoga naroda, i poput mnogih pomazanika Gospodnjih u drevne dane zapečati on svoje poslanje krvlju svojom, a tako i brat njegov Hyrum. U životu se ne rastavljahu, a u smrti se ne odvojiše! ... Življahu oni radi slave, umriješe radi slave, i slava im je vječna plaća njihova« (NiS 135:3, 6).

Nasljeđivanje predsjedništva

Kad su prorok Joseph i Hyrum Smith bili ubijeni u zatvoru u Carthageu, mnogi iz Zbora dvanaestorice te drugi crkveni vođe služili su misiju i nisu bili u Nauvoou. Nekoliko je dana prošlo prije nego što su saznali o toj smrti. Kad je Brigham Young čuo vijest, znao je da su ključevi svećeničkog vodstva još uvijek u Crkvi, jer su ti ključevi dani Zboru dvanaestorice. Međutim, nisu svi članovi Crkve razumjeli tko će zamijeniti Josepha Smitha kao Gospodinov prorok, vidjelac i objavitelj.

Sidney Rigdon, prvi savjetnik u Prvom predsjedništvu, stigao je iz Pittsburgha, Pennsylvania, 3. kolovoza 1844. Godinu dana prije toga počeo se kretati putem suprotnim od savjeta proroka Josepha Smitha i otuđio se od Crkve. Odbio je sastati se s trojicom članova dvanaestorice koji su već bili u Nauvoou i umjesto toga se obratio velikoj grupi svetaca okupljenih na nedjeljnu službu štovanja. Ispričao im je o viđenju koje je imao u kojem je otkrio da nitko ne može zamijeniti Josepha Smitha. Rekao je da se treba postaviti čuvar Crkve i da taj čuvar treba biti Sidney Rigdon. Malo ga je svetaca podržalo.

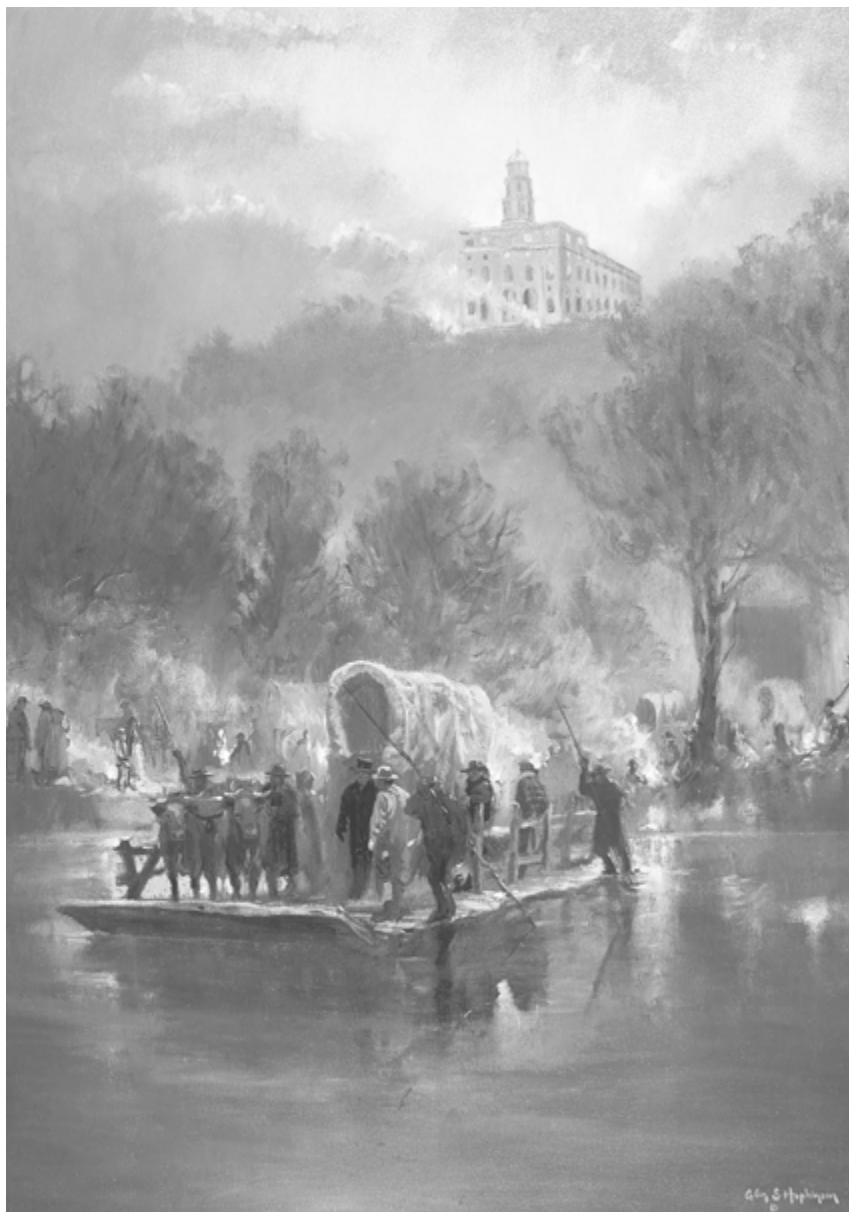
Brigham Young, predsjednik Zbora dvanaestorice apostola, vratio se u Nauvoou tek 6. kolovoza 1844. godine. Izjavio je da samo želi znati »što Bog kaže« o tome tko treba voditi Crkvu.¹⁹ Dvanaestorica su sazvala sastanak u četvrtak 8. kolovoza 1844. Sidney Rigdon govorio je na jutarnjem zasjedanju više od sat vremena. Pridobio je samo nekoliko pristaša svojeg stajališta.

Brigham Young je tada govorio kratko, tješeci srca svetaca. Dok je Brigham govorio, prisjećao se George Q. Cannon, »bio je to glas samog Josepha«, i »izgledalo je u očima ljudi kao da sam Joseph stoji pred njima«. ²⁰ William C. Staines je posvjedočio da je Brigham Young govorio glasom proroka Josepha. »Mislio sam da je to on«, rekao je Staines, »a isto su mislile tisuće koji su ga čuli«. ²¹ Willford Woodruff također se sjećao tog divnog trenutka i napisao je: »Da nisam vidio svojim očima, nitko me ne bi mogao uvjeriti da to nije bio Joseph Smith i svi mogu posvjedočiti o tome koji su poznavali ta dva čovjeka.« ²² To čudesno očitovanje, koje su mnogi vidjeli, pojasnilo je svecima da je Gospodin izabrao Brigham Younga da naslijedi Josepha Smitha kao vođa Crkve.

Na poslijepodnevnom zasjedanju Brigham Young je ponovno govorio, svjedočeci da je prorok Joseph zaredio apostole da drže ključeve kraljevstva Božjeg u cijelom svijetu. Prorokovao je da oni koji ne budu slijedili dvanaesticu neće napredovati te da će samo apostoli pobijediti u izgradnji kraljevstva Božjeg.

Nakon svojeg govora predsjednik Young je zatražio od Sidneyja Rigdona da govori, ali on je odbio. Nakon obraćanja Williama W. Phelps i Parleyja P. Pratta, Brigham Young je ponovno govorio. Govorio je o dovršavanju hrama u Nauvoou, primanju podarivanja prije odlaska u divljinu te važnosti Svetih pisama. Govorio je o svojoj ljubavi za Josepha Smitha te privrženosti za prorokovu obitelj. Sveci su tada jednoglasno glasovali u korist dvanaestorice apostola kao vođa Crkve.

Iako će nekolicina drugih polagati pravo na predsjedništvo Crkve, za većinu svetaca posljednjih dana kriza nasljeđivanja je bila gotova. Brigham Young, najstariji apostol i predsjednik Zbora dvanaestorice, bio je čovjek kojeg je Bog izabrao da vodi njegov narod i narod se ujedini da ga podrži.

*Sveci su zbog nasilja gomile bili prisiljeni
ostaviti svoj voljeni grad Nauvoo.*

Vjera u svakom koraku

Priprema za odlazak iz Nauvooa

Vođe Crkve govorili su barem od 1834. o preseljenju svetaca na zapad u Stjenjak, gdje bi mogli živjeti u miru. Kako su godine prolazile, vođe su razmatrali razna mjesta uz pomoć istraživača te proučavali karte kako bi našli pravo mjesto za naseljavanje. Do kraja 1845. godine crkveni vođe imali su najnovije podatke dostupne o zapadu.

Kako se progon u Nauvoou pojačavao, postalo je očito da će sveci morati otići. Do studenog 1845. Nauvoos se komešao zbog aktivnosti priprema. Vođe stotina, pedesetorica i desetorica pozvani su da vođe svece u njihovoj selidbi. Svaka grupa od 100 ljudi uspostavila je jednu ili više trgovina kola. Kolari, stolari i drugi radnici s drvom radili su duboko u noć pripremajući drvo i izrađujući kola. Članovi su odlazili na istok da kupe željezo, pa su kovači izrađivali materijale potrebne za put i poljoprivrednu opremu potrebnu za koloniziranje novog Siona. Obitelji su skupljale hranu i kućne potrepštine i punile spremnike sušenim voćem, brašnom, rižom i lijekovima. Radeći zajedno za opće dobro, sveci su postigli više nego što je izgledalo moguće u tako kratkom vremenu.

Iskušanja zimskog putovanja

Originalno se planiralo da napuštanje Nauvooa bude u travnju 1846. Ali kao rezultat prijetnji da će državna milicija spriječiti svece da odu na zapad, dvanaest apostola i drugi vodeći građani žurno su se sastali na vijeću 2. veljače 1846. Složili su se da je iznimno važno krenuti odmah prema zapadu, pa je seoba počela 4. veljače. Pod vodstvom Brigham Younga prva grupa svetaca željno je započela

svoje putovanje. Međutim, ta se želja suočila s velikim ispitom, jer je trebalo prijeći mnoge kilometre prije nego što bi im trajni kampovi dali predah od vremenskih prilika kasne zime te iznimno kišnog proljeća.

Kako bi našli sigurnost od svojih progonitelja, tisuće svetaca prvo je moralo prijeći široku rijeku Mississippi i doći u područje Iowe. Opasnosti njihova putovanja započele su rano kad je bik probio rupu u brodu koji je prevezio određen broj svetaca i brod je potonuo. Jedan je svjedok vidio nesretne putnike kako se drže pernatih kreveta, komada drveta »drvene građe ili bilo čega što su mogli uhvatiti i bili su odbacivani na vodi na nemilost hladnih i nepopustljivih valova. ... Neki su se popeli na kola koja nisu potpuno potonula i bilo im je bolje dok su krave i bikovi koji su bili privezani plivali prema obali s koje su došli.«¹ Na kraju su svi ljudi povučeni na brodove i dovedeni na drugu stranu.

Dva tjedna nakon prvog prelaska, rijeka se smrzнула na neko vrijeme. Iako je led bio klizav, izdržao je kola i ljude i učinio je prelazak lakšim. Ali hladno vrijeme uzrokovalo je mnogo patnje dok su sveci naporno napredovali kroz snijeg. U logoru kod Sugar Creeka na drugoj strani rijeke stalan vjetar nanosio je snijeg koji je padao do visine od skoro 20 centimetara. Tada je topljenje uzrokovalo da tlo postane blatno. Oko njih, iznad njih i ispod njih, vremenski su se uvjeti složili kako bi stvorili bijedne uvjete za 2000 svetaca skupljenih u šatorima, kolima i na brzinu sklopljenim zaklonima dok su čekali na zapovijed da nastave put.

Najteži dio putovanja bio je ovaj prvi dio kroz Iowu. Hosea Stout je zabilježio da »se pripremio za noć podižući privremeni šator iz posteljine. U to je vrijeme moja žena jedva mogla sjesti, a moj je mali sin bio bolestan s vrlo visokom temperaturom i nije niti primjećivao što se događa.«² Mnogi drugi sveci također su mnogo patili.

Dobro je

Vjera, hrabrost i odlučnost ovih svetaca provela ih je kroz hladnoću, glad i smrti voljenih. William Clayton bio je pozvan da bude u jednoj od prvih grupa koje su napustile Nauvoo i ostavio

je svoju ženu Dianthu s njezinim roditeljima, samo mjesec dana prije nego što je trebala roditi svoje prvo dijete. Probijanje blatnim putevima i boravak u hladnim šatorima istrošili su njegove živce dok se brinuo za Dianthinu dobrobit. Dva mjeseca kasnije još uvijek nije znao je li rodila sigurno, ali je na kraju primio radosnu vijest da se rodio »lijepi krupni dječak«. Skoro istovremeno kad je čuo vijest, William je sjeo i napisao pjesmu koja nije samo imala posebno značenje za njega, već je postala himnom nadahnuća i zahvalnosti članovima Crkve kroz mnoge naraštaje. Pjesma je bila »Hajdemo sveci« i poznati su stihovi izrazili njegovu vjeru i vjeru tisuća svetaca koji su je pjevali usred nevolja: »Dobro je! Dobro je!«³ Oni su, kao i članovi koji su ih slijedili, našli radost i mir koji su nagrade za žrtvu i poslušnost u kraljevstvu Božjem.

Zimsko boravište

Svecima je trebao 131 dan da pređu skoro 500 kilometara od Nauvooa do naselja u zapadnoj Iowi gdje će provesti zimu 1846. do 1847. i pripremiti se za put u Stjenjak. Ovo ih je iskustvo podučilo mnogo toga o putovanju što će im pomoći da brže pređu oko 1600 kilometara velikih američkih ravnica, što je sljedeće godine učinjeno za 111 dana.

Više naselja svetaca nalazilo se na obje strane rijeke Missouri. Najveće naselje, Zimsko boravište, bilo je na zapadnoj strani, u Nebraski. Brzo je postalo dom za oko 3500 članova Crkve, koji su živjeli u drvenim kućama i u zemunicama od vrbinog granja i zemlje. Još oko 2500 svetaca živjelo je u i oko mjesta Kanessvillea na strani rijeke Missouri u Iowi. Život u ovim naseljima bio je skoro jednako težak kao i na putu. Ljeti su patili od malarije. Kad je došla zima i svježja hrana više nije bila dostupna, trpjeli su od epidemija kolere, skorbuta, zubobolje, noćnog sljepila i ozbiljnih proljeva. Stotine je ljudi umrlo.

Ipak, život je išao dalje. Žene su provodile dane čisteći, glačajući, perući, praveći prekrivače, pišući pisma, pripremajući male količine namirnica u obroke, te brinući se za svoje obitelji, kako je

opisala Mary Richards, čiji je muž Samuel bio na misiji u Škotskoj. Ona je radosno zabilježila dolaske i odlaske svetaca u Zimskom boravištu, uključujući takve aktivnosti kao teološke rasprave, plesove, crkvene sastanke, zabave i vjerske sastanke na otvorenom.

Muškarci su radili zajedno i često se sastajali da rasprave o planovima za putovanje te budućem mjestu naseljavanja svetaca. Redovito su surađivali u okupljanju stada koja su tražila hranu u preriji na rubovima naselja. Radili su na poljima, čuvali granice naselja, izgradili i upravljali mlinom za brašno te pripremali kola za putovanje, često trpeći iscrpljenost i bolest. Dio njihovog posla bio je rad iz ljubavi dok su pripremali polja i sadili nasade koje će žeti sveci koji će ih slijediti.

Sin [Lorenza] Younga, John, nazvao je Zimsko boravište »Valley Forge Mormonizma«. Živio je blizu groblja i bio je svjedokom »malih tugujućih povorki koje su tako često prolazile pored naših vrata«. Sjetio se »kako je siromašnom i jednoličnom« izgledala prehrana njegove obitelji kukuruznim kruhom i posoljenom slaninom s nešto mlijeka. Rekao je da su kaša i slanina toliko stvarale mučninu da je jelo postalo poput uzimanja lijekova te da je imao teškoća s gutanjem.⁴ Samo je vjera i predanost provela svece kroz ovo razdoblje iskušenja.

Mormonski bataljun

Dok su sveci bili u Iowi, predstavnici vojske Sjedinjenih Država za novačenje zatražili su od crkvenih vođa da organiziraju kontingent ljudi za služenje u Meksičkom ratu, koji je počeo 1846. godine. Muškarci, koji su postali poznati kao mormonski bataljun, trebali su prijeći južni dio zemlje do Kalifornije, a primili bi plaću, odjeću i namirnice. Brigham Young potaknuo je ljude da sudjeluju, kao način da se skupi novac kako bi okupili siromašne iz Nauvooa i pomogli obiteljima pojedinih vojnika. Suradnja s vladom u ovom pothvatu također će pokazati odanost članova Crkve svojoj zemlji i dati im opravdan razlog da se privremeno smjeste na javnoj ili indijanskoj zemlji. Na kraju je 541 muškarac prihvatio savjet svojih vođa i pridružio se bataljunu. Pratili su ih 33 žene i 42 djece.

Kušnja odlaska u rat za članove bataljuna bila je izmiješana s tugom zbog ostavljanja svojih žena i djece samima usred teškog razdoblja. William Hyde se sjećao:

»Pomisao na ostavljanje moje obitelji u tom kritičnom trenutku je neopisiva. Bili su daleko od zemlje svojeg rođenja, nalazili su se u samotnoj preriji bez pravog boravišta osim kola, žarko ih je sunce udaralo, a izgledalo je da će ih hladni vjetrovi prosinca naći na istom pustom i tmurnom mjestu.

Moja se obitelj sastojala od žene i dvoje male djece, koji su bili ostavljeni u društvu starog oca i majke te brata. Većina bataljuna ostavila je obitelji. ... Samo je Bog znao kad ćemo ih opet vidjeti. Ipak, nismo željeli prigovarati.«⁵

Bataljun je prešao 3267 kilometara jugoistočno do Kalifornije, trpeći zbog nedostatka hrane i vode, nedovoljnog odmora i medicinske brige te brzog koraka marša. Služili su kao okupacijske trupe u San Diegu, San Luis Reyu i Los Angelesu. Na kraju njihove godišnje službe bili su razriješeni i dopušteno im je da se vrate svojim obiteljima. Njihov trud i odanost vladi Sjedinjenih Država priskrbili su im poštovanje onih koji su ih vodili.

Nakon razrješenja, mnogi su članovi bataljuna ostali u Kaliforniji neko vrijeme da bi radili. Jedan broj njih otputovao je prema sjeveru do rijeke American i zaposlili su se u pilani Johna Suttera kad je ondje otkriveno zlato 1848. godine, što je pospješilo slavnu kalifornijsku zlatnu groznicu. Ali braća sveci posljednjih dana nisu ostali u Kaliforniji kako bi se okoristili ovom mogućnošću bogatstva. Njihova su srca bila s njihovom braćom i sestrama koji su napredovali prema zapadu preko američkih ravnica do Stjenjaka. Jedan od njih, James S. Brown, objasnio je:

»Nikada od tada nisam vidio to bogato mjesto zemlje; niti žalim zbog toga, jer je preda mnom uvijek postojao viši cilj od zlata. ... Neki mogu misliti da smo bili slijepi prema našoj vlastitoj koristi; ali nakon više od četrdeset godina gledamo unatrag bez žaljenja, iako smo vidjeli bogatstvo u zemlji i imali smo mnogo poticaja da ostanemo. Ljudi su rekli: 'Ovdje je zlato na temeljima, zlato u brdima, zlato u potocima, zlato posvuda... i uskoro ćete se

nezavisno obogatiti.' Sve nam je to bilo jasno. Ipak, dužnost je zvala, naša je čast bila u pitanju, sklopili smo savez međusobno, u pitanju je bilo načelo; jer za nas su Bog i njegovo kraljevstvo bili prvi. Imali smo prijatelje i rodbinu u divljini, da, u neistraženoj pustoj zemlji, a tko je znao njihovo stanje? Mi nismo. Stoga je dužnost bila prije zadovoljstva, prije bogatstva i s tim smo poticajem krenuli.«⁶ Ova su braća jasno znala da je kraljevstvo Božje puno vrijednije nego bilo kakva materijalna stvar u ovome svijetu i prema tome su izabrali svoj put.

Sveci s broda Brooklyn

Dok je većina svetaca putovala u Stjenjak kopnom od Nauvooa, grupa svetaca iz istočnih Sjedinjenih država putovala je morskim putem. Dana 4. veljače 1846., 70 muškaraca, 68 žena i 100 djece ukrcalo se na brod *Brooklyn* i otplovilo iz luke New York na put od preko 27.300 km do obale Kalifornije. Tijekom putovanja rodilo se dvoje djece, koje su nazvali Atlantic i Pacific, a 12 ljudi je umrlo.

Šestomjesečno putovanje bilo je vrlo teško. Putnici su bili tijesno smješteni u vrućini tropskog područja i imali su samo lošu hranu i vodu. Nakon što su obišli Rt Horn, zaustavili su se na otoku Juan Fernandez da se odmore pet dana. Caroline Augusta Perkins sjećala se: »... Ugledati i stupiti na čvrsto tlo još jednom bilo je takvo olakšanje nakon brodskog života, da smo to prihvatili sa zahvalnošću i uživali smo«. Okupali su se i oprali svoju odjeću u čistoj vodi, sakupili voća i krumpira, uhvatili ribe i jegulje i tumarali otokom istražujući »pećinu Robinsona Crusoea«.⁷

Dana 31. srpnja 1846., nakon putovanja obilježenog teškim olujama, oskudnom hranom i dugim danima plovidbe, stigli su u San Francisco. Neki su ostali i uspostavili novu koloniju nazvanu New Hope, dok su drugi putovali prema istoku da se pridruže svecima na području Velike zavale.

Sabiranje se nastavlja

Iz svih dijelova Amerike i iz mnogih naroda, mnogim sredstvima transporta, na konjima ili pješice, vjerni obraćenici ostavljali su svoje

domove i mjesta rođenja da bi se pridružili svecima i započeli dugo putovanje u Stjenjak.

U siječnju 1847. godine predsjednik Brigham Young je izdao nadahnuti zapis »Riječ i volja Gospodnja za Tabor Izraelov« (NIS 136:1), što je postalo ustav koji je upravljao seobom pionira na zapad. Grupe su organizirane i zadužene za brigu o udovicama i siročadi među njima. Odnosi s drugim ljudima trebali su biti bez zla, sebičnosti i sukoba. Ljudi su trebali biti sretni i pokazati svoju zahvalnost glazbom, molitvom i plesom. Kroz predsjednika Brigham Younga Gospodin je rekao svecima: »Pođite samo i učinite kako vam rekoah, i ne bojte se neprijatelja svojih« (NiS 136:17).

Dok se prva grupa pionira pripremala napustiti Zimsko boravište, Parley P. Pratt se vratio s misije u Engleskoj i izvijestio je da John Taylor dolazi nakon njega s darom od engleskih svetaca. Sljedećeg dana brat Taylor je stigao s novcem od desetine koji su poslali ti članovi kako bi pomogli putnicima, dokaz njihove vjere i ljubavi. Također je donio znanstvene instrumente koji su se pokazali neprocjenjivima u kartografiranju putovanja pionira i u pomoći njima da uče o svojem okolišu. Dana 15. travnja 1847. krenula je prva grupa pod vodstvom Brigham Younga. Tijekom sljedeća dva desetljeća oko 62 000 svetaca će ih slijediti preko prerija u kolima i ručnim kolicima da bi se sabrali u Sionu.

Predivni prizori, kao i teškoće, očekivali su ove putnike na njihovom putovanju. Joseph Moenor sjetio se »teškoća« prilikom dolaska u dolinu Salt Lake. No vidio je stvari koje nikada prije nije vidio – velika stada bizona i velike cedrove na brdima.⁸ Drugi su se sjećali kako su vidjeli ogromna polja suncokreta u cvatu.

Sveci su također imali iskustva koja su poticala vjeru, što je olakšalo tjelesne napore njihovih tijela. Nakon dugog dana putovanja i obroka skuhanog na otvorenoj vatri, muškarci i žene okupili bi se u grupama da rasprave o dnevnim aktivnostima. Razgovarali su o evanđeoskim načelima, pjevali pjesme, plesali i molili se zajedno.

Smrt je često pohodila svece dok su se sporo kretali prema zapadu. Dana 23. lipnja 1850. obitelj Crandall imala je petnaest članova. Do kraja tjedna sedmero je umrlo od strašne pošasti

kolere. U sljedećih nekoliko dana još je pet članova obitelji umrlo. Tada je 30. lipnja sestra Crandall umrla pri porodu zajedno s novorođenim djetetom.

Iako su sveci mnogo patili na svojem putovanju u dolinu Salt Lake, duh jedinstva, suradnje i optimizma je prevladavao. Povezani svojom vjerom i predanošću Gospodinu, našli su radost usred svojih kušnji.

Ovo je pravo mjesto

Dana 21. srpnja 1847. Orson Pratt i Erastus Snow iz prve grupe pionira prethodili su doseljenicima u dolinu Salt Lake. Vidjeli su travu tako duboku da se moglo gaziti kroz nju, zemlju za obrađivanje koja obećava te nekoliko potoka koji su prolazili dolinom. Tri dana kasnije, predsjednik Brigham Young, koji je bio bolestan od planinske groznice, dovezen je do ulaska u kanjon koji je izlazio u dolinu. Dok je predsjednik Young gledao prizor, dao je svoj završni proročki blagoslov njihovom putovanju: »Dovoljno je. Ovo je pravo mjesto.«

Sveci koji su slijedili izlazili su iz zaklona planina i također su zurili u svoju obećanu zemlju! Ova dolina, sa svojim slanim jezerom koje je sjalo na zapadnom suncu, bila je predmetom viđenja i proroštva, zemlja o kojoj su oni i tisuće nakon njih sanjali. Ovo je bila njihova zemlja utočišta, gdje će postati moćan narod usred Stjenjaka.

Nekoliko godina kasnije, obraćenica iz Engleske, Jean Rio Griffiths Baker, zabilježila je svoje osjećaje kad je ugledala Salt Lake City prvi put. »Grad... je postavljen u četvrtima, ili blokovima kako ih ovdje zovu; svaki je imao četiri hektara i bio je podijeljen na osam čestica, svaka je čestica imala jednu kuću. Stajala sam i gledala, jedva sam mogla dokučiti svoje osjećaje, ali mislim da su glavni bili radost i zahvalnost za zaštitu i brigu koja je bila na meni i mojima tijekom našeg dugog i opasnog putovanja.«⁹

Seoeci iz doline Salt Lake riskirali su svoje živote kako bi spasili članove Martinove grupe s ručnim kolicima, koju je rana zima zatekla na raoniticama.

Pioniri s ručnim kolicima

Godine 1850. crkveni vođe odlučili su organizirati grupe s ručnim kolicima kao način da se smanje troškovi tako da bi se novčana pomoć mogla pružiti što većem broju doseljenika. Sveci koji su tako putovali stavili su samo 45 kg brašna i ograničenu količinu namirnica i osobnih predmeta u kolica i vukli ih preko ravnica. Između 1856. i 1860. deset grupa s ručnim kolicima putovalo je u Utah. Osam grupa uspješno je stiglo u dolinu Salt Lake, ali dvije od njih, grupa Martina i Willieja, bile su uhvaćene uranjenom zimom i mnogi sveci među njima su poginuli.

Nellie Pucell, pionirka u jednoj od ovih nesretnih grupa, navršila je deset godina na ravnica. Oboje njezinih roditelja umrlo je tijekom putovanja. Dok se grupa približavala planinama, vladala je oštra hladnoća, obroci su bili smanjeni i sveci su bili preslabi da nastave zbog gladi. Nellie i njezina sestra su se srušile. Kad su skoro izgubile nadu, do kola je došao vođa njihove grupe. Stavio je Nellie u kola i rekao Maggie da hoda pored njih, držeći se kako bi ostala na nogama. Maggie je imala sreće jer ju je prisilno kretanje spasilo od ozeblina.

Kad su stigli do doline Salt Lake i kad su uklonjene Nelliene cipele i čarape koje je nosila preko ravnica, koža je otpala s njima kao rezultat ozeblina. Noge ove hrabre djevojčice bile su amputirane i hodala je na koljenima ostatak svojeg života. Kasnije se udala i rodila šestoro djece, održavajući svoju kuću i odgajajući dobro potomstvo.¹⁰ Njezina odlučnost usprkos situaciji i ljubaznost onih koji su se brinuli za nju pokazuju primjer vjere i spremnosti na žrtvu ovih prvih članova Crkve. Njihov primjer je baština vjere svim svecima koji ih slijede.

Čovjek koji je prešao ravnice u Martinovoj grupi živio je u Utahu mnogo godina. Jednog dana bio je u grupi koja je počela oštro kritizirati crkvene vođe što su uopće dopustili svecima da pređu ravnice s toliko malo namirnica i zaštite koliko je mogla dati grupa s ručnim kolicima. Starac je slušao sve dok više nije mogao izdržati; tad je ustao i rekao s mnogo osjećaja:

»Ja sam bio u toj grupi kao i moja žena. ... Patili smo više nego što možete zamisliti i mnogi su umrli zbog izloženosti lošem vremenu i gladi, no jeste li ikada čuli nekoga iz te grupe tko je preživio da je izgovorio takvu kritiku? ...*Stigli smo s apsolutnom spoznajom da Bog živi, jer smo ga upoznali u našoj krajnjoj nuždi.*

Vukao sam kolica kad sam bio tako slab i umoran zbog bolesti i nedostatka hrane da sam jedva mogao staviti jednu nogu pred drugu. Gledao sam naprijed i vidio nakupinu pijeska ili obronak brda i rekao sam da mogu hodati samo toliko i onda odustati jer ne mogu provući teret kroz to. ... Hodao sam do tog pijeska i kad sam stigao, kola su me počela gurati. Pogledao sam unatrag mnogo puta da vidim tko gura moja kola, ali moje oči nisu vidjele nikoga. Tada sam znao da su anđeli Božji bili tu.

Je li mi bilo žao što sam došao s ručnim kolicima? Ne. Niti tada niti u jednom trenutku mojeg života. *Bila je povlastica platiti cijenu koju smo platili da bismo se upoznali s Bogom, i ja sam zahvalan što sam imao povlasticu doći u Martinovoj grupi s ručnim kolicima.*«¹¹

Naša pjesmarica sadrži pjesmu o prvim članovima Crkve koji su hrabro prihvatili evanđelje i daleko putovali da bi živjeli na predstražama civilizacije.

*Oni, graditelji nacije,
Utiru put na putovanju;
Odskočni kameni za naraštaje
Bila su njihova djela svakog dana.
Gradi nove i čvrste temelje,
Gura naprijed divlju granicu,
Napreduje, uvijek napreduje
Blagoslovljeni, časni pionir!*

Njihov nas primjer podučava kako živjeti u našim zemljama s više vjere i hrabrosti:

*Služenje je uvijek bilo njihov vapaj;
Ljubav je postala njihova zvijezda vodilja;
Hrabrost, njihov pouzdan svjetionik,
Koji sjaji blizu i daleko.
Svaki dan neki teret uzet,
Svaki dan neko srce obradovati
Svaki dan neka nada sjajnija
Blagoslovljeni, časni pionir!¹²*

Uspostavljanje stijega narodima

Pošto je uspješno doveo prvu grupu svetaca preko ravnica u Utah, predsjednik Brigham Young je svoju pozornost posvetio uspostavljanju Božjeg kraljevstva u pustinji. Kroz njegovu viziju i vodstvo, ono što je jednom bila prazna pustinja postala je napredna civilizacija i utočište za svece. Njegovo otvoreno vodstvo pomoglo je svecima da zamisle mogućnosti svojeg novog doma i vodilo ih je naprijed u njihovom nastojanju da izgrade Božje kraljevstvo.

Dva dana nakon dolaska prve grupe, Brigham Young i nekolicina od dvanaestorice popeli su se na okruglu strminu planinske padine koju je predsjednik Young vidio u viđenju prije odlaska iz Nauvooa. Pogledali su široko prostranstvo doline i prorokovali su da će svi narodi svijeta biti dobrodošli na tom mjestu te da će sveci ovdje uživati blagostanje i mir. Nazvali su brdo Ensign Peak prema stihu u Izaiji koje obećava: »Podignut će stijeg narodima, sabrat će Izraelu prognanike« (Izaija 11:12).¹

Prvi javni čin predsjednika Younga bio je 28. srpnja 1847. kada je izabrao središnje mjesto za hram i zaposlio ljude na planiranju njegovog izgleda i gradnje. Stavljajući štap na izabrano mjesto rekao je: »Ovdje ćemo izgraditi hram za našega Boga.« Ova je izjava sigurno utješila svece, koji su nedugo prije toga morali prekinuti svoje hramsko bogoštovlje kad su napustili Nauvoo.

U kolovozu su se crkveni vođe i veći dio prve grupe pionira vratili u Zimsko boravište kako bi pripremili svoje obitelji da sljedeće godine dođu u dolinu. Nedugo nakon njihovog dolaska Brigham Young i Zbor dvanaestorice bili su pod dojmom da je došlo vrijeme za ponovnu organizaciju Prvog predsjedništva. Kao predsjednik Zbora dvanaestorice, Brigham Young je bio podržan za predsjednika

Crkve. On je izabrao Hebera C. Kimballa i Willarda Richardsa za svoje savjetnike, a sveci su jednoglasno podržali svoje vođe.

Prva godina u dolini

Još dvije grupe svetaca stigle su u dolinu Salt Lake prije kraja ljeta 1847. i više od 2000 članova organizirano je u okol Salt Lake. Posađeni su kasni usjevi, ali žetva je bila siromašna pa su do proljeća mnogi patili zbog nedostatka hrane. John R. Young, koji je u to vrijeme bio dječak, napisao je:

»Do trenutka kada je trava počela rasti glad je postala ozbiljna. Nekoliko mjeseci nismo imali kruha. Govedina, mlijeko, korov, korijenje ljljana i čičak sačinjavali su našu hranu. Bio sam pastir, i dok sam pazio na stada običavao sam jesti stabljike čička sve dok moj želudac ne bi bio pun kao u krave. Na kraju je glad postala tako oštra da je otac s grane uzeo volovsku kožu koju su isključale ptice i pretvorio je u najukusniju juhu.«² Naseljenici su slobodno surađivali i međusobno dijelili pa su mogli preživjeti ovo teško razdoblje.

Do lipnja 1848. naseljenici su posadili između dvije tisuće i dvije tisuće i pet stotina hektara zemlje, pa je dolina počela izgledati zelenom i plodnom. Ali na nesreću svetaca, ogromni rojevi crnih zrikavaca spustili su se na usjeve. Naseljenici su učinili sve što su mogli. Iskopali su kanale i preusmjerili potoke vode na zrikavce. Udarali su kukce štapovima i palicama i pokušali su ih spaliti, ali njihov je trud bio bezuspješan. Zrikavci su nastavili dolaziti u naizgled beskonačnom broju. Patrijarh John Smith, predsjednik okola Salt Lake, zatražio je dan posta i molitve. Uskoro su se na nebu pojavila velika jata galebova i spustila se na zrikavce. Susan Noble Grant rekla je sljedeće o tom iskustvu: »Na naše iznenađenje galebovi su izgledali gotovo proždrljivi dok su gutali zrikavce koji su se probijali i skakutali.«³ Sveci su gledali s radošću i čuđenjem. Njihovi su životi bili spašeni.

Sveci su radili s energijom i vjerom usprkos njihovim teškim uvjetima i uskoro su postigli veliki napredak. Putnik na putu prema

Kroz njihovu vjeru i poduzetnost sveci su počeli uspostavljati grad u dolini Salt Lake. Ova gravura pokazuje dolinu 1853. godine.

Kaliforniji prošao je kroz Salt Lake City u rujnu 1849. godine i odao im priznanje na ovaj način: »Nikada nisam bio među urednijim, ozbiljnijim, marljivijim i uljudnijim narodom, i čudesno je koliko su mnogo učinili ovdje u divljini u tako kratko vrijeme. U ovom gradu koji ima oko četiri do pet tisuća stanovnika nisam sreo nijednog besposličara, ili bilo koju osobu koja izgleda kao danguba. Njihovi izgledi za usjeve su dobri, i postoji duh i energija u svemu što se vidi, što se ne može usporediti ni sa jednim gradom bilo koje veličine u kojem sam ikada bio.«⁴

Istraživanja

Krajem ljeta 1848. godine predsjednik Brigham Young je ponovno putovao od Zimskog boravišta do doline Salt Lake. Kad je stigao, shvatio je da sveci moraju naučiti što im je dostupno u njihovoj novoj okolini. Mnogo su stekli od Indijanaca koji su živjeli u tom području, ali predsjednik Young je također poslao članove Crkve na istraživanja da otkriju ljekovite osobine biljaka i dostupne prirodne resurse.

Poslao je druge istraživačke grupe da nađu mjesta za naselja. Na svojim su putovanjima ti članovi otkrili nalazišta minerala, obilje drvene građe, izvore vode i travnjake, kao i mjesta pogodna za naselja. Kako bi ih odvratio od trgovine zemljom, prorok je upozorio svece protiv dijeljenja dodijeljene zemlje u vlasništvu za prodaju drugima. Zemlja je bila njihovo upravnništvo i njom je trebalo upravljati mudro i poduzetno, ne radi financijskog dobitka.

U jesen 1849. uspostavljen je trajni fond za selidbu pod upravljanjem predsjednika Younga. Njegova svrha bila je pomoći siromašnima koji nisu imali sredstva za putovanje da se pridruže tijelu Crkve. Uz veliku su žrtvu mnogi sveci dali prinose fondu, pa je kao rezultat tisuće članova moglo putovati u dolinu Salt Lake. Čim su bili u mogućnosti, od onih koji su primili pomoć očekivalo se da isplate iznos pomoći koji su primili. Ta su se sredstva nadalje koristila za pomoć drugima. Kroz ovaj su zajednički napor sveci blagoslovili živote onih u potrebi.

Misionari odgovaraju na poziv

Uz šum rada i domaćeg života koji su ispunjavali zrak, predsjednik Brigham Young okrenuo se brigama Crkve. Na općem saboru održanom 6. listopada 1849. godine zadužio je nekoliko članova dvanaestorice, zajedno s novo pozvanim misionarima, da služe misije u inozemstvu. Oni su prihvatili ove pozive iako su trebali ostaviti svoje obitelji, svoje nove domove i mnogo toga nedovršenoga. Erastus Snow i nekoliko starješina pokrenuli su misionarsko djelo u Skandinaviji, dok su Lorenzo Snow i Joseph Toronto otputovali u Italiju. Addison i Louisa Barnes Pratt vratili su se na mjesto gdje je Addison ranije radio, na Društvenim otocima. John Taylor bio je pozvan u Francusku i Njemačku. Dok su misionari putovali prema istoku, susretali su svece koji su putovali prema novom Sionu u Stjenjaku.

Na svojim su misijama misionari bili svjedoci čuda i krstili su mnoge ljude u Crkvu. Kad je Lorenzo Snow, koji je kasnije postao predsjednik Crkve, propovijedao u Italiji, vidio je trogodišnjeg

dječaka na pragu smrti. Prepoznao je priliku da iscijeli dijete i otvori srca ljudi u tom području. Te se noći molio dugo i iskreno za vodstvo od Boga i sljedećeg su dana on i njegov suradnik postili i molili se za dječaka. Tog su mu poslijepodneva posluživali i tiho su se pomolili za pomoć u svojem radu. Dječak je mirno spavao cijele noći i bio je čudesno iscijeljen. Vijest o ovom iscjeljenju proširila se dolinama Piedmonta u Italiji. Vrata su se otvorila misionarima i dogodila su se prva krštenja u tom području.⁵

U kolovozu 1852., na posebnom saboru održanom u Salt Lake Cityju, 106 starješina pozvano je na misije u zemlje širom svijeta. Ovi misionari, kao i oni pozvani kasnije, propovijedali su evanđelje u Južnoj Americi, Kini, Indiji, Španjolskoj, Australiji, na Havajima i na Južnom Pacifiku. U većini tih područja misionari su u početku imali malo uspjeha. Međutim, posadili su sjemenje koje je rezultiralo time da su se u kasnijim misionarskim naporima mnogi priključili Crkvi.

Starješina Edward Stevenson bio je pozvan u misiju Gibraltar u Španjolskoj. Taj je poziv značio povratak na mjesto njegovog rođenja, gdje je odvažno propovijedao evanđelje svojim zemljacima. Bio je uhićen zbog propovijedanja i proveo je neko vrijeme u zatvoru sve dok vlasti nisu otkrile da je podučavao stražare, te skoro obratio jednoga od njih. Nakon puštanja krstio je dvoje ljudi u Crkvu i do siječnja 1854. organiziran je ogranak od deset članova. Iako je šest članova otišlo služiti u Britanskoj vojsci u Aziji, u srpnju je ogranak imao osamnaest članova, uključujući jednog iz sedamdesetorice, jednog starješinu, jednog svećenika i jednog učitelja, dajući ogranku vodstvo koje je trebao da nastavi rasti.⁶

Lokalne vlade u Francuskoj Polineziji istjerale su misionare 1852. godine. Ali obraćeni sveci održali su Crkvu živom do nastavka misionarskih napora 1892. godine. Starješine Tihoni i Maihea bili su posebno hrabri kad su pretrpjeli zatvor i druge nevolje radije nego zaniijekati svoju vjeru. Svaki od njih nastojao je održati svece aktivnima i vjernima u evanđelju.⁷

Za one koji su se Crkvi priključili izvan Sjedinjenih Država ovo je bilo vrijeme za sabiranje u Sion, što je značilo putovanje brodom u Ameriku. Elizabeth i Charles Wood otputovali su 1860. godine iz Južne Afrike, gdje su radili nekoliko godina kako bi zaradili novac za putovanje. Elizabeth je održavala kuću za bogatog čovjeka, a njezin je muž izrađivao cigle sve dok nisu zaradili potreban novac. Elizabeth su donijeli na brod 24 sata nakon što je rodila sina i dobila je kapetanov ležaj tako da joj može biti udobnije. Bila je vrlo bolesna na putovanju, skoro je umrla dva puta, ali je poživjela da se nastani u Fillmoreu, Utah.

Misionari su postali vrlo dragi svecima u zemljama gdje su služili. Joseph F. Smith se pri kraju svoje misije na Havajima 1857. razbolio od vrlo ozbiljne groznice što ga je spriječilo da radi tri mjeseca. Bio je blagoslovljen što se o njemu brinula Ma Mahuhii, vjerna svetica s Havaja. Ona se brinula o Josephu kao da je njezin sin i među njima se razvila snažna veza ljubavi. Mnogo godina kasnije, kad je bio predsjednik Crkve, Joseph F. Smith je posjetio Honolulu i po svom dolasku ugledao je staru slijepu ženu s nekoliko lijepih banana u rukama kao prinos kako je vode. Čuo ju je kako zove: »Iosepa, Iosepa« (Joseph, Joseph). Odmah je potrčao prema njoj i zagrlio je i poljubio mnogo puta, gladeći je po glavi i govoreći: »Mama, Mama, moja draga stara Mama.«⁸

Pozivi za koloniziranje

Mnoga naselja u Utahu i Južnom Idahu te kasnije u dijelovima Arizone, Wyominga, Nevade i Kalifornije osnovali su pojedinci i obitelji pozvani na općim saborima. Predsjednik Brigham Young upravljao je osnivanjem ovih zajednica, gdje su tisuće novih naseljenika mogli živjeti i obrađivati zemlju.

Tijekom njegovog života cijela dolina Salt Lake te mnoga okolna područja bila su kolonizirana. Do 1877., kada je Brigham Young umro, uspostavljeno je više od 350 kolonija, a do 1900. bilo ih je gotovo 500. Jedan među prvim službenicima Crkve Brigham Henry Roberts primijetio je da uspjeh mormonske kolonizacije dolazi iz

Odgovarajući na pozive predsjednika Brigham Younga, mnogi su sveci ostavili svoje središnje domove kako bi kolonizirali nove zajednice.

»odanosti naroda njihovim vođama i [njihove] nesebične i odane osobne žrtve« u ispunjavanju poziva od predsjednika Brigham Younga.⁹ Kolonisti su žrtvovali materijalne udobnosti, povezanost s prijateljima, a ponekad i svoje živote kako bi slijedili proroka Gospodnjeg.

Na sastancima općeg sabora predsjednik Young je pročitao imena one braće i njihovih obitelji koji su bili pozvani preseliti se na udaljena područja. Ti su kolonisti smatrali da su pozvani na misiju i znali su da će ostati na dodijeljenim mjestima dok ne budu razriješeni. Putovali su u svoja nova područja o svojem trošku i sa svojim namirnicama. Njihov uspjeh ovisio je o tome kako su dobro koristili dostupne resurse. Pregledali su i raščistili polja, izgradili žitne mlinove, iskopali kanale za navodnjavanje kako bi vodu doveli na zemlju, ogradili pašnjake za stoku i izgradili ceste. Posadili su nasade i vrtove, izgradili crkve i škole i pokušali su održati prijateljske odnose s Indijancima. Pomagali su jedni drugima u bolesti, kao i pri rođenjima, smrti ili vjenčanjima.

Godine 1862. Charles Lowell Walker primio je poziv da se preseli u južni Utah. Prisustvovao je sastanku za one koji su bili pozvani i zabilježio je: »Ovdje sam naučio načelo koje neću zaboraviti neko vrijeme. Pokazalo mi je da je poslušnost veliko načelo na nebu i na zemlji. Ovdje sam radio posljednjih sedam godina po vrućini i hladnoći, uz glad i loše uvjete, i napokon sam stekao dom, posjed s vočkama koje su upravo počele rađati i izgledati lijepo. Eto, moram sve to ostaviti i otići vršiti volju mojeg Oca na Nebu, koji ukida sve za dobro onih koji ga vole i boje ga se. Molim se Bogu da mi dade snagu izvršiti ono što se od mene traži na prihvatljiv način pred njim.«¹⁰

Charles C. Rich, član Zbora dvanaestorice apostola, također je primio poziv za koloniziranje. Brigham Young je pozvao njega i nekoliko druge braće da odvedu svoje obitelji i nastane se u dolini Bear Lake, oko 240 km sjeverno od Salt Lake Cityja. Dolina je bila na velikoj visini i zimi je tamo bilo veoma hladno s dubokim snijegom. Brat Rich se nedavno vratio s misije u Europi i nije bio revan

preseliti svoju obitelj i početi ispočetka u teškim uvjetima. Ali prihvatio je poziv i u lipnju 1864. stigli su u dolinu Bear Lake. Sljedeća zima bila je neobično oštra i do proljeća su neka braća odlučila otići. Brat Rich je shvatio da njegov život neće biti lagan u ovoj hladnoj klimi, ali je rekao:

»Bilo je mnogo teškoća. To priznajem... i njih smo zajedno podijelili. Ako želite ići negdje drugdje, to je vaše pravo i ne želim vas lišiti toga. ... Ali ja moram ostati ovdje, čak i ako ostanem sam. Predsjednik Young me pozvao ovdje i ovdje ću ostati dok me ne razriješi i dopusti mi da odem.« Brat Rich i njegova obitelj su ostali i on je postao vođa napredne zajednice nekoliko sljedećih desetljeća.¹¹ Poput tisuća drugih, on je spremno poslušao svoje vođe kako bi pomogao u izgradnji kraljevstva Gospodnjeg.

Odnosi s Indijancima

Kako su se kolonisti selili dalje prema graničnom području, često su dolazili u dodir s Indijancima. Za razliku od nekih naseljenika zapada, predsjednik Brigham Young je podučio svece da hrane svoju domorodačku braću i sestre i nastoje ih dovesti u Crkvu. Misionarski napori iskušani su među Indijancima u Fort Lemhiju na području teritorija Idaho po imenu Salmon River, te u naselju Elk Mountain u gornjem dijelu rijeke Colorado na teritoriju Utah. Predsjednik Young je također osnovao Potporna društva čije su članice šivale odjeću za Indijansku braću i sestre i skupljale novac kao pomoć da ih se prehrani.

Kad je Elizabeth Kane, koja je bila žena Thomasa L. Kanea, velikog prijatelja svetaca koji nije bio član, putovala kroz Utah, boravila je u domu umorne mormonke. Elizabeth nije držala mnogo do te žene sve dok nije vidjela kako se odnosi prema Indijancima. Kad je žena pozvala svoje goste na večeru, izgovorila je nekoliko riječi Indijancima koji su čekali. Elizabeth je upitala što je žena rekla Indijancima i sin obitelji joj je rekao: »Ovi su stranci došli prvi i skuhao sam dovoljno samo za njih; ali vaš je obrok na vatri i sada se kuha, i pozvat ću vas čim bude spreman.« Elizabeth nije vjerovala i

pitala je hoće li zaista nahraniti Indijance. Sin joj je rekao: »Majka će ih poslužiti kao i vas, i dat će im mjesto za svojim stolom.« Poslužila ih je, dvoreći ih dok su jeli.¹²

Organiziranje djelatnosti svećeništva i pomoćnih organizacija

U svojim kasnijim godinama predsjednik Young je pojasnio i uspostavio neke važne svećeničke odgovornosti. Uputio je dvanaestoricu da održavaju sabore u svakom okolu. Kao rezultat, stvoreno je sedam novih okola i 140 novih odjela širom Utaha. Dužnosti predsjedništva okola, velikog vijeća, biskupstva i predsjedništva zborova bile su jasno definirane te su stotine ljudi pozvani ispuniti ove položaje. On je savjetovao članovima Crkve da uredi svoje živote i plaćaju desetinu, posne i druge prinose.

Godine 1867. prorok je postavio Georgea Q. Cannona za općeg nadzornika Nedjeljne škole, i u roku od nekoliko godina Nedjeljna škola je postala trajan dio organizacije Crkve. Godine 1869. predsjednik Young je počeo svojim kćerima davati formalnu poduku o skromnom životu. Proširio je ovu poduku na sve mlade djevojke 1870. godine s osnivanjem Udruženja za uzdržavanje (*uzdržavati se* znači smanjiti prekomjernost). Ovo je bio početak organizacije Djevojaka. U srpnju 1877. otputovao je u Ogden, Utah da organizira prvo Potporno društvo okola.

Smrt i baština predsjednika Brigham Younga

Kao vođa, predsjednik Brigham Young bio je praktičan i pun energije. Putovao je u naselja Crkve kako bi podučio i ohrabrio svece. Vodstvom i primjerom je podučavao članove da ispunjavaju svoje pozive u Crkvi.

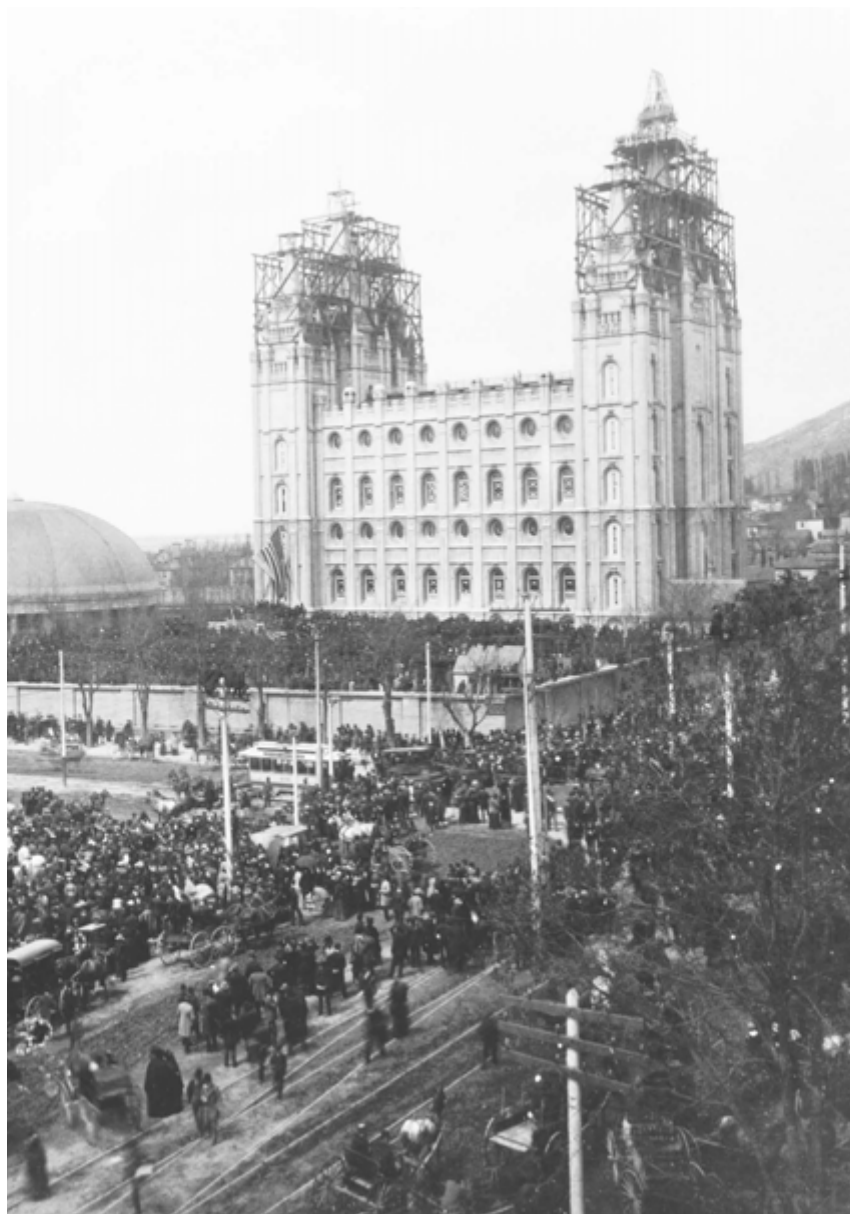
Procjenjujući svoj život, predsjednik Brigham Young je napisao sljedeće kao odgovor uredniku novina iz New Yorka:

»Rezultat mojeg rada u posljednjih 26 godina ukratko je ovaj: naseljavanje ovoga teritorija s oko 100.000 svetaca posljednjih dana; osnivanje više od 200 gradova i sela u kojima žive naši ljudi, ... te uspostavljanje škola, tvornica, mlinova i drugih ustanova određ-
enih da poboljšaju i donesu korist našim zajednicama... .

Moj je cijeli život posvećen službi Svemogućemu.«¹³

U rujnu 1876. predsjednik Young je iznio snažno svjedočanstvo o Spasitelju: »Svjedočim da Isus jest Krist, Spasitelj i Otkupitelj svijeta; slušao sam njegove izreke i ostvario njegovo obećanje, a spoznaju koju imam o njemu mudrost ovoga svijeta ne može dati, niti je može uzeti.«¹⁴

U kolovozu 1877. predsjednik Young se ozbiljno razbolio i usprkos brizi liječnika umro je u roku od tjedan dana. Imao je 76 godina i vodio je Crkvu 33 godine. Danas ga se sjećamo kao dinamičnog proroka koji je doveo suvremeni Izrael u njegovu obećanu zemlju. Njegove su propovijedi dodirivale svaku stranu svakodnevnog života, pojasnivši da je religija dio svakodnevnog iskustva. Njegovo razumijevanje granice i razumno vodstvo nadahnulo je ljude da izvrše naizgled nemoguće zadatke jer su s blagoslovima nebesa stvorili kraljevstvo u pustinji.

Tisuće svetaca okupilo se da bi svjedočilo postavljanju vršnog kamena hrama Salt Lake 6. travnja 1892.

Razdoblje iskušenja i ispita

Predsjednik John Taylor

Nakon što je predsjednik Brigham Young umro, Zbor dvanaestorice apostola, kojim je predsjedavao John Taylor, vodio je svece posljednjih dana tri godine. Dana 10. listopada 1880. John Taylor podržan je za predsjednika Crkve. Predsjednik Taylor bio je nadaren pisac i novinar koji je objavio knjigu o pomirenju i uređivao je neke od najvažnijih novinskih izdanja Crkve, uključujući *Times and Seasons* i *Mormon*. U mnogim je prilikama iskazao hrabrost i duboku odanost obnovljenom evanđelju, uključujući dobrovoljno pridruživanje braći u zatvoru u Carthageu, gdje su pucali u njega četiri puta. Njegov osobni moto, »Kraljevstvo Božje ili ništa«, označavalo je njegovu odanost Bogu i Crkvi.

Misionarski rad

Predsjednik Taylor predano je nastojao učiniti sve kako bi osigurao da se evanđelje proglašava u svim dijelovima zemlje. Na saboru u listopadu 1879. pozvao je Mosesa Thatchera, najnovijeg apostola Crkve, da započne s misionarskim radom u Mexico Cityju, Meksiko. Starješina Thatcher i dva druga misionara organizirali su prvi ogranač Crkve u Mexico Cityju 13. studenog 1879. s dr. Plontinom C. Rhodacanatyjem kao predsjednikom ogranka. Dr. Rhodacanaty se obratio nakon što je pročitao letak o Mormonovoj knjizi na španjolskom jeziku i nakon što je pisao predsjedniku Tayloru tražeći dodatne podatke o Crkvi.

S jezgrom od dvanaest članova i tri misionara, obnovljeno evanđelje počelo se polako širiti među narodom Meksika. Dana 6. travnja 1881. starješina Thatcher, Feramorz Young i brat Pais popeli su

se na oko 4700 metara visoku planinu Popocatepetl i održali kratku službu posvećenja. Klečeći pred Gospodinom starješina Thatcher posvetio je zemlju Meksiko i njezin narod da mogu čuti glas Gospodina, svojeg pravog pastira.

Starješina Thatcher vratio se u Salt Lake City i preporučio da se dodatni misionari pozovu na službu u Meksiku. Uskoro je nekoliko mladića, uključujući Anthonyja W. Ivinsa, budućeg člana Prvog predsjedništva, radilo u Mexico Cityju. Kao dio napora Crkve u misiji Meksiko, objavljeno je izdanje Mormonove knjige na španjolskom jeziku 1886. godine. Priča o Melitonu Trejou, koji je pomogao prevesti Mormonovu knjigu i drugu crkvenu literaturu na španjolski, pokazuje kako Gospodin upravlja svojim djelom.

Meliton Trejo rođen je u Španjolskoj i odrastao je bez prihvaćanja neke religije. Služio je u vojsci na Filipinima kada je čuo podatke o Mormonima u Stjenjaku i osjetio je snažnu želju da ih posjeti. Kasnije se jako razbolio i rečeno mu je u snu da mora posjetiti Utah. Kad se oporavio, otputovao je u Salt Lake City. Sreo je Brigham Younga i istražio je evanđelje. Uvjerio se da je našao istinu i postao je član Crkve. Služio je misiju u Meksiku i tad je bio pripremljen, duhovno i intelektualno, da odigra najveću ulogu u nastojanju da ljudi koji govore španjolski mogu čitati Mormonovu knjigu na svojem jeziku.

Predsjednik Taylor također je pozvao misionare da evanđelje donesu indijancima koji su živjeli na američkom zapadu. Rad Amosa Wrighta bio je posebno plodan među plemenom Šošona u rezervatu Wind River u Wyomingu. Nakon što je služio samo nekoliko mjeseci, Wright je krstio više od 300 Indijanaca, uključujući poglavicu Washakiea. Misionari svetaca posljednjih dana također su donijeli evanđelje plemenima Navajo, Pueblo i Zuni, koji su živjeli u Arizoni i New Mexico. Wilford Woodruff proveo je godinu radeći među indijancima, uključujući plemena Hopi, Apači i Zuni. Ammon M. Tenney je pomogao krstiti više od 100 Indijanaca Zuni.

Misionari su također nastavili podučavati evanđelje u Engleskoj i Europi. Godine 1883. Thomas Biesinger, rođen u Njemačkoj, koji

je živio u Lehiju, Utah, primio je poziv za služenje u europskoj misiji. On i Paul Hammer bili su poslani u Prag u Čehoslovačkoj, tada dijelu Austro-ugarskog carstva. Misionarima je zakonom bilo zabranjeno propovijedati pa su tako započinjali usputne razgovore s ljudima koje su susretali. Ovi su se razgovori često okretali na temu religije. Nakon što je na ovaj način radio samo mjesec dana, starješina Biesinger je bio uhićen i držali su ga u zatvoru dva mjeseca. Kad je stekao slobodu, imao je blagoslov krstiti Antonína Justa, čija je optužba dovela do njegovog uhićenja. Brat Just je postao prvi svetac posljednjih dana koji je živio u Čehoslovačkoj.¹

Evandjelje se također propovijedalo u Polineziji. Dva Havajca, starješine Kimo Pelio i Samuela Manoa, bili su poslani u Samou 1862. godine. Krstili su oko 50 ljudi, a starješina Manoa nastavio je živjeti u Samoi sa svojim obraćenicima sljedećih 25 godina. Godine 1887. Joseph H. Dean iz Salt Lake Cityja, Utah, primio je poziv za služenje misije u Samoi. Starješina Manoa i njegova vjerna žena otvorili su svoj dom starješini Deanu i njegovoj ženi Florence, prvim svecima posljednjih dana izvan Samoe koje su vidjeli u više od dva desetljeća. Starješina Dean uskoro je krstio 14 ljudi u Crkvu i oko mjesec dana kasnije iznio je svoju prvu propovijed na samoanskom jeziku.²Tako je misionarski rad ponovno otpočeo na otoku.

Počevši 1866. godine, kako bi spriječili širenje gubavosti, havajski službenici preselili su ljude koji su patili od te bolesti na poluotok Kalaupapa na otoku Molokai. Godine 1873. Jonathan i Kitty Napela, koji su bili sveci posljednjih dana, bili su protjerani tamo. Samo je Kitty imala bolest, ali Jonathan, koji je za nju bio zapečaćen u kući Endowment House u Salt Lake Cityju, nije ju htio tamo ostaviti samu. Jonathan se kasnije razbolio, a kad ga je dobar prijatelj posjetio devet godina kasnije, jedva ga je prepoznao. Neko je vrijeme predsjedavao svecima na poluotoku, kojih je do 1900. godine bilo više od 200. Crkveni vođe nisu zaboravili vjerne članove koji su patili od ove teške bolesti i često su posjećivali ogranak kako bi se brinuli za njihove duhovne potrebe.³

Jubilarni sabor

Dana 6. travnja 1880. godine članovi Crkve slavili su pedesetu godišnjicu osnivanja Crkve. Prozvali su to godinom slavlja, kako su drevni Izraelci nazivali svaku pedesetu godinu. Predsjednik Taylor je oprostio mnoge dugove koje su potrebiti članovi dugovali Crkvi. Crkva je također pribavila 300 krava i 2000 ovaca i rasporedila ih među svojim »zaslužnim siromašnima«. ⁴ Sestre Potpornog društva Crkve donirale su skoro 35 000 mjera brašna potrebitima. Predsjednik Taylor je također poticao članove Crkve da oprostite pojedine dugove, posebno među onima u nevolji. »Vrijeme je slavlja!« objavio je. ⁵ Duh oprosta i radosti snažno se osjećao među svecima posljednjih dana.

Posljednjeg dana travnja 1880. jubilarni opći sabor bio je posebno dirljiv. Jedanaest od dvanaest apostola iznijelo je svoje svjedočanstvo na zaključnom zasjedanju. Orson Pratt, jedan od izvornih članova Zbora dvanaestorice apostola, govorio je o vremenu kad se cijela Crkva sastala u domu Petera Whitmera starijeg u Fayetteu, New York. Sjetio se iskušenja, sabiranja, progona i nevolja svetaca posljednjih dana i osjećao se zahvalnim što je još »pribrojen ovom narodu«. Tad je posvjedočio »o velikom djelu koje je Gospodin Bog naš izvodio tijekom posljednjih pedeset godina«. ⁶ Starješina Pratt imao je još samo nekoliko mjeseci života i osjećao je radost što je izdržao do kraja kao vjeran svetac posljednjih dana.

Dvije godine prije slavlja, predsjednik John Taylor dao je ovlast za uspostavljanje organizacije koja će priskrbiti vjersku poduku djeci. Prva Mala škola započela je u Farmingtonu, Utah, oko 24 km sjeverno od Salt Lake Cityja i do sredine osamdesetih godina 19. stoljeća Mala škola je organizirana u gotovo svim naseljima svetaca posljednjih dana. Mala škola se proširila i uključuje milijune djece širom svijeta, koja su blagoslovljena evanđeoskom podukom, glazbom i povezanošću u kojoj uživaju svaki tjedan.

Progon se nastavlja

Dok je radio na prijevodu Biblije početkom tridesetih godina 19. stoljeća, prorok Joseph Smith je postao uznemiren činjenicom da su

Abraham, Jakov, David te drugi vođe iz Starog zavjeta imali više od jedne žene. Prorok se molio za razumijevanje i saznao je da se u određenim vremenima, s određenom svrhom, slijedeći božanski odobrene zakone, mnogoženstvo odobrava i njime upravlja Bog. Joseph Smith je također saznao da će s božanskim odobrenjem neki sveci posljednjih dana uskoro biti izabrani svećeničkom vlašću da ožene više od jedne žene. Određeni broj svetaca posljednjih dana prakticirao je mnogoženstvo u Nauvoou, ali javni proglas o tom nauku i praksi nije dan do općeg sabora u Salt Lake Cityju u kolovozu 1852. Na tom je saboru starješina Orson Pratt, kako ga je uputio predsjednik Brigham Young, izjavio da je praksa u kojoj čovjek ima više od jedne žene dio Gospodnje obnove svega (vidi Djela 3:19–21).

Mnogi američki politički i vjerski vođe veoma su se razljutili kad su saznali da sveci posljednjih dana koji žive u Utahu potiču sustav braka koji su oni smatrali nemoralnim i nekršćanskim. Započeo je veliki politički križarski rat protiv Crkve i njezinih članova. Kongres Sjedinjenih Država donio je zakon koji je suzbio slobodu svetaca posljednjih dana i ekonomski oslabio Crkvu. Taj je zakon na kraju uzrokovao da vojska uhiti i zatvori muškarce koji su imali više od jedne žene te da im zaniječe pravo glasa, pravo privatnosti u njihovom vlastitom domu, te uživanje drugih civilnih sloboda. Stotine vjernih muškaraca svetaca posljednjih dana te nekoliko žena bilo je u zatvorima u Utahu, Idaho, Arizoni, Nebraski, Michiganu i Južnoj Dakoti.

Progon je također postao ozbiljan za mnoge koji su prihvatili pozive za propovijedanje evanđelja, posebno u južnim Sjedinjenim Državama. Na primjer, u srpnju 1878. godine starješina Joseph Standing bio je okrutno ubijen dok je radio u Romeu, Georgia. Njegov suradnik, budući apostol Rudger Clawson, jedva je izbjegao smrt. Sveci su bili veoma uznemireni vijestima o ubojstvu starješine Standinga i tisuće je ljudi prisustvovalo njegovom pogrebu u Tabernacleu u Salt Lake Cityju.

Starješine John Gibbs, William Berry, William Jones i Henry Thompson putovali su većim dijelom Tennesseeja pokušavajući

promijeniti mišljenje javnosti o Crkvi. Jedno su se jutro na Šabat u kolovozu 1884. odmarali u domu Jamesa Condora pored Cane Creeka u Tennesseeju. Dok je starješina Gibbs proučavao Sveta pisma tražeći tekst za svoju propovijed, gomila je dojurila kroz šumu i počela pucati. Starješine Gibbs i Berry bili su ubijeni. Starješina Gibbs, školski učitelj, ostavio je ženu i troje djece da -oplakuju njegovu smrt. Sestra Gibbs je ostala udovica 43 godine i postala je primalja kako bi uzdržavala svoju djecu. Umrla je vjerna evanđelju, očekujući radostan ponovni susret sa svojim mužem. Brigham Henry Roberts, vršitelj dužnosti predsjednika misije u vrijeme ubojstava, riskirao je svoj život odlazeći prerušen da iskopa tijela Gibbsa i Berryja. Vratio je tijela u Utah, gdje su mnogi odjeli održali službu sjećanja u čast dvojice starješina.

Misionare u drugim područjima su tukli sve dok krv nije potekla njihovim leđima i mnogi su nosili ožiljke tih bičevanja do groba. To nije bilo lako vrijeme da se bude član Crkve.

Mnogi su se crkveni vođe skrivali da bi izbjegli uhićenje od strane federalne vojske koja je tražila muškarce s više od jedne žene. Obitelji su se bojale kasnih noćnih upada ovih vojnika. Predsjednik George Q. Cannon, Lorenzo Snow, Rudger Clawson, Brigham Henry Roberts, George Reynolds i mnogi drugi bili su poslani u zatvor, gdje su provodili vrijeme pišući knjige, podučavajući i pišući pisma svojim obiteljima. Predsjednik John Taylor bio je prisiljen živjeti u izgnanstvu u Kaysvilleu, Utah, oko 32 km sjeverno od Salt Lake Cityja, gdje je umro 25. srpnja 1887. On je bio čovjek vjere i hrabrosti, koji je posvetio svoj život svojem svjedočanstvu o Isusu Kristu te uspostavljanju Božjeg kraljevstva na zemlji.

Predsjednik Wilford Woodruff

Wilford Woodruff bio je jedan od najuspješnijih misionara Crkve, a bio je poznat i po svojem proročkom uvidu i odanosti Crkvi. Održavao je detaljne zapise, koji daju mnogo podataka o ranoj povijesti Crkve. Služio je kao predsjednik Zbora dvanaestorice apostola kad je John Taylor umro i skoro dvije godine kasnije bio je podržan za predsjednika Crkve.

Tijekom njegove administracije politički križarski rat protiv svetaca posljednjih dana se pojačao, ali Crkva je napredovala. Hramovi su radili u tri grada Utaha – St. Georgeu, Loganu i Mantiju – a hram Salt Lake se bližio dovršenju. Ovi domovi Gospodnji omogućili su tisućama svetaca da prime svoje podarivanje i obavljaju uredbe za svoje bližnje koji su umrli. Predsjednik Woodruff se cijelog života zanimao za hramsko djelo i rad na obiteljskoj povijesti. Poticao je svece u mnogim prilikama da obavljaju uredbe za svoje pretke u hramovima.

Sljedeći događaj naglašava važnost djela koje su sveci obavljali za mrtve. U svibnju 1884. biskup Henry Ballard iz drugog odjela u Loganu potpisivao je hramske preporuke u svojem domu. Henryjeva devetogodišnja kćer, koja je pričala s prijateljima na pločniku blizu svojeg doma, ugledala je dva starija čovjeka kako se približavaju. Pozvali su je, predali joj novine i rekli joj da ih odnese svojem ocu.

Djevojčica je učinila kako joj je rečeno. Biskup Ballard je vidio da su novine, *Newbury Weekly News*, objavljene u Engleskoj, sadržavale imena više od 60 poznanika njegovih i njegovog oca, zajedno s rodoslovnim podacima. Ove novine, s datumom 15. svibnja 1884., dane su mu samo tri dana nakon što su tiskane. U doba davno prije zračnog transporta, kad je pošti trebalo nekoliko tjedana da iz Engleske stigne u zapadnu Ameriku, ovo je bilo čudo.

Sljedećeg je dana biskup Ballard odnio novine u hram i ispričao priču o njihovom dolasku Marrineru W. Merrillu, predsjedniku hrama. Predsjednik Merrill je izjavio: »Brate Ballard, netko na drugoj strani je nestrpljiv da se njegovo djelo obavi i znao je da ćete ga obaviti ako ove novine dođu u vaše ruke.«⁷ Ove su novine sačuvane u Povijesnoj knjižnici Crkve u Salt Lake Cityju, Utah.

Usprkos progonima, crkveni su vođe ipak poticali koloniziranje nenaseljenih područja američkog zapada. Počevši 1885., mnoge obitelji svetaca posljednjih dana naselile su se u Sonori i Chihuahui, Meksiko, uspostavljajući gradove kao Colonia Juárez i Colonia Díaz. Druga područja u sjevernom Meksiku također su primila doseljenike članove Crkve.

Članovi Crkve gledali su i sjeverno prema Kanadi kao mjestu za koloniziranje. Charles O. Card, koji je služio kao predsjednik okola Cache Valley, osnovao je zajednicu svetaca posljednjih dana u južnoj Alberti 1886. godine. Do zime 1888. više od 100 svetaca posljednjih dana živjelo je u zapadnoj Kanadi, a više ih je došlo u devedesetim godinama, pribavljajući radnu snagu za izgradnju sustava navodnjavanja i željeznice. Mnogi su crkveni vođe sazreli u Alberti.

Manifest

Kako se godina 1880. približavala kraju, vlada Sjedinjenih Država donijela je dodatne zakone i uskratila onima koji su prakticirali mnogoženstvo pravo glasovanja i služenja u porotama, te je ozbiljno ograničila količinu imovine koju je Crkva mogla posjedovati. Sveci posljednjih dana trpjeli su jer se još više očeva moralo skrivati. Predsjednik Woodruff je preklinjao Gospodina za vodstvo. Uvečer 23. rujna 1890. godine prorok je, djelujući po nadahnuću, napisao Manifest, dokument koji je dovršio prakticiranje mnogoženstva za članove Crkve. Gospodin je pokazao predsjedniku Woodruffu u viđenju da će, ako se ne prekine prakticiranje mnogoženstva, vlada Sjedinjenih Država preuzeti hramove i tako prekinuti djelo za žive i za mrtve.

Dana 24. rujna 1890. Prvo predsjedništvo i Zbor dvanaestorice apostola podržali su Manifest. Sveci su ga odobrili na općem saboru u listopadu 1890. Danas je ovaj dokument uključen u Nauk i saveze kao Službena izjava 1.

Nakon ovog postupka Crkve, savezni službenici su izdali pomilovanja muškarcima svetaca posljednjih dana osuđenima za kršenje zakona protiv poligamije i veći dio progona je prestao. Ali, kao što je predsjednik Woodruff objasnio: »Dopustio bih da svi hramovi odu iz naših ruku; sam bih otišao u zatvor i dopustio bih da svaki čovjek tamo ode, da mi Bog na Nebu nije zapovjedio da učinim što sam učinio, a kad je došlo vrijeme da dobijem tu zapovijed, sve mi je bilo jasno. Pošao sam pred Gospodina i napisao što mi je Gospodin rekao da napišem« (»Excerpts from Three Addresses by President

Wilford Woodruff Regarding the Manifesto«, uključeno nakon Službene izjave 1 [eng.]). Bog, ne kongres Sjedinjenih Država, odredio je službeni prekid prakticiranja mnogoženstva.

Rodoslovno društvo

Dugo prije nego što su sveci posljednjih dana osnovali rodoslovno društvo, članovi Crkve skupljali su zapise koji su dokumentirali život njihovih mrtvih predaka. Wilford Woodruff, Orson Pratt i Heber J. Grant su među onima koji su našli imena tisuća predaka za koje su obavili hramske uredbe. Godine 1894. Prvo predsjedništvo je odredilo da se organizira rodoslovno društvo sa starješinom Franklinom D. Richardsom kao njegovim prvim vođom. Osnovana je knjižnica, a predstavnici društva putovali su širom svijeta u potrazi za imenima ljudi za koje su se mogle obaviti hramske uredbe. Ovo je društvo dovelo do stvaranja Odsjeka Crkve za obiteljsko rodoslovlje.

Tijekom općeg sabora u travnju 1894. predsjednik Woodruff je objavio da je primio objavu o rodoslovnom djelu. Izvijestio je da Bog želi da sveci posljednjih dana »istražuju svoje rodoslovlje koliko god mogu te da budu zapečaćeni za svoje očeve i majke. Neka djeca budu zapečaćena za svoje roditelje i pronesite ovaj lanac koliko ga daleko možete pronijeti. ... To je volja Gospodnja za njegov narod,« rekao je, »i mislim da ćete, kad razmislite o tome, otkriti da je istinito«. ⁸ Sveci posljednjih dana još se uvijek potiču da istražuju zapise svojih pokojnih predaka i obavljaju hramske uredbe za njih.

Od 1885. do 1900. mnogi su članovi Crkve služili rodoslovne misije. Bili su pozvani u Salt Lake City kako bi primili blagoslov za svoju misiju od vrhovnih autoriteta. Također su dobili misionarsku kartu i pismo sa zadatkom. Posjećivali su rođake, bilježili imena s nadgrobnih spomenika i proučavali župne zapise i obiteljske Biblije, vraćajući se domovima s vrijednim podacima koji su omogućavali da se izvrši hramsko djelo. Mnogi su misionari izvijestili o duhovnim iskustvima koja su im dala čvrsto uvjerenje da je Gospodin s njima i da ih često vodi potrebnom izvoru ili rođaku. ⁹

Posveta hrama u Salt Lake Cityju

Predsjednik Wilford Woodruff posvetio je velik dio svojeg života hramskom radu. On je bio prvi predsjednik hrama St. George i posvetio je hram Manti. Sada, 40 godina nakon što je položen ugaoni kamen za hram Salt Lake, predsjednik Woodruff je s velikim iščekivanjem čekao posvetu ovog značajnog hrama. Službe posvećenja održale su se od 6. travnja do 18. svibnja 1893. i prisustvovalo je oko 75 000 ljudi.¹⁰

Nakon početne službe posvećenja 6. travnja, predsjednik Woodruff je napisao u svoj dnevnik: »Duh i moć Božja bili su na nama. Duh proroštva i objave bio je na nama i srca ljudi su se topila i mnogo toga nam je otkriveno.«¹¹ Neki su sveci posljednjih dana vidjeli anđele, dok su drugi vidjeli prošle predsjednike Crkve i druge pokojne vođe Crkve.¹²

Kad je predsjednik Woodruff slavio svoj devedeseti rođendan, tisuće djece iz Nedjeljne škole ispunilo je Tabernacle na hramskom trgu da mu odaju počast. Bio je duboko dirnut te je, govoreći s jakim emocijama, rekao mladima u gledalištu da je, kad mu je bilo deset godina, odlazio u protestantsku Nedjeljnu školu i čitao o apostolima i prorocima. Kad se vratio kući, molio se da poživi toliko dugo da vidi apostole i proroke još jednom na zemlji. Sada je stajao u prisustvu muškaraca koji su bili i apostoli i proroci; njegova je molitva primila odgovor mnogo puta.¹³

Godinu dana kasnije, 2. rujna 1898., predsjednik Woodruff je umro dok je bio u posjeti San Franciscu.

Predsjednik Lorenzo Snow i desetina

Nakon smrti predsjednika Woodruffa, Lorenzo Snow, predsjednik Zbora dvanaestorice apostola, postao je predsjednik Crkve. On je bio mudar vođa pun ljubavi koji je bio dobro pripremljen za svoje odgovornosti. Poznavao je i bio je podučen od strane svakog proroka posljednjih dana do tog vremena. U studenom 1900. godine rekao je svecima okupljenim u Tabernacleu da je često posjećivao proroka Josepha Smitha i njegovu obitelj, jeo za njegovim stolom

i imao privatne razgovore s njim. Znao je da je Joseph prorok Božji jer mu je Gospodin pokazao tu istinu »najjasnije i najpotpunije«. ¹⁴

Tijekom administracije predsjednika Snowa Crkva se suočila s financijskim teškoćama koje su nastale zbog zakona federalne vlade protiv mnogoženstva. Predsjednik Snow je razmišljao i molio se za vodstvo o tome kako osloboditi Crkvu teškog duga. Nakon općeg sabora u travnju 1899. godine, osjećao se potaknutim da posjeti St. George, Utah. Dok je govorio na sastanku tamo, zastao je na trenutak, a kad je nastavio, izjavio je da je primio objavu. Ljudi u Crkvi su zanemarili zakon desetine i Gospodin mu je rekao da će se, ako članovi Crkve budu vjernije plaćali punu desetinu, blagoslovi izliti na njih.

Prorok je propovijedao o važnosti desetine skupovima širom Utaha. Sveci su poslušali njegov savjet i te su godine platili dvostruko više desetine nego prošle godine. Do 1907. Crkva je imala dovoljno sredstava da plati svim vjerovnicima i postala je slobodna od duga.

Godine 1898., na primanju za opći odbor Udruženja za uzajamno poboljšanje mladih dama, predsjednik George Q. Cannon je najavio da je Prvo predsjedništvo donijelo odluku pozvati »neke od naših mudrih i razboritih žena na misiju«. ¹⁵ Prije toga, nekoliko sestara pratilo je svoje muževe na misijama, ali ovo je bio prvi put da je Crkva službeno pozvala i odijelila sestre kao poslanice misionarke Gospodina Isusa Krista. Iako sestre nemaju dužnost služiti misiju, u prošlim je desetljećima tisuće iskoristilo tu povlasticu i vrijedno su služile Gospodinu kao cjelodnevne misionarke.

Predsjednik Lorenzo Snow doveo je Crkvu u dvadeseto stoljeće. Kad je novo stoljeće osvanulo, Crkva je imala 43 okola, 20 misija i 967 odjela i ogranaka. Bilo je 283 765 članova, od kojih je većina živjela na području Stjenjaka u Sjedinjenim Državama. Četiri hrama su radila, a časopisi *Juvenile Instructor*, *Improvement Era* i *Young Women's Journal* donosili su članke o Crkvi njezinim članovima. Glasine su kružile da će se otvoriti barem jedna nova misija i sveci posljednjih dana jedva su mogli zamisliti što će donijeti sljedećih stotinu godina. Ipak su bili sigurni da će se proroštva o sudbini Crkve ispuniti.

Rastuća Crkva

Od 1901. do 1970. četiri su proroka predsjedala Crkvom koja se širila – Joseph F. Smith, Heber J. Grant, George Albert Smith i David O. McKay. Ti su predsjednici bili svjedoci prelaska s transporta konjem i kočijom na putovanje raketama u svemir. Dva svjetska rata i opća depresija stvorili su izazov svecima. Tijekom tog vremena izgrađeno je devet hramova. Godine 1901. bilo je oko 300 000 članova u 50 okola, a do 1970. Crkva je imala preko 2 800 000 članova okupljenih u 500 okola širom svijeta.

Predsjednik Joseph F. Smith

Joseph F. Smith rodio se 1838. usred najvećih progona u Missouriju u maloj kolibi pored hramskog zemljišta u Far Westu. U vrijeme Josephova rođenja njegov otac, Hyrum Smith, bio je u zatvoru u Richmondu, Missouri, a njegova majka, Mary Fielding Smith, ostala je sama da se brine za svoju djecu.

Mladi Joseph preselio se sa svojom obitelji iz Missourija u Nauvoo, Illinois, gdje se dogodilo ono čega se sjećao cijelog svojeg života – ubojstvo njegovog oca i strica u zatvoru u Carthageu. Joseph nikada nije zaboravio pogled na svog oca posljednji put kad je, na putu za Carthage na konju, podigao svoga sina, poljubio ga i spustio. Niti je mogao zaboraviti užas kada je čuo kako susjed noću udara na prozor da bi rekao njegovoj majci da je Hyrum ubijen. Prizor njegovog oca i strica kako leže u kovčezima u kući Mansion House u Nauvoou nikada nije izbljedio iz njegovog sjećanja.

Dječak Joseph postao je muškarac skoro preko noći. Kad su se Mary Fielding Smith i njezina obitelj priključili seobi iz Nauvooa, sedmogodišnji Joseph vodio je jedna njezina kola. Joseph je imao

13 godina kad je njegova majka umrla, ostavljajući ga bez roditelja i prije nego što je napunio 16 godina, otišao je na misiju na otoke Sandwich (kasnije nazvane Havaji). U roku od tri mjeseca nakon dolaska u Honolulu tečno je govorio domorodački jezik, što je bio duhovni dar koji su mu udijelili starješine Parley P. Pratt i Orson Hyde iz dvanaestorice, koji su ga odijelili. Kad mu je bila 21 godina, otišao je na drugu misiju, ovoga puta tri godine na Britanske otoke.

Joseph je imao samo 28 godina kad je predsjednik Brigham Young bio potaknut da ga zaredi za apostola. U sljedećim je godinama služio kao savjetnik četvorici predsjednika Crkve. Kad je Lorenzo Snow umro u listopadu 1901. godine, Joseph F. Smith je postao šesti predsjednik Crkve. Bio je dosta poznat po svojoj sposobnosti da tumači i brani evanđeoske istine. Njegove propovijedi i zapisi bili su sastavljeni u knjigu nazvanu *Gospel Doctrine* (Evanđeoski nauk), koja je postala jedan od najvažnijih tekstova Crkve o nauku.

U prvim desetljećima dvadesetog stoljeća Crkva je napredovala na nekoliko važnih načina. S nastavljanjem naglašavanja desetine i vjernim odgovorom svetaca Crkva je bila u mogućnosti isplatiti sve svoje dugove. Slijedilo je razdoblje napretka, što je omogućilo Crkvi da gradi hramove, kapele i centre za posjetioce te da kupuje povijesna mjesta Crkve. Crkva je također izgradila zgradu za administraciju u Salt Lake Cityju koja još uvijek služi kao sjedište.

Predsjednik Smith je prepoznao potrebu za hramovima širom svijeta. Na saboru u Bernu, Švicarska, 1906. godine, ispružio je svoje ruke i izjavio: »Vrijeme će doći kad će ova zemlja biti ispunjena hramovima, gdje ćete moći ići i otkupiti svoje mrtve«. ¹Prvi hram svetaca posljednjih dana u Europi, hram u Švicarskoj, bio je posvećen gotovo pola stoljeća kasnije u predgrađu grada gdje je predsjednik Smith iznio svoje proroštvo. Predsjednik Smith je posvetio zemlju za hram u Cardstonu, Alberta, Kanada, 1913. godine te za hram na Havajima 1915. godine.

Počevši početkom 20. stoljeća crkveni vođe su poticali svece da ostanu u svojim zemljama umjesto da se sabiru u Utahu. Godine 1911. Joseph F. Smith i njegovi savjetnici u Prvom predsjedništvu izdali su ovu izjavu: »Poželjno je da naši ljudi ostanu u svojim

rodnim zemljama i stvaraju zajednice trajnog karaktera kako bi pomogli u misionarskom radu.«²

Šest tjedana prije nego što je predsjednik Smith umro, primio je važnu objavu o otkupljenju mrtvih. U viđenju je vidio Spasiteljevo službeništvo u svijetu duhova i naučio da vjerni sveci imaju mogućnost nastaviti s podučavanjem evanđelja u svijetu duhova. Ova je objava dodana Dragocjenom biseru 1976. godine, a 1979. je prebačena u Nauk i saveze kao odsjek 138 (u engleskoj verziji).

Predsjednik Heber J. Grant

Kratko prije njegove smrti u studenom 1918., predsjednik Joseph F. Smith je uzeo Hebera J. Granta, tada predsjednika dvanaestorice, za ruku i rekao: »Neka te Gospodin blagoslovi, moj dječče, neka te Gospodin blagoslovi, imaš veliku odgovornost. Uvijek se sjeti da je ovo Gospodinovo djelo, ne čovjekovo. Gospodin je veći od bilo kojeg čovjeka. On zna koga želi za vođu ove Crkve i nikada ne griješi.«³ Heber J. Grant je postao sedmi predsjednik Crkve u dobi od 62 godine, nakon što je služio kao apostol od 1882.

Kao mladić i tijekom svojeg života, Heber je pokazao neobičnu odlučnost u postizanju svojih ciljeva. Kao jedino dijete kojeg je odgojila majka udovica, bio je pomalo zaštićen od aktivnosti drugih dječčaka njegove dobi. Kad se natjecao za bejzbolski tim, zadirkivali su ga zbog njegove nespretnosti i nedostatka vještine, pa nije bio prihvaćen za člana tima. Umjesto da se obeshrabri, on je proveo mnoge sate uporno vježbajući bacanje lopte i na kraju je postao član drugog tima koji je pobijedio na nekoliko natjecanja.

Kao dječčak želio je postati knjigovođa kad je saznao da se taj posao plaća mnogo više nego čišćenje cipela. U to vrijeme, postati knjigovođom bilo je uvjetovano dobrim vještinama kaligrafije, ali njegovo je pisanje bilo tako loše da su dvojica njegovih prijatelja rekla da izgleda kao tragovi kokoši. Još jednom, on se nije obeshrabrio već je proveo mnoge sate vježbajući pisanje. Postao je veoma poznat po svojoj sposobnosti lijepog pisanja, na kraju je podučavao kaligrafiju na sveučilištu i često su ga pozivali da piše važne dokumente. Bio je velik primjer mnogim ljudima koji su vidjeli njegovu

Crkva je uspostavila farme za humanitarnu pomoć kako bi pomogle priskrbiti hranu za potrebite. Članovi Crkve pridonijeli su svojim radom, kako pokazuju ovi sveci koji rade na farmi šećerne repe 1933. godine.

odlučnost da čini najbolje što može služeći Gospodinu i svojim bližnjima.

Predsjednik Grant je bio mudar i uspješan poslovni čovjek, a njegove su mu vještine pomogle voditi Crkvu tijekom svjetske financijske krize i osobnih problema koji su se zbog toga pojavili. Čvrsto je vjerovao u samostalnost i oslanjanje na Gospodina i vlastiti naporan rad, ne na vladu. Blagoslovio je mnoge ljude u potrebi s novcem koji je zaradio.

Tijekom tridesetih godina prošlog stoljeća sveci su se, kao i mnogi drugi ljudi u svijetu, borili s nezaposlenošću i siromaštvom tijekom Velike krize. Godine 1936., kao rezultat objave od Gospodina, predsjednik Grant je uspostavio Crkveni program dobrotvorne skrbi kako bi pružio potporu onima u potrebi i pomogao svim članovima da postanu samostalni. Prvo predsjedništvo je izjavilo sljedeće o ovom programu: »Naša glavna svrha bila je da

postavimo, koliko je to moguće, sustav u kojem će kletva besposlenosti biti uklonjena, zla novčane pomoći prekinuta, a neovisnost, poduzetnost, štedljivost i samopoštovanje još jednom biti uspostavljeni među našim ljudima. Cilj Crkve je da pomogne ljudima da bi oni pomogli sami sebi. Rad se ponovno treba postaviti kao glavno načelo života našeg članstva u Crkvi.«⁴

Predsjednik J. Reuben Clark mlađi, koji je služio kao savjetnik u Prvom predsjedništvu 28 godina, naglasio je: »Pravi dugoročni cilj plana dobrotvorne skrbi je izgradnja karaktera u članovima Crkve, koji daju i primaju, spašavajući sve što je najbolje duboko u njima, te postižući da skriveno bogatstvo duha procvjeta i donese ploda.«⁵

Opći odbor za dobrotvornu pomoć uspostavljen je 1936. sa svrhom nadgledavanja djela dobrotvorne pomoći u Crkvi. Harold B. Lee, predsjednik okola Pioneer, postavljen je za upravitelja odbora. Kasnije su skladišta tvrtke Deseret Industries razvijena za pomoć nezaposlenima i onesposobljenima, a farme i projekti proizvodnje uspostavljeni su da pomognu potrebitima. Program dobrotvorne pomoći nastavlja blagoslivljati tisuće ljudi danas, kako crkvene članove u potrebi, tako i druge u bijednim uvjetima širom svijeta.⁶

Dok se misionarski rad nastavljao velikim korakom, predsjednik Grant je pomogao u najneobičnijem obraćenju. Vincenzo di Francesca, talijanski svećenik, išao je ulicom New Yorka prema svojoj crkvi kad je ugledao knjigu bez korica u bačvi punoj pepela. Uzeo je knjigu, otvorio njezine stranice i prvi put ugledao imena Nefi, Mosija, Alma i Moroni. Osjećao se potaknutim da pročita knjigu iako joj nije znao ime ni podrijetlo, te da se moli o njezinoj istinitosti. Kad je to učinio, rekao je da je »osjećaj sreće, kao da sam našao nešto dragocjeno i čudesno, donio utjehu mojoj duši i ostavio me s radošću za koju ljudski jezik ne može naći riječi da je opiše«. Počeo je podučavati članove svoje crkve načela iz knjige. Njegovi crkveni vođe su ga prekorili zbog toga i čak su mu naložili da spali knjigu, što je on odbio učiniti.

Kasnije se vratio u Italiju, gdje je 1930. godine saznao da je knjigu objavila Crkva Isusa Krista svetaca posljednjih dana. Napisao je pismo Crkvi u Utahu koje je predano predsjedniku

Grantu. Predsjednik Grant mu je poslao primjerak Mormonove knjige na talijanskom i dao njegovo ime predsjedniku europske misije. Teškoće ratnog razdoblja spriječile su Vincenza da se krsti mnogo godina, ali napokon je mogao postati član Crkve 18. siječnja 1951., prva osoba koja se krstila na otoku Siciliji. Pet godina kasnije primio je podarivanje u hramu u Švicarskoj.⁷

Dana 6. svibnja 1922. predsjednik Grant je posvetio prvu radio stanicu Crkve. Dvije godine kasnije Crkva je počela prenositi zasjedanja općeg sabora, što je omogućilo da mnogo više članova Crkve čuje poruke vrhovnih autoriteta. Nedugo nakon toga, u srpnju 1929., zbor Tabernacle prvi put je prenosio program *Glazba i nadahnute riječi*, tjedni prijenos nadahnjujuće glazbe i govornih poruka. Taj se program nastavio emitirati svaki tjedan do današnjih dana.

Predsjednik Grant je umro 14. svibnja 1945. Njegovih 27 godina službe kao predsjednika Crkve po dužini su premašile jedino godine službe Brigham Younga.

Predsjednik George Albert Smith

George Albert Smith naslijedio je Hebera J. Granta kao predsjednik Crkve. Predsjednik Smith, čiji je život bio primjer sreće koja se nalazi u življenju evanđelja, svjedočio je: »Svaka sreća i svaka radost koja je bila dostojna imena bila je rezultat obdržavanja zapovijedi Božjih i slušanja njegovog savjeta i poruke.«⁸

Slušanje zapovijedi Božjih i savjeta crkvenih vođa bilo je uzorak pravednosti u obitelji predsjednika Smitha kroz mnoge naraštaje. Nazvan je po svojem djedu po ocu, Georgeu A. Smithu, koji je bio rođak proroka Josepha i savjetnik predsjednika Brigham Younga. Otac Georga Alberta, John Henry Smith, služio je u Prvom predsjedništvu pod Josephom F. Smithom. U dobi od 33 godine George Albert Smith bio je pozvan u Zbor dvanaestorice apostola. Od 1903. do 1910., John Henry i George Albert služili su zajedno u Zboru dvanaestorice apostola, jedini put u ovoj rasporedbi da su otac i sin služili zajedno u tom zboru.

Razdoblje od 42 godine koje je George Albert Smith proveo u Zboru dvanaestorice bilo je ispunjeno plemenitom službom, uspr-

kos trenucima slabog zdravlja. Njegove je oči oštetilo sunce dok je nadgledavao željeznicu u južnom Utahu, a operacija nije uspjela ispraviti to što je bio skoro slijep. Povećani pritisci i obveze oslabili su njegovo krhko tijelo i 1909. on se srušio zbog iscrpljenosti. Naredba doktora da se potpuno odmori narušila je njegovo samopouzdanje, stvorila osjećaje bezvrijednosti i pogoršala njegovu napetost.

Tijekom tog teškog razdoblja George je imao san u kojem je vidio prekrasnu šumu pored velikog jezera. Nakon što je prohodao određenu udaljenost kroz šumu, prepoznao je svojeg voljenog djeda, Georgea A. Smitha, kako mu prilazi. George je požurio naprijed, ali kad se njegov djed približio, on je zastao i rekao: »Htio bih znati što si učinio s mojim imenom.« Panorama njegovog života prošla je kroz Georgeov um i on je ponizno odgovorio: »Nisam nikada učinio nešto s tvojim imenom čega bi se morao sramiti.« Ovaj je san obnovio Georgeov duh i fizičku izdržljivost i uskoro se mogao vratiti na posao. Kasnije je često opisivao to iskustvo kao glavnu prekretnicu u svojem životu.⁹

Tijekom administracije predsjednika Georgea Alberta Smitha, koja je trajala od 1945. do 1951., broj članova Crkve dostigao je jedan milijun, posvećen je hram u Idaho Fallsu, Idaho, a misionarski rad se nastavio nakon Drugog svjetskog rata.

Osim toga organizirani su naponi za pomoć europskim svecima koji su zbog rata bili potpuno osiromašeni. Članovi Crkve u Sjedinjenim Državama bili su potaknuti da daju odjeću i druge potrepštine. Predsjednik Smith susreo se s Harryjem S. Trumanom, predsjednikom Sjedinjenih Država, kako bi dobio odobrenje za slanje sakupljene hrane, odjeće i posteljine u Europu. Predsjednik Smith je ovako opisao sastanak:

Predsjednik Truman je rekao: »'Zašto to želite poslati tamo? Njihov novac ne valja ništa.'

Rekao sam: 'Mi ne želimo njihov novac.' Pogledao me i upitao: 'Zar im mislite to dati?'

Predsjednik Cornelius Zappey i misionari misije Nizozemska rade s pošiljkom krumpira u sklopu humanitarne pomoći njemačkim svecima 1947. godine.

Rekao sam: 'Naravno da ćemo im dati. Oni su naša braća i sestre i u nevolji su. Bog nas je blagoslovio viškom i bit će nam drago to poslati ako budemo imali suradnju vlade.'

Rekao je: 'Na pravom ste putu,' i dodao, 'bit će nam drago da vam pomognemo na koji god način možemo'.¹⁰

Dok su se donacije slagale i pakirale u Utahu da bi se poslale preko mora, predsjednik Smith je došao pogledati pripreme. Suze su tekle niz njegovo lice kad je ugledao veliku količinu potrepština koje su velikodušno donirane. Nakon nekoliko minuta skinuo je svoj novi kaput i rekao: »Molim vas pošaljite ovo.« Iako mu je nekoliko ljudi koji su stajali u blizini reklo da treba svoj kaput u hladnom zimskom danu, on je inzistirao da se pošalje.¹¹

Starješina Ezra Taft Benson iz Zbora dvanaestorice bio je zadužen za ponovno otvaranje misija u Europi, za nadgledanje raspoređivanja pomoći, te za posluživanje u duhovnim potrebama svetaca. Jedan od prvih posjeta starješine Bensona bio je posjet sve-

cima u Karlsruheu, njemačkom gradu na rijeci Rajni. Starješina Benson je o tom iskustvu rekao:

»Napokon smo našli put do sastajališta, djelomice bombardirane zgrade smještene u unutrašnjosti bloka zgrada. Sveci su bili zajedno dva sata čekajući nas, nadajući se da ćemo doći, jer je vijest došla do njih da ćemo možda biti prisutni na sastanku. I tada, prvi put u svojem životu, ugledao sam gotovo cijelu publiku u suzama dok smo hodali prema podiju i oni su shvatili da su se, nakon šest ili sedam dugih godina, predstavnici Siona, kako su se izrazili, napokon vratili k njima. ... Dok sam gledao njihova izmučena lica, blijeda, mršava, mnoge od tih svetaca odjevene u dronjke, neke bose, mogao sam vidjeti svjetlo vjere u njihovim očima dok su svjedočili o božanskoj prirodi ovog velikog djela posljednjih dana i izražavali svoju zahvalnost za blagoslove Gospodina.«¹²

Uz svoje mnoge odgovornosti, starješina Benson je nadgledao raspodjelu 127 vagona hrane, odjeće, posteljine i lijekova diljem Europe. Mnogo godina kasnije, kad je predsjednik Thomas S. Monson posvećivao novu kapelu u gradu Zwickau u Njemačkoj, stariji brat mu je prišao sa suzama u očima i zatražio da ga spomenu predsjedniku Ezri Taftu Bensonu. Rekao je »da mu se kaže da je spasio moj život te živote moje brojne braće i sestara u mojoj rodnoj zemlji zbog hrane i odjeće koju nam je donio od članova Crkve u Americi«.¹³

Nizozemski sveci imali su priliku pružiti istinsku kršćansku službu izgladnjelim svecima u Njemačkoj. Nizozemski članovi mnogo su pretrpjeli tijekom rata i primili su humanitarnu pomoć od članova Crkve u Sjedinjenim Državama. U proljeće 1947. zatraženo je od njih da započnu svoj vlastiti program dobrotvorne pomoći, što su učinili s mnogo entuzijazma. Najprije su posadili krumpir i očekivali su veliku žetvu.

Tijekom tog razdoblja predsjednik Walter Stover iz misije Istočna Njemačka došao je u Nizozemsku i sa suzama u očima je pričao o gladi i bijedi članova Crkve u Njemačkoj. Predsjednik Cornelius Zappey, predsjednik misije Nizozemska, pitao je članove mogu li dati svoj krumpir Njemcima, koji su bili njihovi neprijatelji tijekom rata.

Članovi su spremno pristali i počeli su pratiti svoje nasade krumpira s većim zanimanjem. Žetva je bila mnogo veća nego što je itko očekivao i nizozemski sveci su mogli poslati 85 tona njihovoj braći i sestrama u Njemačkoj. Godinu dana kasnije, nizozemski su sveci poslali 99 tona krumpira i 10 tona haringe svecima u Njemačkoj.¹⁴

Izljev kršćanske ljubavi ovih svetaca bio je tipičan za predsjednika Georgea Alberta Smitha, koji je Kristovu ljubav izražavao u neuobičajenom obimu. Rekao je: »Mogu vam reći, moja braćo i sestre, najsretniji ljudi na ovome svijetu su oni koji vole svoje bližnje kao sebe i očituju svoju zahvalnost za Božje blagoslove svojim ponašanjem u životu.«¹⁵

Predsjednik David O. McKay

David O. McKay je bio savjetnik predsjednika Georgea Alberta Smitha u Prvom predsjedništvu. U proljeće 1951., godine, kada je izgledalo da se zdravlje predsjednika Smitha nešto poboljšalo, predsjednik McKay i njegova žena, Emma Rae, odlučili su otići iz Salt Lake Cityja na svoj odgođeni odmor u Kaliforniji. Zastali su u St. Georgeu, Utah, da provedu noć. Kad se predsjednik McKay probudio sljedećeg jutra, imao je snažan osjećaj da se mora vratiti u sjedište Crkve. Nekoliko dana nakon što je stigao u Salt Lake City, predsjednik Smith je pretrpio moždani udar koji je uzrokovao njegovu smrt 4. travnja 1951. David O. McKay je tada postao deveti predsjednik Crkve.

Predsjednik McKay je bio dobro pripremljen za vođenje Crkve. Kao dijete od osam godina, preuzeo je odgovornost muškarca u kući kad je njegov otac bio pozvan na misiju na Britanske otoke. Dvije od njegovih starijih sestara su nedugo prije toga umrle, njegova je majka očekivala još jedno dijete, a njegov je otac osjećao da su odgovornosti farme bile prevelike za Davidovu majku. U tim je uvjetima brat McKay rekao svojoj ženi: »Naravno da je nemoguće da odem.« Sestra McKay ga je pogledala i rekla: »Naravno da moraš prihvatiti; ne moraš se brinuti za mene. David O. i ja ćemo se sasvim dobro snaći!«¹⁶ Vjera i odanost njegovih roditelja usadili su u mladom Davidu želju da služi Gospodinu tijekom svojeg

života. Pozvan je u Zbor dvanaestorice apostola 1906. u dobi od 32 godine i služio je u tome zboru i u Prvom predsjedništvu (kao savjetnik predsjedniku Heberu J. Grantu i predsjedniku Georgeu Albertu Smithu) 45 godina prije nego što je postao predsjednik Crkve.

Predsjednik McKay je započeo opsežan plan putovanja koja su ga odvela u posjet članovima Crkve koja je postala svjetska. Posjetio je svece u Velikoj Britaniji i u Europi, u Južnoj Africi, Latinskoj Americi, na Južnom Pacifiku i drugim mjestima. Dok je bio u Europi, izvršio je uvodne pripreme za izgradnju hramova u Londonu i u Švicarskoj. Prije nego što je završilo njegovo predsjedništvo, posjetio je gotovo cijeli svijet, blagoslivljajući i nadahnjujući članove Crkve.

Predsjednik McKay je ponovno naglasio misionarski rad potičući svakog člana da se obveže da će dovesti barem jednog novog člana u Crkvu svake godine. Postao je veoma poznat po svojoj često ponavljanoj izreci: »Svaki član misionar.«

Godine 1952., u nastojanju da se poveća učinkovitost cjelodnevnih misionara, prvi službeni plan rada poslan je misionarima širom svijeta. Bio je nazvan *Sistematski program za podučavanje evanđelja*. Uključivao je sedam misionarskih diskusija koje su naglašavale podučavanje po Duhu i jasno su podučavale prirodu Božanstva, naum spasenja, otpad i obnovu, te važnost Mormonove knjige. Broj ljudi koji su se obratili u Crkvu dramatično se povećao širom svijeta. Godine 1961. crkveni su vođe održali prvi seminar za sve predsjednike misija, koji su bili upućeni poticati obitelji da održavaju veze sa svojim prijateljima i susjedima, a nakon toga da misionari poduče te ljude u njihovom domu. Program podučavanja jezika za nove misionare uspostavljen je 1961. godine, a kasnije je izgrađen centar za obuku.

Tijekom administracije predsjednika McKaya, sjeme rasta Crkve u Aziji posadili su članovi Crkve koji su služili u vojsci. Mladi vojnik iz American Forka, Utah, koji je služio u Južnoj Koreji, uočio je da bi vojnici Sjedinjenih Država, kad bi susreli korejske civile, natjerali ih da skoče s puta dok su vojnici prolazili. Mladi član Crkve bi se, za razliku od njih, sklonio s puta i pustio Korejce da

*Predsjednik David O. McKay kao dječak sa svojom obitelji.
David u krilu svojeg oca.*

koriste puteve. Također se potrudio naučiti njihova imena i ugodno bi ih pozdravio dok je prolazio. Jednog je dana ušao u menzu s pet svojih prijatelja. Red za hranu je bio vrlo dug, pa je neko vrijeme čekao za stolom. Uskoro se korejski radnik pojavio s pladnjem hrane. Pokazujući jednu crtu na svojoj ruci, vojnik je rekao: »Ne možeš me posluživati. Ja sam samo vojnik.« Koreanac je odgovorio: »Ja služim tebi. Ti si kršćanin broj jedan.«¹⁷

Do 1967. misionari i vojnici su bili tako učinkoviti u podučavanju evanđelja u Koreji da je Mormonova knjiga bila prevedena na korejski jezik, a okoli i odjeli uskoro su prekrivali tu zemlju.

Misionari su također imali mnogo uspjeha u Japanu. Nakon Drugog svjetskog rata članovi Crkve u Japanu imali su neredovite kontakte s predstavnicima Crkve nekoliko godina. Ali vojnici sveci posljednjih dana koji su služili u Japanu nakon rata pomogli su Crkvi da postane snažna. Godine 1945. Tatsui Sato bio je ganut kada su vojnici sveci posljednjih dana odbili piti čaj pa im je postavljao pitanja koja su sljedeće godine dovela do njegovog krštenja i krštenja nekoliko članova njegove obitelji. Elliot Richards krstio je Tatsuija, a Boyd K. Packer, vojnik koji će kasnije postati

član Zbora dvanaestorice, krstio je sestru Sato. Njihov dom služio je kao mjesto gdje su mnogi Japanci prvi put čuli poruku obnovljenog evanđelja. Uskoro su misionari svetaca posljednjih dana, koji su se borili protiv Japanaca tijekom Drugog svjetskog rata, otvarali japanske gradove za misionarski rad.

Iako se prisutnost Crkve na Filipinima također može povezati s naporima američkih vojnika i drugih nakon Drugog svjetskog rata, snažan rast Crkve tamo je započeo 1961. Mlada Filipinka, koja nije bila članica Crkve, čula je o Mormonovoj knjizi i srela je nekoliko svetaca posljednjih dana. Kao rezultat, osjećala se potaknutom da pristupi vladinim službenicima koje je poznavala kako bi zatražila odobrenje da misionari svetaca posljednjih dana dođu na Filipine. Odobrenje je izdano i samo nekoliko mjeseci kasnije starješina Gordon B. Hinckley iz dvanaestorice ponovno je posvetio zemlju za misionarski rad.

Kao rezultat dramatičnog rasta Crkve tijekom pedesetih godina, predsjednik McKay je najavio svećenički program korelacije. Odbor, kojim je predsjedavao starješina Harold B. Lee iz Zbora dvanaestorice, bio je zadužen da provede detaljno proučavanje svih programa Crkve uz molitvu kako bi vidio koliko dobro oni zadovoljavaju najvažnije ciljeve Crkve. Godine 1961., s odobrenjem Prvog predsjedništva, starješina Lee je najavio da će se razviti smjernice za upravljanje planiranjem, pisanjem i primjenom svih nastavnih materijala Crkve. Mnoge od tih materijala prethodno su razvile pomoćne organizacije Crkve. Ovo novo usmjerenje izbjeglo bi nepotrebno udvostručavanje programa i materijala za lekcije tako da se evanđelje može učinkovitije podučavati članovima svake dobi i svakog jezika u svjetskoj Crkvi.

Crkva je također provela druge promjene kako bi učinkovitije povezala sve programe i aktivnosti – uključujući humanitarnu pomoć, misionarsko djelo i djelo rodoslovlja – kako bi se bolje ostvarilo poslanje Crkve. Kućno učiteljstvo, koje je bilo dio Crkve od vremena Josepha Smitha, ponovno je naglašeno šezdesetih godina kao način pomoći u brizi za duhovne i vremenite potrebe svih članova Crkve. Uspostavljene su knjižnice sastajališta kako bi

se poboljšalo učenje, a započet je i program razvoja učitelja. Godine 1971. Crkva je počela objavljivati tri časopisa na engleskom jeziku pod nadzorom vrhovnih autoriteta: *Friend* za djecu, *New Era* za mlade i *Ensign* za odrasle. Oko tog vremena Crkva je ujedinila časopise na stranim jezicima koje su prije toga neovisno objavljivale različite misije. Jedan se časopis sada prevodi na mnoge jezike i šalje se članovima Crkve širom svijeta.

Predsjednik David O. McKay je dugo naglašavao važnost kućnog i obiteljskog života kao izvora sreće te najsigurnije obrane od teškoća i iskušenja suvremenog života. Često je govorio o ljubavi koju je osjećao za svoju obitelj, te o vjernoj podršci koju je primao od svoje žene, Emme Rae. Tijekom administracije predsjednika McKaya, praksa održavanja kućne obiteljske večeri ponovno je snažno naglašena kao način na koji roditelji mogu približiti sebi svoju djecu i podučiti ih načelima evanđelja.

Potporno društvo je podržalo proroka u naglašavanju važnosti jačanja domova i obitelji. Od svojeg početka u Nauvoou, Potporno društvo je naraslo toliko da uključi stotine tisuća žena širom svijeta, koje su bile blagoslovljene osobno i u svojim obiteljima podučavanjem i povezanošću koje su primile kroz Potporno društvo. Od 1945. do 1974. vrhovna predsjednica Potpornog društva bila je predsjednica Belle S. Spafford, sposobna voditeljica koja je također primila nacionalno priznanje kada je služila kao predsjednica Nacionalnog vijeća žena Sjedinjenih Država od 1968. do 1970.

Predsjednik McKay je umro u siječnju 1970. u dobi od 96 godina. Predsjedavao je Crkvom skoro 20 godina. Tijekom tog razdoblja članstvo Crkve se gotovo utrostručilo i poduzeti su veliki koraci u pronosjenju poruke evanđelja cijelom svijetu.

Sveci posljednjih dana širom svijeta raduju se blagoslovima evanđelja.

Svjetska Crkva

Predsjednik Joseph Fielding Smith

Kad je umro David O. McKay, predsjednik Joseph Fielding Smith, tada u dobi od skoro 93 godine, postao je predsjednik Crkve. On je bio sin bivšeg predsjednika Crkve Josepha F. Smitha.

Kao dječak, Joseph Fielding Smith je želio saznati volju Gospodnju, što ga je potaklo da pročita Mormonovu knjigu dva puta prije dobi od deset godina te da nosi Sveta pisma uz sebe svugdje gdje je išao. Kad bi ga njegova sportska ekipa tražila, obično bi ga našla u sjeniku kako čita Sveta pisma. Kasnije je rekao: »Od mojih najranijih dana, od vremena kad sam tek počeo čitati, više sam sreće i veće zadovoljstvo primao iz proučavanja Svetih pisama i čitanja o Gospodinu Isusu Kristu, o proroku Josephu Smithu te o djelu koje je ostvareno za spasenje čovjeka, nego iz bilo čega drugoga na svijetu.«¹

Ovo rano proučavanje položilo je temelje za iscrpno poznavanje Svetih pisama i povijesti Crkve, na što se pozivao u propovijedima i u pisanju oko dvadeset knjiga i mnoštva važnih članaka o temama iz nauka.

Tijekom njegove administracije organizirani su prvi okoli u Aziji (Tokio, Japan) i u Africi (Johannesburg, Južna Afrika). S rastom članstva Crkve predsjednik Smith i njegovi savjetnici započeli su praksu održavanja sabora područja širom svijeta radi obuke mjesnih vođa te kako bi omogućili članovima susresti se s vrhovnim autoritetima. Prvi takav sabor održan je u Manchesteru, Engleska. Kako bi bolje služili ljudima širom svijeta, misionari za zdravstvenu skrb su pozvani da podučavaju osnovna načela zdravlja i provođenja zdrav-

*Prvi sabor područja Crkve održan je u Engleskoj u kolovozu 1971.,
pod vodstvom predsjednika Josepha Fieldinga Smitha.
Za govornicom je starješina Howard W. Hunter.*

stvenih mjera. Uskoro je više od 200 misionara za zdravstvenu skrb služilo u mnogim zemljama.

Od 1912. godine Crkva je podržavala satove vjeronauka u zgradama u blizini srednjih škola u zapadnim Sjedinjenim Državama. Tijekom dvadesetih godina započeli su instituti religije na fakultetima i sveučilištima, koje je pohađao veliki broj svetaca posljednjih dana. Ranih pedesetih godina započeli su satovi vjeronauka rano ujutro u području Los Angelesa, Kalifornija, i uskoro im je prisustvovalo više od 1800 učenika. Promatrači koji nisu bili članovi iznenadili bi se da su sveci posljednjih dana u dobi od 15 do 18 godina ustajali u 5.30 ujutro pet dana u tjednu kako bi pohađali satove vjeronauka. Početkom sedamdesetih godina predstavljen je program kućnog proučavanja vjeronauka, tako da bi učenici svetaca posljednjih dana širom svijeta mogli primiti vjersku poduku.

Tijekom administracije predsjednika Smitha prijavljivanje za vjeronauk i institut dramatično je poraslo.

U posljednjem javnom obraćanju predsjednika Smitha, danom na općem saboru u travnju 1972., on je rekao: »Nema lijeka za zla svijeta osim evanđelja Gospodina Isusa Krista. Naša nada za mir, za vremeniti i duhovni napredak, te za eventualnu baštinu u kraljevstvu Božjem, nalazi se jedino u obnovljenom evanđelju i kroz njega. Nema djela u koje se bilo tko od nas može uključiti, koje je jednako važno kao propovijedanje evanđelja i izgradnja kraljevstva Božjeg na zemlji.«²

Nakon što je služio kao predsjednik Crkve dvije i pol godine, Joseph Fielding Smith preminuo je tiho u domu svoje kćeri. Dostigao je dob od 95 godina i služio je Gospodinu odvažno tijekom svojeg života.

Harold B. Lee

Dan nakon smrti predsjednika Josepha Fieldinga Smitha, obitelj predsjednika Harolda B. Leeja, najstarijeg člana Zbora dvanaestorice, okupila se za kućnu obiteljsku večer. Jedan član obitelji je upitao što mogu učiniti što bi najbolje pomoglo predsjedniku Leeju. »Budite iskreni prema vjeri; samo živite evanđelje kao što sam vas podučavao,« odgovorio je. Ta poruka vrijedi za sve članove Crkve. Na svojoj prvoj konferenciji za novinare kao predsjednik Crkve, Harold B. Lee je izjavio: »Obdržavajte zapovijedi Božje. U tome je spasenje pojedinaca i naroda u ovim vremenima nevolja.«³

Kad je Harold B. Lee postao predsjednik Crkve 7. srpnja 1972., imao je 73 godine, bio je najmlađi apostol koji je postao predsjednik od Hebera J. Granta. Igrao je veoma važnu ulogu u administraciji Crkve od 1935., kada je bio pozvan upravljati crkvenim programom dobrotvorne pomoći (vidi stranicu 104). Također je igrao važnu ulogu u pregledu programa i nastavnih materijala Crkve što je dovelo do pojednostavljenja i korelacije programa Crkve. Bio je čovjek duboke duhovnosti koji je brzo odgovarao na nadahnuća koja je primao s neba.

Predsjednik Lee i njegovi savjetnici predsjedavali su na drugom saboru područja, održanom u Mexico Cityju. Članovi Crkve okupljeni na ovom saboru bili su prvi sveci posljednjih dana koji su podržali novo Prvo predsjedništvo. Predsjednik Lee je objasnio da su se sastanci održali u Mexico Cityju kako bi se »odalo priznanje i pohvala divnim naporima mnogih koji su... bili oruđe u ostvarivanju ogromnog rasta Crkve«.

Kad su sveci u Meksiku i Srednjoj Americi saznali da će se održati sabor područja u Mexico Cityju, mnogi su počeli planirati kako bi mogli prisustvovati. Jedna je sestra išla od vrata do vrata nudeći usluge pranja rublja. Pet mjeseci štedjela je pezose koje je zaradila perući odjeću susjeda i mogla je otputovati na sabor i prisustvovati svim zasjedanjima. Mnogi su sveci voljno postili tijekom dana sabora jer nisu imali novca za hranu nakon što su radili i štedjeli kako bi mogli prisustvovati sastancima. Oni koji su prinijeli žrtve bili su nagrađeni velikom duhovnom snagom. Jedan je član o saboru izjavio: »Najljepše iskustvo u mojem životu!« Drugi je rekao novinaru: »Proći će mnogo godina prije nego što zaboravimo ljubav koju smo osjetili ovdje u ovim danima.«⁴

Tijekom njegove administracije predsjednik Lee je posjetio Svetu zemlju, prvi predsjednik Crkve u ovoj rasporedbi koji je to učinio. Također je najavio da će se graditi manji hramovi te da će oni na kraju prekriti svijet.

Dan nakon Božića 1973., nakon što je služio kao predsjednik Crkve samo 18 mjeseci, predsjednik Lee je umro. Duhovni div se vratio u svoj vječni dom.

Predsjednik Spencer W. Kimball

Čovjek koji je mnogo znao o boli i patnji, Spencer W. Kimball, najstariji član dvanaestorice, bio je podržan za predsjednika Crkve nakon smrti predsjednika Leeja. Veći dio njegovih glasnica bio je uklonjen zbog raka, pa je govorio tihim, promuklim glasom koji su sveci posljednjih dana zavoljeli. Poznat zbog svoje poniznosti, predanosti, sposobnosti i osobnog slogana »Učini«, predsjednik Kimball je zahvaćao srpom svom svojom dušom.

Prvo obraćanje Spencera W. Kimballa kao predsjednika Crkve bilo je predstavnicima područja i bio je to nezaboravan događaj za sve koji su prisustvovali. Sudionik na sastanku sjećao se, samo nekoliko trenutaka nakon što je govor započeo, »postali smo svjesni zapanjujuće duhovne nazočnosti i shvatili smo da slušamo nešto neobično, snažno, drugačije. ...Bilo je to kao da je uklanjao zastor koji je prekrivao ciljeve Svemogućega i pozivao nas da s njim promotrimo sudbinu evanđelja i viziju njegovog službeništva.«

Predsjednik Kimball je pokazao vođama »kako Crkva ne živi potpuno u vjernosti koju Gospodin očekuje od svojeg naroda, te da smo se, u određenom stupnju, ustalili u duhu spokoja i zadovoljstva stvarima kako jesu. U tom je trenutku iznio svoj poznati slogan 'Moramo produžiti svoj korak'.« Opomenuo je one koji su ga slušali da uvećaju svoju predanost iznošenju evanđelja narodima zemlje. Također je zatražio veliki porast broja misionara koji mogu služiti u svojim zemljama. Na kraju propovijedi predsjednik Ezra Taft Benson je izjavio: »Zaista, postoji prorok u Izraelu.«⁵

Pod dinamičnim vodstvom predsjednika Kimballa mnogo više članova služilo je cjelodnevnu misiju i Crkva je napredovala širom svijeta. U kolovozu 1977. predsjednik Kimball je otputovao u Varšavu, gdje je posvetio Poljsku i blagoslovio njezin narod da će djelo Gospodnje napredovati. Otvoreni su centri za obuku misionara u Brazilu, Čileu, Meksiku, na Novom Zelandu i u Japanu. U lipnju 1978., najavio je objavu od Boga koja će imati ogroman utjecaj na misionarsko djelo širom svijeta. Mnogo je godina svećeništvo bilo uskraćeno osobama afričkog podrijetla, ali sada će svećeništvo i hramski blagoslovi biti dostupni svim dostojnim muškim članovima.

Ovoj su se objavi dugo nadali vjerni ljudi širom svijeta. Jedan od prvih crnih ljudi koji je prihvatio evanđelje u Africi bio je William Paul Daniels, koji je za Crkvu saznao još 1913. godine. Otputovao je u Utah gdje je primio poseban blagoslov od predsjednika Josepha F. Smitha. Predsjednik Smith mu je obećao da će, ostane li vjeran, obnašati svećeništvo u ovom ili budućem životu. Brat Daniels je umro 1936., još uvijek vjeran član Crkve, a njegova je kćer dala da

se obave hramske uredbe za njezinog oca uskoro nakon objave o svećeništvu iz 1978. godine.⁶

Još mnogo ljudi u Africi razvilo je svjedočanstva o istinitosti evanđelja preko crkvene literature ili kroz čudesna osobna iskustva, ali oni nisu mogli uživati sve blagoslove evanđelja.

Mnogo mjeseci prije objave u lipnju 1978., predsjednik Kimball je raspravljao sa svojim savjetnicima i dvanaesticom apostola o uskraćivanju svećeničke vlasti osobama afričkog podrijetla. Vođe Crkve nisu htjeli otvarati misije u područjima svijeta gdje puni blagoslovi evanđelja nisu mogli biti dani dostojnim članovima Crkve. Na saboru područja u Južnoj Africi predsjednik Kimball je izjavio: »Molio sam se s mnogo revnosti. Znao sam da je nešto pred nama što je bilo iznimno važno mnogima od djece Božje. Znao sam da možemo primiti objave od Gospodina jedino ako smo dostojni i spremni za njih te ako smo ih spremni prihvatiti i postaviti na mjesto. Dan za danom odlazio sam samostalno i s vrlo svečanim osjećajem i velikom ozbiljnošću u gornje sobe hrama i ondje bih ponudio svoju dušu i svoje napore da bi program krenuo naprijed. Želio sam učiniti što on želi. Govorio sam o tome s njim i rekao: 'Gospodine, želim samo ono što je ispravno.'«⁷

Na posebnom sastanku u hramu s njegovim savjetnicima i Zborom dvanaesticom apostola, predsjednik Kimball je zatražio da svi slobodno izraze svoje mišljenje o davanju svećeništva muškarcima crne rase. Tada su se pomolili oko oltara, a predsjednik Kimball je bio glas. Starješina Bruce R. McConkie, koji je bio prisutan, kasnije je rekao: »U toj prilici, zbog traženja i vjere, te zato što je vrijeme došlo, Gospodin je u svojoj providnosti izlio Duha Svetoga na Prvo predsjedništvo i dvanaesticu na čudesan i divan način, iznad svega što je bilo tko od tada prisutnih ikada iskusio.«⁸ Vođama Crkve je bilo jasno da je vrijeme došlo da svi dostojni muškarci prime pune blagoslove svećeništva.

Prvo predsjedništvo poslalo je pismo s datumom 8. lipnja 1978. svećeničkim vođama, objašnjavajući da je Gospodin objavio da »svi dostojni članovi Crkve mogu biti zaređeni u svećeništvo bez obzira na rasu ili boju kože«. Dana 30. rujna 1978. sveci su na

općem saboru jednoglasno glasovali za podršku djelu svojih vođa. Ovo se pismo sada nalazi u Nauku i savezima kao Službena izjava 2 (u engleskoj verziji).

Od vremena ovog proglasa, tisuće osoba afričkog podrijetla došlo je u Crkvu. Iskustvo jednog obraćenika u Africi pokazuje kako je ruka Gospodnja blagosloвила ove ljude. Student završne godine fakulteta i učitelj sanjao je san u kojem je vidio veliku zgradu s tornjevima u koju su ulazili ljudi odjeveni u bijelo. Kasnije je na svojem putovanju vidio kapelu svetaca posljednjih dana i imao je dojam da je ova crkva nekako povezana s njegovim snom, pa je otišao tamo na nedjeljnu službu. Nakon sastanaka, supruga predsjednika misije pokazala mu je brošuru. Kad ju je otvorio, čovjek je ugledao sliku hrama Salt Lake, zgrade u njegovom snu. Kasnije je rekao: »Prije nego što sam postao svjestan, počeo sam plakati. ... Ne mogu objasniti osjećaj. Bio sam oslobođen svih tereta. ...Osjetio sam da sam otišao na mjesto koje sam često posjećivao. A sada sam bio kod kuće.«⁹

Tijekom administracije predsjednika Kimballa reorganiziran je prvi zbor sedamdesetorice, osmišljen je združen trosatni plan nedjeljnih sastanaka, a hramovi su se gradili ubrzanim korakom. Godine 1982., 22 hrama u svijetu bila su ili u fazi planiranja ili u izgradnji, daleko najviše u povijesti Crkve do tog vremena. Osim toga, predsjednik Kimball je uspostavio zahtjevan plan putovanja koji ga je odveo u mnoge zemlje da održi sabore područja. Na tim je sastancima zanemarivao svoje osobne potrebe i planirao svaku moguću priliku da se susretne s mjesnim svecima te da ih ojača i blagoslovi.

U mnogim su zemljama članovi Crkve čeznuli da prime svete uredbe spasenja koje se nude u hramovima. Među njima je bio svetac posljednjih dana iz Švedske koji je služio mnoge misije i radio u predsjedništvu misije. Kad je umro, ostavio je značajan dio svoje imovine švedskom fondu za hram, dugo vremena prije nego što je Crkva najavila da će se hram graditi u toj zemlji. Kad je predsjednik Kimball najavio hram, kamate na doprinos ovog čovjeka su narasle i to je postao veliki iznos. Uskoro nakon posvećenja hrama,

Posljednjih godina hramovi su se gradili u sve većem broju širom svijeta. Hram Frankfurt, Njemačka, jedan je od mnogih hramova koji sada blagoslivljaju članove Crkve.

ovaj vjerni brat, koji je primio podarivanje tijekom svog života, bio je zapečaćen za svoje roditelje u istom hramu kojeg je njegov novac pomogao izgraditi.

Otac i majka u Singapuru odlučili su odvesti svoju obitelj u hram da bi se zapečatili i primili svoje hramske blagoslove. Žrtvovali su mnogo toga kako bi sakupili potreban novac i napokon su bili u mogućnosti ići na put i doći u hram. Boravili su u domu misionara koji ih je podučavao prije mnogo godina. Dok su bili u trgovini, sestra je bila odvojena od svojeg muža i misionara. Kad su je našli, držala je bocu šampona i plakala. Objasnila je da je jedna od žrtava koje je podnijela da bi mogla ići u hram bila da bude bez šampona, kojeg nije koristila sedam godina. Njezine žrtve, iako teške, sada su se činile malima, jer je znala da je njezina obitelj vječno povezana uredbama doma Gospodnjeg.

Drugi veliki korak naprijed tijekom administracije predsjednika Kimballa dogodio se 1979., kada je Crkva objavila novo izdanje Biblije na engleskom jeziku u verziji kralja Jamesa. Tekst nije bio promijenjen, ali dodane su fusnote koje su povezivale Bibliju s Mormonovom knjigom, Naukom i savezima i Dragocjenim biserom. Veliki tematski vodič i biblijski rječnik dali su uvide jedinstvene za suvremena Sveta pisma. Ovo izdanje imalo je nove uvode u svako poglavlje, a uključivalo je i izvode iz nadahnute revizije Biblije kralja Jamesa koju je izvršio Joseph Smith.

Godine 1981. objavljena su i nova izdanja Mormonove knjige, Nauka i saveza te Dragocjenog bisera. Uključivala su novi sustav fusnota, nove uvode poglavlja i odsjeka, karte i indeks. U tom je razdoblju Crkva također počela sve više naglašavati prevođenje Svetih pisama posljednjih dana na mnoge druge jezike.

U svojem primjeru i učenjima, predsjednik Kimball je nadahnuo članove Crkve da budu iznimno uspješni u svim svojim pothvatima. Na proslavi koja je obilježavala 100. godišnjicu osnivanja sveučilišta Brigham Young, rekao je: »Nadam se i očekujem da će iz ovog sveučilišta i Crkvenog obrazovnog sustava izaći iznimne zviježde drame, književnosti, glazbe, kiparstva, slikarstva, znanosti te svih naučnih vrлина.«¹⁰ U drugim je prilikama izrazio svoju nadu da će umjetnici svetaca posljednjih dana ispričati priču obnovljenog evanđelja na snažan i uvjerljiv način.

Usprkos zaposlenosti predsjednika Kimballa, on je stalno posezao za drugima u ljubavi i služenju. Osjećao je posebnu naklonost prema domorodačkim narodima Sjeverne i Južne Amerike te narodima polinezijskih otoka i proveo je mnoge sate u različitim aktivnostima da im pomogne. Primio je blagoslov od predsjednika Georgea Alberta Smitha koji ga je uputio da pazi na njih, te je kao predsjednik Crkve zadužio članove Zbora dvanaestorice da posvete ili da ponovno posvete zemlje Srednje i Južne Amerike za propovijedanje evanđelja. Od tog su se vremena deseci tisuća ljudi diljem Srednje i Južne Amerike radovali u blagoslovima evanđelja.

Događaj koji je bio tipičan za njegovu brigu za sve ljude dogodio se na punom aerodromu gdje je mlada majka, koja je zaglavila

*Predsjednik
Spencer W.
Kimball s
Indijancima u
jugozapadnom
dijelu Sjedinjenih
država.*

zbog lošeg vremena, stajala u redu za redom sa svojom dvogodišnjom kćerkom, nastojeći dobiti let do svojeg odredišta. Bila je trudna dva mjeseca i doktori su joj naredili da ne nosi svoje malo dijete, koje je bilo iscrpljeno i gladno. Nitko nije ponudio pomoć, iako je nekoliko ljudi izrazilo kritike zbog djeteta koje je plakalo. Žena je kasnije izvijestila:

»Netko nam je prišao i s ljubaznim osmijehom rekao: ‘Mogu li nešto učiniti da vam pomognem?’ Sa zahvalnim uzdahom prihvatila sam njegovu ponudu. Podigao je moju uplakanu malu kćer s hladnog poda i s ljubavlju je držao uz sebe blago je tapšajući po leđima. Pitalo je može li žvakati malo žvakaće gume. Kad se smirila,

nosio ju je uz sebe i ljubazno nešto rekao ljudima ispred mene u redu o tome kako mi je potrebna njihova pomoć. Izgledalo je da se slažu i tad je otišao do pulta za karte [na početak reda] i dogovorio se sa službenikom da budem na letu koji uskoro odlazi. Otišao je s nama do sjedalice, gdje smo razgovarali nekoliko trenutaka, sve dok nije bio siguran da ću biti u redu. Tada je otišao svojim putem. Oko tjedan dana kasnije ugledala sam sliku apostola Spencera W. Kimballa i prepoznala sam ga kao stranca na aerodromu.«¹¹

Nekoliko mjeseci prije njegove smrti, predsjednik Kimball je trpio ozbiljne zdravstvene probleme, ali uvijek je bio primjer strpljenja, dugotrpnosti i revnosti kad se suočio s iskušenjima. Umro je 5. studenog 1985., nakon što je kao predsjednik Crkve služio 12 godina.

*Kada ljudi širom svijeta prihvate obnovljeno evanđelje Isusa Krista,
mogu primiti blagoslove svetih uredbi.*

Suvremena Crkva

Predsjednik Ezra Taft Benson

Ezra Taft Benson postao je predsjednik Crkve nakon smrti Spencera W. Kimballa. Na početku svoje administracije naglasio je veliku važnost čitanja i proučavanja Mormonove knjige. Svjedočio je da »Mormonova knjiga dovodi ljude Kristu«, i potvrdio je izjavu Josepha Smitha da ova knjiga predstavlja »zaglavni kamen naše religije i čovjek će se više približiti Bogu pridržavajući se njezinih propisa nego po bilo kojoj drugoj knjizi«.¹

Na općem saboru u travnju 1986. predsjednik Benson je izjavio: »Gospodin je nadahnuo svojega slugu Lorenza Snowa da ponovno naglasi načelo desetine kako bi Crkvu otkupio iz financijskog ropstva. ... Sada, u naše vrijeme, Gospodin je objavio potrebu da se ponovno naglasak stavi na Mormonovu knjigu. ... Obećavam vam da će od ovoga trenutka nadalje Bog, budemo li se dnevno gostili iz njezinih stranica i pridržavali se njezinih propisa, izliti na svako dijete Siona i Crkve blagoslov dosada nepoznat.«² Milijuni širom svijeta prihvatili su izazov i primili obećani blagoslov.

Druga važna tema bila je važnost izbjegavanja oholosti. Na općem saboru u travnju 1989. on je pozvao članove Crkve da se »očiste iznutra pobjeđujući oholost«, što je upozorio da je bio razlog uništenja nefijskog naroda. Savjetovao je da je »protuotrov za oholost poniznost – krotkost, podložnost«.³

Dok je služio kao član Zbora dvanaestorice, Ezra Taft Benson je imao neobičnu priliku biti primjerom življenja evanđelja. Godine 1952., uz poticaj predsjednika Davida O. McKaya, prihvatio je mjesto ministra poljoprivrede pod vodstvom Dwighta D. Eisenhowera, predsjednika Sjedinjenih Država. Ovo je bio jedini put u povijesti

Crkve da je član Zbora dvanaestorice služio u predsjedničkom kabinetu Sjedinjenih Država. Tijekom osam godina njegove službe, stekao je veliko poštovanje kod kuće i u inozemstvu radi svojeg poštenja i stručnosti u upravljanju i provođenju poljoprivredne politike vlade Sjedinjenih Država. Došao je u kontakt s vođama nacija i otvorio je vrata predstavnicima Crkve širom svijeta.

Pod vodstvom predsjednika Bersona Crkva je postigla važan napredak širom svijeta. Dana 28. kolovoza 1987. posvetio je hram Frankfurt, Njemačka, u Saveznoj Republici Njemačkoj, što je za njega bila značajna povlastica jer mu je sjedište bilo u Frankfurtu dok je služio kao predsjednik europske misije od 1964. do 1965.

Hram Freiberg, Njemačka, u Njemačkoj Demokratskoj Republici bio je posvećen 29. lipnja 1985. Ova je posveta došla nakon mnogih čudesa koja su se dogodila kako bi omogućila izgradnju hrama. U svojoj prvoj posjeti Njemačkoj Demokratskoj Republici 1968. godine, starješina Thomas S. Monson iz Zbora dvanaestorice obećao je svecima: »Ostanete li iskreni i vjerni zapovijedima Božjim, svaki blagoslov koji uživa bilo koji član Crkve u bilo kojoj drugoj zemlji bit će vaš.« Godine 1975., dok je obavljao zadatak u istoj zemlji, starješina Monson je bio potaknut Duhom da posveti tu zemlju Gospodinu govoreći: »Oče, neka ovo bude početak novoga dana za članove tvoje Crkve u ovoj zemlji.« Zatražio je da se iskrena želja svetaca »da steknu hramske blagoslove« može ispuniti. Njegovo nadahnuto obećanje i proročka molitva posvećenja bile su ostvarene.

Posljednjeg dana ožujka 1989. godine misionari svetaca posljednjih dana dobili su dozvolu ući u Njemačku Demokratsku Republiku. Dana 9. studenog 1989., vjera i molitve mnogih svetaca dobili su odgovor kad su granice između istočne i zapadne Europe počele padati, što je dovelo do povećanog broja krštenja obraćenika i izgradnje crkvenih zgrada. Jedan je obraćenik prvi put čuo za Crkvu kad je posjetio novo dovršenu kapelu u Dresdenu u Njemačkoj na Dan otvorenih vrata 1. svibnja 1990. Krstio se manje od tjedan dana kasnije, nakon što je primio misionarske lekcije, pročitao Mormonovu knjigu dva puta od početka do kraja i stekao snažno svjedočanstvo o istinitosti evanđelja.⁵

Starješina Russell M. Nelson s potpredsjednikom Ruske Republike na službenoj večeri održanoj 24. lipnja 1991. Potpredsjednik je najavio da je prije manje od mjesec dana Crkva službeno priznata širom republike.

Dana 24. lipnja 1991., na gozbi nakon koncerta Mormon Tabernacle zbora u Moskvi, potpredsjednik Ruske Sovjetske Savezne Socijalističke Republike najavio je da je Crkva službeno priznata u njegovoj zemlji. To je dozvolilo Crkvi da uspostavi zajednice diljem ove velike države. Tijekom devedesetih godina više bivših sovjetskih republika i zemalja srednje i istočne Europe bilo je posvećeno za propovijedanje evanđelja, uključujući Albaniju, Armeniju, Bjelorusiju, Bugarsku, Estoniju, Litvu, Latviju, Mađarsku, Rumunjsku, Rusiju i Ukrajinu. Crkveni objekti se unajmljuju i grade u svakoj od ovih zemalja i mnogi ljudi stječu svjedočanstvo o istinitosti evanđelja. Na posvećenju prvog sastajališta svetaca posljednjih dana u Poljskoj od prije Drugog svjetskog rata, starješina Russell M. Nelson iz Zbora dvanaestorice apostola molio se da to sastajalište može služiti kao »utočište mira za nemirne duše i sklonište nade za one koji gladuju i žedaju za pravednošću«. Ovaj se blagoslov ispunja u životima svetaca u mnogim zemljama koji su našli mir i radost evanđelja.

Kao rezultat ogromnog rasta članstva Crkve te naglaska predsjednika Bensona na misionarski rad, na kraju njegove administracije skoro 48 000 misionara služilo je u 295 misija Crkve.

Također, tijekom njegove administracije crkveni program dobrotvorne pomoći počeo je nuditi sve veću humanitarnu pomoć članovima drugih vjera širom svijeta. Ta je pomoć dana za olakšavanje patnje i omogućavanje dugoročne samostalnosti. Velike količine hrane, odjeće, medicinskih zaliha, pokrivača, gotova novca i drugih stvari podijeljeno je potrebitima, a dugoročni projekti omogućavaju zdravstvenu zaštitu, podučavanje čitanja i pisanja i druge usluge. Ta humanitarna služba dolazi danas do tisuća ljudi u mnogim dijelovima svijeta.

Pogođen teškoćama starosti i gubitkom svoje voljene žene Flore, predsjednik Benson je umro 30. svibnja 1994. u dobi od 94 godine, nakon što je odvažno ispunio svoje poslanje kao prorok Gospodnji. Naslijedio ga je Howard W. Hunter, koji je tada služio kao predsjednik Zbora dvanaestorice.

Predsjednik Howard W. Hunter

Na svojoj prvoj konferenciji za novinare 6. lipnja 1994., predsjednik Howard W. Hunter je uspostavio neke od važnih tema svoje administracije. Rekao je: »Pozvao bih sve članove Crkve da žive s više pozornosti prema životu i primjeru Gospodina Isusa Krista, posebno prema ljubavi, nadi i sućuti koje je pokazao.

Molim se da se možemo jedni prema drugima odnositi s više ljubaznosti, više pristojnosti, više poniznosti, strpljivosti i opraštanja.«

Također je zatražio od članova Crkve da »postave hram Gospodnji kao veliki simbol svojeg članstva i uzvišeno mjesto za njihove najsvetije saveze. Najveća želja mojeg srca bila bi da svaki član Crkve bude dostojan hrama.«⁷ Mnoge tisuće članova Crkve uzelo je ove poruke u svoj život i bili su blagoslovljeni većom dubinom duhovnosti.

Predsjednik Hunter imao je oštro razvijen um koji je bio od velike vrijednosti Crkvi. Krajem sedamdesetih godina primio je

Posveta memorijalnog centra Orsona Hydea u Jeruzalemu.

zadatak koji je zahtijevao sve njegove vještine. Igrao je važnu ulogu u pregovaranju za kupnju zemlje i nadgledanju izgradnje najvažnije zgrade Crkve u Svetoj zemlji – Centra u Jeruzalemu za bliskoistočna istraživanja sveučilišta Brigham Young. Ovaj se centar nalazi na brdu Scopus, produžetku Maslinske gore. On je dom boravištima i istraživačkim aktivnostima studenata koji u dubinu proučavaju ovu izabranu zemlju, njezine stanovnike (jednako Židove i Arape), te mjesta gdje su Isus i drevni proroci hodali. Ovaj je centar bio blagoslov onima koji su učili u njemu, a njegova je ljepota nadahnula mnoge koji su tamo bili u posjetu.

Predsjednik Hunter je također igrao važnu ulogu u razvitku polinezijskog kulturnog centra koji se nalazi u blizini sveučilišta Brigham Young – Havaji u gradu Laie, Havaji. Bio je predsjedatelj i osnivač odbora za ovu atrakciju za posjetitelje na površini od oko 17 hektara koju posjeduje i kojom upravlja Crkva. Svrha toga je bila da sačuva polinezijsku kulturu te priskrbi zaposlenje za studente. Izgrađen 1963., ovaj je centar velika atrakcija koju sada posjećuje gotovo milijun ljudi godišnje koji dolaze uživati u glazbi, plesovima, umjetnosti i rukotvorinama polinezijskih otoka.

Prije nego što je postao predsjednik Crkve, starješina Hunter je služio osam godina kao predsjednik Rodoslovnog društva Utaha, prethodnika Odsjeka za obiteljsku povijest. Tijekom tog vremena društvo je sponzoriralo prvi svjetski sabor o zapisima održan 1969. godine koji je, kako je on rekao, »stvorio mnogo dobre volje prema Crkvi i otvorio vrata našem djelu diljem svijeta«. ⁸ On je razvio veliku ljubav za sve ljude, žive i mrtve, i često je podučavao da smo svi dio jedne velike obitelji. Bio je poznat kao čovjek koji je posjedovao kristoliku ljubav.

Tijekom svojeg života predsjednik Hunter se suočio s mnogim nevoljama. S vjerom i snagom suočio se s ozbiljnim i bolnim zdravstvenim problemima, dugotrajnom teškom bolešću i smrću svoje prve žene, te drugim teškoćama. Usprkos ovim preprekama, aktivno je služio Gospodinu, putujući mnogo i radeći naporno u obavljanju poslova Crkve. Njegov primjer slagao se s njegovom porukom: »Ako kod kuće imate problema s djecom koja lutaju,

ako trpite novčane gubitke i emocionalne napore koji ugrožavaju vaše domove i vašu sreću, ako se morate suočiti s gubitkom života ili zdravlja, neka mir bude vašoj duši. Nećemo biti iskušani iznad naših mogućnosti da se odupremo. Naša su skretanja i razočaranja tijesan i uzan put prema njemu.«⁹

Predsjednik Hunter je predsjedavao u Mexico Cityju, Meksiko 11. prosinca 1994. kada je organiziran 2000. okol Crkve, važna prekretnica u povijesti Crkve. Okupljenima je rekao: »Gospodin je, po svojim slugama, ostvario ovo čudo. Ovo će se djelo nastaviti u snazi i vitalnosti. Obećanja dana ocu Lehiju i njegovoj djeci o njihovom potomstvu ostvarila su se i nastavljaju se ostvarivati u Meksiku.«¹⁰ Tijekom vremena u kojem je predsjednik Hunter služio kao vrhovni autoritet, Crkva u Latinskoj Americi je dramatično narasla. Kada je postao predsjednik Crkve, bilo je preko 1.5 milijuna svetaca posljednjih dana samo u Meksiku, Brazilu i Čileu, više članova Crkve nego što je živjelo u Utahu u to vrijeme.

Iako je predsjednik Hunter služio kao predsjednik Crkve samo devet mjeseci, imao je snažan utjecaj na svece koji ga se sjećaju zbog njegovog suosjećanja, dugotrpnosti i dubokog primjera života poput Krista.

Predsjednik Gordon B. Hinckley

Kad je Gordon B. Hinckley postao predsjednik Crkve nakon smrti predsjednika Huntera, pitali su ga što će biti glavni cilj njegovog predsjedništva. Odgovorio je: »Nastaviti. Da, naša tema bit će nastaviti veliko djelo koje su unapređivali naši prethodnici koji su služili tako izvrsno, tako vjerno i tako dobro. Graditi obiteljske vrijednosti, da. Poticati obrazovanje, da. Graditi duha tolerancije i obzirnosti među ljudima svuda, da. I pronositi evanđelje Isusa Krista.«¹¹

Široko iskustvo predsjednika Hinckleyja s vodstvom Crkve pripremilo ga je dobro za predsjedništvo. Podržan je za člana Zbora dvanaestorice apostola 1961. godine. Počevši 1981., služio je kao savjetnik u Prvom predsjedništvu za tri predsjednika Crkve – Spencera W. Kimballa, Ezru Tafta Bensona i Howarda W. Huntera.

Tijekom nekih od tih godina obnašao je iznimno teške odgovornosti kad su ovi predsjednici Crkve trpjeli zbog teškoća starosti.

Dok je Gordon B. Hinckley bio na misiji u Engleskoj, primio je neke savjete koji su mu dobro služili kroz godine odgovornosti punih izazova. Budući da je bio pomalo obeshrabren, napisao je pismo ocu govoreći: »Trošim uzalud svoje vrijeme i tvoj novac. Ne vidim nikakva razloga da ostanem ovdje.« Nakon nekog vremena primio je kratko pismo od svojeg oca u kojem je pisalo: »Dragi Gordone. Dobio sam tvoje pismo. ... Imam samo jedan prijedlog. Zaboravi na sebe i kreni na posao. S ljubavlju, tvoj otac.«

Predsjednik Hinckley je o tom trenutku rekao: »Razmislio sam o tome, a sljedećeg smo jutra u našem proučavanju Svetih pisama pročitali veliku izjavu Gospodina: 'Tko, naime, hoće sačuvati svoj život, izgubit će ga. A tko izgubi život svoj radi mene i Radosne vijesti, spasit će ga' (Marko 8:35). To me dirnulo. Ta izjava, to obećanje, zajedno s pismom mojeg oca, potaklo me da odem gore... kleknem i sklopim savez s Gospodinom da ću nastojati zaboraviti na sebe i krenuti na posao. Računam da je to bio dan odluke u mojem životu. Sve što mi se dobro od tada dogodilo mogu povezati s odlukom koju sam donio toga dana.«¹²

Predsjednik Hinckley široko je poznat kao osoba neugasivog optimizma, uvijek ispunjen vjerom u Boga i u budućnost. »'Sve će biti dobro' je uvjerenje koje je predsjednik Hinckley možda najviše ponavljao obitelji, prijateljima i suradnicima. 'Nastojte i dalje', reći će. 'Vjerujte. Budite sretni. Nemojte se obeshrabriti. Sve će biti dobro.'«¹³

Kad ga je novinar upitao da iznese koji su najveći izazovi s kojima se Crkva suočava, odgovorio je: »Najozbiljniji izazov s kojim se suočavamo, ali i najdivniji izazov je izazov koji dolazi s rastom.« Objasnio je da sve veći rast predstavlja potrebu za više zgrada, uključujući više hramova: »Ovo je najveće razdoblje u povijesti Crkve što se tiče gradnje hramova. Nikada gradnja hramova nije išla naprijed sa zamahom s kojim se sad izvodi. Imamo 47 hramova koji rade. Imamo 13 drugih u nekom stupnju izgradnje unatrag do nacрта.

Nastavit ćemo graditi hramove.«¹⁴ Uvećani rast Crkve također je stvorio potrebu za prijevodom Mormonove knjige na mnoge jezike.

Predsjednik Hinckley je imao osobno iskustvo s dramatičnim rastom Crkve. Kad je prisustvovao saboru u Osaki, Japan, 1967. godine, pogledao je u publiku, koja je uključivala mnoge mlade ljude, i rekao: »U vama vidim budućnost Crkve u Japanu. I vidim veliku budućnost. Jedva smo zagrebali po površini. Ali osjećam se potaknutim reći što osjećam već duže vrijeme, a to je da dan nije daleko kad će okoli Siona postojati u ovoj velikoj zemlji.«¹⁵ Jedan naraštaj kasnije bilo je 100.000 svetaca posljednjih dana u Japanu, mnogo okola, misija i okruga, te hram.

Predsjednika Hinckleyja također veoma zanima rast Crkve na Filipinima, gdje je prvi okol organiziran u Manili 1973. godine. Dva desetljeća kasnije, u vrijeme kad je postao predsjednik Crkve, preko 300.000 filipinskih članova primalo je blagoslove evanđelja, uključujući hram u njihovoj zemlji. Predsjednik Hinckley je pokazao veliku brigu za rast Crkve i u drugim dijelovima Azije, uključujući Koreju, Kinu i jugoistočnu Aziju.

Duhovnost mnogih članova u Aziji pokazuje iskustvo vrhovnog autoriteta koji je bio zadužen pozvati nove predsjednike okola u okolu na Filipinima. Nakon što je razgovarao s većim brojem braće u svećeništvu, bio je nadahnut pozvati čovjeka u dvadesetim godinama da bude predsjednik okola. Zatražio je od mladog brata da ode u susjednu sobu i uzme malo vremena kako bi izabrao svoje savjetnike. Brat se vratio nakon otprilike 30 sekundi. Vrhovni autoritet je mislio da je on krivo razumio, ali novi predsjednik okola je rekao: »Ne. Znao sam kroz Duha Gospodnjeg da ću biti pozvan za predsjednika okola još prije mjesec dana. Već sam izabrao svoje savjetnike.«

Prikladno je da je predsjednik Hinckley, koji je učinio tako mnogo kao pomoć u uspostavljanju Crkve širom svijeta, bio u mogućnosti najaviti tijekom svoje administracije: »Naši mi statističari govore da će, ako se sadašnji trend nastavi, negdje u veljači 1996., samo nekoliko mjeseci od sada, biti više članova Crkve izvan Sjedinjenih Država nego u Sjedinjenim Državama. Prelazak te crte veoma je značajna stvar. To predstavlja plod velikog posezanja prema vani.«¹⁶

Administracija predsjednika Hinckleyja veliku pozornost posvećuje dobrom obiteljskom životu, posebno u svijetu koji često ne podržava obiteljske vrijednosti. Pod njegovim vodstvom Prvo predsjedništvo i Zbor dvanaestorice izdali su poseban proglas svijetu na temu obitelji, koji djelomično izjavljuje:

»Obitelj je određena od Boga. Brak između muškarca i žene je osnova Njegovog vječnog nauma. Djeca imaju pravo biti rođena u savezu braka i podignuta od oca i majke koji u potpunoj vjernosti poštuju bračni zavjet. Sreća će se u obiteljskom životu najprije doseći kada se temelji na učenjima Gospodina Isusa Krista. ...

Upozoravamo da će pojedinci koji krše savez čudorednosti, koji zlostavljaju bračnog druga ili potomstvo ili koji zanemaruju obavljanje obiteljskih odgovornosti jednoga dana stajati odgovorni pred Bogom. Nadalje, upozoravamo da će raspad obitelji donijeti na pojedince, zajednice i narode nedaće navještene od drevnih i današnjih proroka.«¹⁷

Tijekom općeg sabora u travnju 1995. predsjednik Hinckley je objavio da će 15. kolovoza 1995. crkveni područni predstavnici, koji su služili tako dobro, biti razriješeni te da će se uspostaviti novi položaj područnog autoriteta. Područni autoriteti predsjedavaju na saborima okola, reorganiziraju ili stvaraju okole, daju obuku predsjednicima okola, misija i okruga, te izvršavaju druge zadatke koje im daju Prvo predsjedništvo i njihovo predsjedništvo područja. Ovaj novi položaj dozvoljava vođama Crkve da žive i rade bliže ljudima kojima služe te olakšava sve veći rast širom svijeta.

Jedan vrhovni autoritet objasnio je kako svaki svetac može najbolje podržati predsjednika Hinckleyja: »Kad on preuzima svetu službu na koju je pozvan – proroka, vidioca, objavitelja, predsjedavajućeg velikog svećenika i predsjednika Crkve Isusa Krista svetaca posljednjih dana... najbolje što možemo učiniti kako bismo ga podržali jest da 'nastavimo, nastavimo, nastavimo!'«¹⁸

Zaključak

Svatko od nas ima mjesto u povijesti Crkve. Neki su članovi rođeni u obiteljima koje su već naraštajima prigrllile evanđelje i njegovale svoju djecu na Gospodnji način. Drugi slušaju evanđelje prvi put i ulaze u vode krštenja, tako sklapajući svete saveze da će izvršiti svoj dio u izgradnji kraljevstva Božjeg. Mnogi članovi žive u područjima gdje upravo započinju svoje razdoblje povijesti Crkve i stvaraju baštinu vjere za svoju djecu. Kakve god bile okolnosti, svatko od nas je neophodan dio izgradnje Siona i pripreme za Drugi dolazak Spasitelja. Nismo »više tuđinci i gosti, nego [smo] sugrađani svetih i ukućani Božji« (Efežanima 2:19).

Bilo da smo novi članovi ili stari, mi baštinimo nasljeđe vjere i žrtve od onih koji su bili prije nas. Mi smo također suvremeni pioniri našoj djeci i onim milijunima djece našeg Nebeskog Oca koji još moraju čuti i prihvatiti evanđelje Isusa Krista. Mi dajemo svoje doprinose na različite načine širom svijeta vjerno izvršavajući djelo Gospodnje.

Očevi i majke uz molitvu odgajaju svoju djecu u načelima pravednosti. Kućni učitelji i kućne posjetiteljice brinu se za one u potrebi. Obitelji se opraštaju s misionarima koji su odabrali posvetiti godine svojeg života kako bi donijeli poruku evanđelja drugima. Nesebični svećenički vođe i vođe pomoćnih organizacija prihvaćaju pozive za služenje. Kroz bezbrojne sate tihe službe dane u traženju imena predaka i obavljanju svetih uredbi u hramu, blagoslovi se daju živima i mrtvima.

Svatko od nas pomaže ispuniti sudbinu Crkve Isusa Krista svetaca posljednjih dana koja je objavljena proroku Josephu Smithu. Godine 1842. on je prorekao:

*Ovi misionari pomažu ispuniti proroštvo Josepha Smitha:
»Istina će Božja ići naprijed odvažno, plemenito i neovisno,
sve dok ne uđe na svaki kontinent... i odjekne u svakom uhu.«*

»Standard istine je uspostavljen; nijedna neposvećena ruka ne može zaustaviti napredovanje djela; progoni mogu bjesnjeti, rulje se mogu udružiti, vojske se mogu sakupiti, klevetanja se mogu širiti, ali istina će Božja ići naprijed odvažno, plemenito i neovisno, sve dok ne uđe na svaki kontinent, posjeti svaku klimu, prođe svakom zemljom i odjekne u svakom uhu, sve dok se svrhe Božje ne ispune i Veliki Jahve ne kaže: djelo je dovršeno.«¹

Iako je Crkva ostala vrlo mala tijekom života proroka Josepha Smitha, on je znao da je ona kraljevstvo Božje na zemlji sa sudbinom da ispuni cijelu zemlju istinama o evanđelju Isusa Krista. Vidjeli smo dramatičan porast Crkve posljednjih godina. Imamo povlasticu živjeti u vremenu kad možemo ponuditi našu vjeru i žrtve u pomaganju da se uspostavi kraljevstvo Božje, kraljevstvo koje će stajati zauvijek.

Bilješke

UVOD

1. *History of the Church*, 3:30.
2. »Easter Greetings from the First Presidency«, *Church News*, 15. travnja 1995., 1.

DRUGO POGLAVLJE

1. Lucy Mack Smith, *History of Joseph Smith* (1958.), 128.
2. Dnevnicu Reubena Millera, 1848.–1849., 21. listopada 1848.; Historical Department, Archives Division, Crkva Isusa Krista svetaca posljednjih dana; nadalje se navodi kao LDS Church Archives; pisanje i interpunkcija modernizirani.
3. Dean Jessee uredio, »Joseph Knight's Recollection of Early Mormon History«, *BYU Studies*, jesen 1976., 36; pisanje modernizirano.
4. *History of the Church*, 5:124–25.
5. *The Saints' Herald*, 1. ožujka 1882., 68.
6. *History of the Church*, 1:55.
7. »History of Brigham Young«, *Millennial Star*, 6. lipnja 1863., 361.
8. Brigham Young, *Journal of Discourses*, 3:91.
9. »History of Brigham Young«, *Millennial Star*, 11. lipnja 1863., 438.
10. »Letter from Oliver Cowdery to W. W. Phelps«, *Latter-day Saints' Messenger and Advocate*, listopad 1835., 199.
11. *History of the Church*, 1:78.
12. *History of the Church*, 1:78.
13. Lucy Mack Smith, *History of Joseph Smith*, 168.
14. Dean Jessee uredio, »Joseph Knight's Recollection of Early Mormon History«, 37; pisanje modernizirano.
15. *History of the Church*, 5:126.
16. *History of the Church*, 2:443.
17. »Conference Minutes«, *Times and Seasons*, 1. svibnja 1844., 522–523.
18. Autobiografska kritika Josepha Knighta, 1862.; LDS Church Archives.
19. Newel Knight, navedeno u Larry Porter, »A Study of the Origins of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints in the States of New York and Pennsylvania, 1816.–1831.« (doktorska dizertacija, Brigham Young University, 1971.), 296.
20. *Broome Republican*, 5. svibnja 1831.; navedeno u Larry Porter, »A Study of the Origins of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints«, 298–299; naglasak dodan.
21. Lucy Mack Smith, *History of Joseph Smith*, 204.

TREĆE POGLAVLJE

1. Orson F. Whitney, »Newel K. Whitney«, *Contributor*, siječanj 1885., 125.
2. Elizabeth Ann Whitney, navedeno u Edward W. Tullidge, *Women of Mormondom* [1877.], 42.
3. Orson F. Whitney, Conference Report, travanj 1912., 50.
4. Brigham Young, *Journal of Discourses*, 11:295.
5. Orson F. Whitney, »Newel K. Whitney«, 126.
6. Joseph Holbrook, navedeno u James L. Bradley, *Zion's Camp 1834: Prelude to the Civil War* (1990.), 33.
7. George Albert Smith, »History of George Albert Smith, 1834.–1871.«, 17; LDS Church Archives.
8. *History of the Church*, 2:73.
9. *History of the Church*, 2:68.
10. Joseph Young stariji, *History of the Organization of the Seventies* (1878.), 14.
11. Wilford Woodruff, *Deseret News*, 22. prosinca 1869., 543.
12. »Zera Pulsipher Record Book, 1858.–1878.«, 5; LDS Church Archives.
13. »History of John E. Page«, *Deseret News*, 16. lipnja 1858., 69.
14. Orson F. Whitney, *Life of Heber C. Kimball*, 3. izdanje (1945.), 104.
15. Orson F. Whitney, *Life of Heber C. Kimball*, 105.
16. Eliza R. Snow: *An Immortal* (1957.), 54.
17. »Sketch of an Elder's Life«, *Scraps of Biography* (1883.), 12.
18. *History of the Church*, 2:430.
19. Daniel Tyler, »Incidents of Experience«, *Scraps of Biography*, 32.
20. Eliza R. Snow, navedeno u Tullidge, *Women of Mormondom*, 95.

ČETVRTO POGLAVLJE

1. Emily M. Austin, *Mormonism; or, Life Among the Mormons* (1882.), 63.
2. Emily M. Austin, *Mormonism*, 64.
3. Joseph Smith, *Latter Day Saints' Messenger and Advocate*, rujanj 1835., 179.
4. Larry C. Porter, »The Colesville Branch in Kaw Township, Jackson County, Missouri, 1831 to 1833«, *Regional Studies in Latter-day Saint Church History: Missouri*, uredili Arnold K. Garr i Clark V. Johnson (1994.), 286–287.
5. *History of the Church*, 1:199.
6. Emily M. Austin, *Mormonism*, 67.
7. *Autobiography of Parley P. Pratt*, uredio Parley P. Pratt mlađi (1938.), 72.
8. *History of the Church*, 1:269.
9. *Far West Record*, uredili Donald Q. Cannon i Lyndon W. Cook (1983.), 65.
10. »Newel Knight's Journal«, *Scraps of Biography* (1883.), 75.
11. Mary Elizabeth Rollins Lightner, *Utah Genealogical and Historical Magazine*, lipanj 1926., 196.
12. *History of the Church*, 1:391.
13. »Philo Dibble's Narrative«, *Early Scenes in Church History* (1882.), 84–85.
14. *Autobiography of Parley P. Pratt*, 102.
15. »Newel Knight's Journal«, *Scraps of Biography*, 85.
16. Andrew Jensen *The Historical Record* (1888.), 7:586.

17. NiS 116:1; vidi i NiS 107:53–57; *History of the Church* 3:34–35.
18. Orson F. Whitney, *Life of Heber C. Kimball*, 3. izdanje (1945.), 213–214.
19. Leland Homer Gentry, »A History of the Latter-day Saints in Northern Missouri from 1836 to 1839«, (doktorska dizertacija, Brigham Young University, 1965.) 419.
20. Amanda Barnes Smith, navedeno u Edward W. Tullidge, *Women of Mormondom* [1877.], 124, 128.
21. Amanda Barnes Smith, navedeno u Tullidge, *Women of Mormondom*, 126.
22. E. Dale LeBaron, »Benjamin Franklin Johnson: Colonizer, Public Servant and Church Leader« (magisterij, Brigham Young University, 1966.) 42–43.
23. Leland Homer Gentry, »A History of the Latter-day Saints in Northern Missouri«, 518.
24. *Autobiography of Parley P. Pratt*, 211.
25. »Copy of a Letter from J. Smith Jr. to Mr. Galland«, *Times and Seasons*, veljača 1840., 52.
26. Lyman Omer Littlefield, *Reminiscences of Latter-day Saints* (1888.) 72–73.
27. *History of the Church*, 3:423.
28. Matthias F. Cowley, *Wilford Woodruff* (1909.) 102.

PETO POGLAVLJE

1. »Journal of Louisa Barnes Pratt«, *Heart Throbs of the West*, sastavila Kate B. Carter, 12 svezaka (1939.–1951.), 8:229.
2. »Journal of Louisa Barnes Pratt«, 8:233.
3. »Journal of Mary Ann Weston Maughan«, *Our Pioneer Heritage*, sastavila Kate B. Carter, 9 svezaka (1958.–1966.), 2:353–354.
4. *History of the Church*, 4:186.
5. Louisa Decker, »Reminiscences of Nauvoo«, *Woman's Exponent*, ožujak 1909., 41.
6. »The Mormons and Indians«, *Heart Throbs of the West*, 7:385.
7. B. H. Roberts, *A Comprehensive History of the Church*, 2:472.
8. *History of the Church*, 5:2.
9. Zapisnik ženskog Potpornog društva Nauvooa, 28. travnja 1842., 40.
10. Zapisnik ženskog Potpornog društva Nauvooa, 28. travnja 1842., 33.
11. »Journal of Louisa Barnes Pratt«, 8:231.
12. *History of the Church*, 4:587, 604; 6:558.
13. *History of the Church*, 6:555.
14. Kenneth W. Godfrey, »A Time, a Season, When Murder Was in the Air«, *Mormon Heritage*, srpanj/kolovoz 1994., 35–36.
15. *History of the Church*, 6:601.
16. Matthias Cowley, »Reminiscences«, (1856.), 3; LDS Church Archives.
17. Thomas Ford, *A History of Illinois*, uredio Milo Milton Quaife, 2 sveska (1946.), 2:217.
18. Thomas Ford, *A History of Illinois*, 2:221–223.
19. *History of the Church*, 7:230.
20. Navedeno u *History of the Church*, 7:236.
21. Navedeno u *History of the Church*, 7:236.
22. Navedeno u *History of the Church*, 7:236.

ŠESTO POGLAVLJE

1. Juanita Brooks, urednik, *On the Mormon Frontier: The Diary of Hosea Stout*, 2. sveska (1964.) 1:114; pisanje i interpunkcija modernizirani.
2. Juanita Brooks, *On the Mormon Frontier*, 1:117; pisanje i interpunkcija modernizirani.
3. James B. Allen, *Trials of Discipleship: The Story of William Clayton, a Mormon* (1987.), 202.
4. Russell R. Rich, *Ensign to the Nations* (1972.), 92.
5. *Readings in LDS Church History: From Original Manuscripts*, uredili William E. Berrett i Alma P. Burton, 3 sveska (1965.), 2:221.
6. James S. Brown, *Giant of the Lord: Life of a Pioneer* (1960.), 120.
7. Caroline Augusta Perkins, navedeno u »The Ship Brooklyn Saints«, *Our Pioneer Heritage* (1960.), 506.
8. Utah Semi-Centennial Commission, *The Book of the Pioneers* (1897.), 2 sveska, 2:54; LDS Church Archives.
9. »Jean Rio Griffiths Baker Diary«, 29. rujna 1851.; LDS Church Archives.
10. »Story of Nellie Pucell Unthank«, *Heart Throbs of the West*, sastavila Kate B. Carter, 12 svezaka (1939.–1951.), 9:418–420.
11. William Palmer, navedeno u David O. McKay, »Pioneer Women«, *Relief Society Magazine*, siječanj 1948., 8.
12. »They the Builders of the Nation«, *Hymns*, broj 36.

SEDMO POGLAVLJE

1. Vidi *Journal of Discourses*, 13:85–86.
2. John R. Young, *Memoirs of John R. Young* (1920.), 64.
3. Carter E. Grant, *The Kingdom of God Restored* (1955.), 446.
4. Navedeno u B. H. Roberts, *Life of John Taylor* (1963.), 202.
5. Francis M. Gibbons, *Lorenzo Snow: Spiritual Giant, Prophet of God* (1982.), 64.
6. »The Church in Spain and Gibraltar«, *Friend*, svibanj 1975., 33.
7. R. Lanier Britsch, *Unto the Islands of the Sea: A History of the Latter-day Saints in the Pacific* (1986.) 21–22.
8. Charles W. Nibley, »Reminiscences of President Joseph F. Smith«, *Improvement Era*, siječanj 1919., 193–194.
9. Navedeno u Russell R. Rich, *Ensign to the Nations* (1972.) 349.
10. *Diary of Charles Lowell Walker*, uredili A. Karl Larson i Katharine Miles Larson, 2 sveska (1980.) 1:239; pisanje i interpunkcija modernizirani.
11. Leonard J. Arrington, *Charles C. Rich* (1974.), 264.
12. Elizabeth Wood Kane, *Twelve Mormon Homes Visited in Succession on a Journey through Utah to Arizona* (1974.), 65–66.
13. Navedeno u Gordon B. Hinckley, *Truth Restored* (1979.), 127–128.
14. Brigham Young, *Journal of Discourses*, 18:233.

OSMO POGLAVLJE

1. Kahlile Mehr, »Enduring Believers: Czechoslovakia and the LDS Church, 1884.–1990.«, *Journal of Mormon History* (jesen 1992.) 112–113.
2. R. Lanier Britsch, *Unto the Islands of the Sea: A History of the Latter-day Saints in the Pacific* (1986.) 352–354.

3. Lee G. Cantwell, »The Separating Sickness«, *This People* (ljetno 1995.) 58.
4. B. H. Roberts, *A Comprehensive History of the Church*, 5:592.
5. B. H. Roberts, *A Comprehensive History of the Church*, 5:593.
6. B. H. Roberts, *A Comprehensive History of the Church*, 5:590–591.
7. *Melvin J. Ballard: Crusader for Righteousness* (1966.), 16–17.
8. James R. Clark, sastavio, *Messages of the First Presidency of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*, 6 svezaka (1965.–1975.), 3:256–257.
9. James B. Allen, Jessie L. Embry, Kahlile B. Mehr, *Hearts Turned to the Fathers: A History of the Genealogical Society of Utah, 1894.–1994.* (1995.), 39–41.
10. B. H. Roberts, *A Comprehensive History of the Church*, 6:236.
11. »Wilford Woodruff Journals« (1833.–1898.) 6. travnja 1893.; LDS Church Archives; pisanje i interpunkcija modernizirani.
12. Richard Neitzel Holzapfel, *Every Stone a Sermon* (1992.) 71, 75, 80.
13. Vidi Matthias F. Cowley, *Wilford Woodruff* (1909.), 602.
14. »The Redemption of Zion«, *Millennial Star*, 29. studenog 1900., 754.
15. »Biographical Sketches: Jennie Brimhall and Inez Knight«, *Young Women's Journal*, lipanj 1898., 245.

DEVETO POGLAVLJE

1. Navedeno u Serge F. Ballif, Conference Report, listopad 1920., 90.
2. James R. Clark, sastavio, *Messages of the First Presidency of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*, 6 svezaka (1965.–1975.), 4:222.
3. »Editorial«, *Improvement Era*, studeni 1936., 692.
4. Prvo predsjedništvo, Conference Report, listopad 1936., 3.
5. J. Reuben Clark mlađi, poseban sastanak predsjednika okola, 2. listopada 1936.
6. Za više podataka pogledajte Glen L. Rudd, *Pure Religion: The Story of Church Welfare Since 1930* (1995.).
7. Vincenzo di Francesca, »I Will Not Burn the Book!« *Ensign*, siječanj 1988., 18.
8. George Albert Smith, Conference Report, travanj 1948., 162.
9. George Albert Smith, *Sharing the Gospel with Others*, odabrao Preston Nibley (1948.) 110–112.
10. George Albert Smith, Conference Report, listopad 1947., 5–6.
11. Vidi Glen L. Rudd, *Pure Religion*, 248.
12. Ezra Taft Benson, Conference Report, travanj 1947., 154.
13. Navedeno u Gerry Avant, »War Divides, but the Gospel Unites«, *Church News*, 19. kolovoza 1995., 5.
14. Za više podataka pogledajte Glen L. Rudd, *Pure Religion*, 254–261.
15. George Albert Smith, Conference Report, travanj 1949., 10.
16. Navedeno u Llewelyn R. McKay, *Home Memories of President David O. McKay* (1956.), 5–6.
17. George Durrant, »No. 1 Christian«, *Improvement Era*, studeni 1968., 82–84.

DESETO POGLAVLJE

1. Joseph Fielding Smith, Conference Report, travanj 1930., 91.
2. Joseph Fielding Smith, Conference Report, travanj 1972., 13; ili *Ensign*, srpanj 1972., 27.

3. Francis M. Gibbons, *Harold B. Lee* (1993.), 459.
4. Jay M. Todd, »The Remarkable Mexico City Area Conference«, *Ensign*, studeni 1972., 89, 93, 95.
5. W. Grant Bangerter, Conference Report, listopad 1977., 38–39; ili *Ensign*, studeni 1977., 26–27.
6. E. Dale LeBaron, »Black Africa«, *Mormon Heritage*, ožujak/travanj 1994., 20.
7. *The Teachings of Spencer W. Kimball*, uredio Edward L. Kimball (1982.) 451.
8. Bruce R. McConkie, »All Are Alike unto God«, *Charge to Religious Educators*, 2. izdanje (1981.), 153.
9. E. Dale LeBaron, »Black Africa«, 24.
10. Spencer W. Kimball, »The Second Century of Brigham Young University«, *Speeches of the Year, 1975* (1976.), 247.
11. *Spencer W. Kimball*, uredili Edward L. Kimball, Andrew Kimball mlađi (1977.), 334.

JEDANAESTO POGLAVLJE

1. Ezra Taft Benson, *A Witness and a Warning* (1988.), 3, 21; vidi i *History of the Church*, 4:461.
2. Ezra Taft Benson, Conference Report, travanj 1986., 100; ili *Ensign*, svibanj 1986., 78.
3. Ezra Taft Benson, Conference Report, travanj 1989., 6–7; ili *Ensign*, svibanj 1989., 6–7.
4. Thomas S. Monson, Conference Report, travanj 1989., 66; ili *Ensign*, svibanj 1989., 51; vidi i Conference Report, listopad 1985., 44; ili *Ensign*, studeni 1985., 34.
5. Garold and Norma Davis, »The Wall Comes Down«, *Ensign*, lipanj 1991., 33.
6. *Church News*, 29. lipnja 1991., 12.
7. Howard W. Hunter *Church News*, 11. lipnja 1994., 14.
8. Eleanor Knowles, *Howard W. Hunter* (1994.), 193.
9. Howard W. Hunter, Conference Report, listopad 1987., 71; ili *Ensign*, studeni 1987., 60.
10. *Church News*, 17. prosinca 1994., 3.
11. *Church News*, 18. ožujka 1995., 10.
12. *Gordon B. Hinckley: Man of Integrity, 15th President of the Church*, videokazeta (1994.).
13. Jeffrey R. Holland, »President Gordon B. Hinckley«, *Ensign*, lipanj 1995., 5.
14. *Church News*, 18. ožujak 1995., 10.
15. Gordon B. Hinckley, »Addresses«, AV 1801; LDS Church Archives.
16. Gordon B. Hinckley, Conference Report, listopad 1995., 92–93; ili *Ensign*, studeni 1995., 70.
17. Prvo predsjedništvo i Zbor dvanaestorice apostola: »Obitelj: Proglas svijetu«, *Ensign*, studeni 1995., 102.
18. Jeffrey R. Holland, »President Gordon B. Hinckley«, 13.

ZAKLJUČAK

1. *History of the Church*, 4:540.

CRKVA
ISUSA KRISTA
SVETACA
POSLEDNJIH DANA

CROATIAN

